

Kadın/Woman 2000
Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Women's Studies

Özel Sayı/Special Issue
Felsefe, Feminizm ve Ötesi/Philosophy, Feminism and Beyond

Misafir Editör/Guest Editor

Mustafa Günay

Haziran/June 2011
Cilt/Volume XII Sayı/Issue 1

Doğu Akdeniz Üniversitesi/Eastern Mediterranean University

© 2011 Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınevi
© 2011 Eastern Mediterranean University Press
Printed in North Cyprus by the Eastern Mediterranean University Printing House

ISSN 1302-9916

EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY
Center for Women's Studies

KADIN / WOMAN 2000
Journal for Women's Studies

Publisher

Prof. Dr. Abdullah Y. Öztoprak (Rector) (on behalf of)
Eastern Mediterranean University (EMU)
Turkish Republic of Northern Cyprus

Editorial Board

Editors

Assoc.Prof.Dr. Hanife Aliefendioğlu, Eastern Mediterranean University–North
Cyprus

Assoc.Prof.Dr. Fatma Güven Lisaniler, Eastern Mediterranean University–North
Cyprus

Members

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek, Eastern Mediterranean University– North
Cyprus

Assist. Prof. Dr. Süheyla Erbilin, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Assist. Prof. Dr. Nazime Beysan, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Assist. Prof. Dr. Seda Orbay, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Associate Editors

Donna Ruzanno (MFA), Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Zehra Nalbantoğlu, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Mine Çeliker, Eastern Mediterranean University – North Cyprus

Journal Secretary: Şerife Özbiler

Cover Design: Roya Alagheband

Language: Turkish / English

Correspondence Address

Kadın/Woman 2000

Center for Women's Studies,

Eastern Mediterranean University,

BE280,

Gazimağusa - Turkish Republic of Northern Cyprus

(via Mersin 10 - Turkey)

e-mail: jws.cws@emu.edu.tr

<http://kwj2000journal.emu.edu.tr>

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi

KADIN / WOMAN 2000
Kadın Araştırmaları Dergisi

Sahibi

Prof. Dr. Abdullah Y. Öztoprak (Rektör)
Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) (adına)
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Editör Kurulu

Editörler

Doç. Dr. Hanife Aliefendioğlu, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Doç. Dr. Fatma Güven Lisaniler, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs

Üyeler

Doç. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Assist. Prof. Dr. Süheyla Erbilin, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Assist. Prof. Dr. Nazime Beysan, Eastern Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Prof. Dr. Seda Orbay, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs

Yardımcı Editörler

Donna Ruzanno (MFA), Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Zehra Nalbantoğlu, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs
Mine Çeliker, Doğu Akdeniz Üniversitesi - Kuzey Kıbrıs

Dergi Sekreteri: Şerife Özbiler

Kapak Tasarım: Roya Alagheband

Derginin Dili: Türkçe / İngilizce

Yazışma Adresi

Kadın/Woman 2000
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi
BE280, Gazimağusa - KKTC
e-posta: jws.cws@emu.edu.tr
<http://kwj2000journal.emu.edu.tr>

EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY
Center for Women's Studies

KADIN/WOMAN 2000
Journal for Women's Studies

Academic Advisory Board

Assoc.Prof. Dr. Yonca Al (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)
Prof.Dr.Sevda Alankuş (University of Economics-Turkey)
Assist. Prof.Dr. Arzu Alibaba (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)
Prof.Dr. Aysel Aziz (Yeni Yüzyıl University-Turkey)
Prof. Dr. Beth Baron (City University of New York-USA)
Prof.Dr. Mutlu Binark (Başkent University-Turkey)
Prof.Dr. Yıldız Ecevit (Middle East Technical University-Turkey)
Prof.Dr. Şeyma Güngör (University of İstanbul-Turkey)
Prof. Dr. Berit Hagekull (Uppsala University-Sweden)
Prof.Dr. Deniz Kandiyoti (School of Oriental and African Studies-UK)
Assoc.Prof.Dr. Burçak Keskin Kozat (Stanford University -USA)
Assoc.Prof.Dr. Biran Mertan (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)
Prof. Dr. Jacqueline Nadel (Riken BSI-France)
Prof.Dr. Louis Oppenheimer (University of Amsterdam, Netherlands)
Prof.Dr. Mustafa Fatih Özbilgin (University of East Anglia-UK)
Assoc.Prof.Dr. Blaise Pierrehumbert (Lausanne University- Switzerland)
Assist.Prof.Dr. Rana Tekcan (Istanbul Bilgi University-Turkey)
Prof.Dr. Lucette Valensi (The School of Advanced Study in the Social Sciences - France)
Assoc.Prof.Dr. Nefice Yıldız (Eastern Mediterranean University-North Cyprus)

About the Journal

Kadın/Woman 2000 -Journal for Women's Studies is a publication of Eastern Mediterranean University - Centre for Women's Studies. It is published biannually and is a multi-disciplinary, refereed and bilingual journal (both Turkish and English) dedicated to the scholarly study of all aspects of women's issues. The articles published are primarily on topics concerning women's rights, the socio-cultural aspects and position of women in society as well as particular legal issues. Articles are accepted from all disciplines such as literature, sociology, psychology, anthropology, law, political science, economics, medicine, cultural history as well as book reviews on recent publications and news and reports on important scientific events.

Indexing

Kadın/Woman 2000 is indexed in GenderWatch, Contemporary Women's Issues, General Academic ASAP International, IT One File, General Reference Center, General Reference Center Gold, IT Custom, MLA International Bibliography, Turkologischer Anzeiger, Index Islamicus, EBSCO, and Asos Index.

DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi

KADIN / WOMAN 2000
Kadın Araştırmaları Dergisi

Akademik Danışma Kurulu

Doç.Dr. Yonca Al (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)
Prof.Dr. Sevda Alankuş (İzmir Ekonomi Üniversitesi-Türkiye)
Yard.Doç.Dr. Arzu Alibaba (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)
Prof.Dr. Aysel Aziz (Yeni Yüzyıl Üniversitesi - Türkiye)
Prof. Dr. Beth Baron (New York City Üniversitesi -ABD)
Prof.Dr. Mutlu Binark (Başkent Üniversitesi - Türkiye)
Prof.Dr. Yıldız Ecevit (Orta Doğu Teknik Üniversitesi - Türkiye)
Prof.Dr. Şeyma Güngör (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)
Prof. Dr. Berit Hagekull (Uppsala Üniversitesi -İsveç)
Prof.Dr. Deniz Kandiyoti (School of Oriental and African Studies-BK)
Doç.Dr. Burçak Keskin Kozat (Stanford Üniversitesi -ABD)
Doç.Dr. Biran Mertan (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)
Prof. Dr. Jacqueline Nadel (Riken BSI-Fransa)
Prof.Dr. Louis Oppenheimer (Amsterdam Üniversitesi, Hollanda)
Prof.Dr. Mustafa Fatih Özbilgin (East Anglia Üniversitesi -BK)
Doç.Dr. Blaise Pierrehumbert (Lausanne Üniversitesi - İsviçre)
Yard.Doç.Dr. Rana Tekcan (İstanbul Bilgi Üniversitesi - Türkiye)
Prof.Dr. Lucette Valensi (The School of Advanced Study in the Social Sciences - Fransa)
Doç.Dr. Netice Yıldız (Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kuzey Kıbrıs)

Dergi Hakkında

Kadın/Woman 2000-Kadın Araştırmaları Dergisi, Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi'nin bir yayın organı olup, Merkez'in amaçları doğrultusunda kadın konusu ile ilgili değişik disiplinlerde yapılan çalışmalara yer veren bilimsel düzeyde hakemli bir dergidir. Her yıl 2 cilt 2 sayı olarak Türkçe ve İngilizce yayımlanan dergi, toplumsal cinsiyet ve kadının konumu ve hakları konularında sosyoloji, psikoloji, sağlık, antropoloji, hukuk, siyaset bilimi, ekonomi, sanat tarihi, arkeoloji, edebiyat ve iletişim alanlarında disiplinler arası nitelikli bilimsel makaleler yayımlar. Ayrıca kadın konusunda yapılan çalışmalar ve yayımlarla ilgili bilimsel tanıtım yazılarına yer verir.

Veritabanları

GenderWatch, Contemporary Women's Issues, General Academic ASAP International, IT One File, General Reference Center, General Reference Center Gold, IT Custom, MLA International Bibliography, Turkologischer Anzeiger, Index Islamicus, EBSCO ve Asos İndeks.

İçerik/Contents

Cilt/Volume XII

Özel Sayı/Special Issue 1

Haziran/June 2011

Editörden/ From the Editors	
Makaleler/ Articles	
Erkek-Merkezcilikten (Androcentrism) İnsan-Merkezciliğe Yolculuk (Anthropocentrism): Antik Felsefe ve Cinsiyet Üzerine (Pre-Sokratikler)	
A Journey from Androcentricism to Anthropocentrism: On Gender and Philosophy in Ancient Philosophy (Pre-Socratics)	
Hatice Nur Erkızan.....	1
A clinical approach to the impact of patriarchal values on psychological functioning of Turkish women	
Ataerkil değer yargılarının Türk kadınının psikolojik işlevselliğine etkileri: Klinik bir yaklaşım	
F. Işıl Bilican.....	11
Modernitede Ötekileştirilen Kadın Bedeni	
The Otherization of Women Body in Modernity	
Derya Şaşman Kaylı.....	37
Kitap Tanıtımı/Book Review	
Ayşen Akpınar, Gönül Bakay, Handan Dedehayır (Der.) (2010). Kadın ve Mekan. Tutsaklık mı? Sultanlık mı? Turkuvaz Kitap	
(İhsan Çetin).....	59
Lorraine Code (Ed.) (2003). Feminist Interpretations of Hans-Georg Gadamer (Hans-Georg Gadamer'in Feminist Yorumları) (407 sayfa). Pennsylvania State University Press.	
(Mehmet Ulukütük).....	69
Bu sayıda katkıda bulunan yazarlar/Authors in this issue..	74
Bu sayıda hakemlik yapanlar / Referees in this Issue.....	74
Yayın İlkeleri/Notes for Contributors.....	75

From the Editors!

Dear Kadın/Woman 2000 readers, we are glad to introduce you the second thematic volume of Kadın/Woman 2000, *Volume 12, Issue 1: **Philosophy, Feminism and Beyond***. The first issue of this volume is investigating philosophical discourse from a feminist perspective through three selected papers and two book reviews.

We would like to express our acknowledgements to all those who did serious work for the reviewing of the papers, and publicity of the journal. Special thanks go to **Mustafa Günay**, the guest editor of this volume for his serious work for the collection and editing of the papers.

We are also indebted to Assoc.Prof.Dr. Necdet Osam, the Chair of the Executive Board of Emupress, our colleagues Zehra Nalbantoğlu, Mine Çeliker and Donna M. Ruzzano for all their editorial work, and to Roya Alagheband for her cover design, to Şerife Özbiler for secretarial work and to Selda Adaöz, Ersev Sarper, and their team in the EMU printing office without whose generous contributions this work would have never been completed.

Editors

Fatma Güven Lisaniler

Hanife Aliefendioğlu

Editörden!

Sevgili Kadın/Woman 2000 okurları, Kadın/Woman 2000'in ikinci tematik cildini, Cilt 12: **Felsefe, Feminizm ve Ötesi**'nin 1. sayısını sizinle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz. İki sayıdan oluşan bu ciltte felsefe tarihinde ve günümüz felsefesinde toplumsal cinsiyete yönelik kavrayışlar, feminist anlayışlar ve kadın araştırmalarının kuramsal arka planı ve sorunları seçilmiş üç özgün çalışma ve iki kitap tanıtımı ile ele alınmaktadır.

Bu sayının misafir editörü olmayı kabul ederek, felsefe alanındaki bilgi birikimini, değerli zamanını sakınmadan bizimle paylaşarak bu cildin hayata geçmesine olanak sağlayan değerli bilim insanı **Mustafa Günay**'a en içten teşekkür ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Ayrıca, her zaman yanımızda olan Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınevi yönetim kuruluna, yönetim kurulu başkanı Doç.Dr. Necdet Osam'ın şahsında, İngilizce metinlerin tashihi konusundaki katkıları için meslektaşlarımız Zehra Nalbantoğlu, Mine Çeliker ve Donna M. Ruzzano'ya, kapak tasarımı için Roya Alagheband'e, ofis işlerindeki katkılarından dolayı Şerife Özbiler'e, derginin basımı konusunda gösterdikleri cömert ve titiz çalışmalarından dolayı Selda Adaöz, Ersev Sarper ve DAÜ Basımevi ekibine teşekkürü borç biliriz. Onların değerli katkıları olmadan bu cilt tamamlanamazdı.

Editörden yazımızı bitirmeden önce Dergimizin daha geniş okuyucu kitlesine ulaşmasına ve 11 yıldır yayın hayatına devam etmesine, hiç bir karşılık beklemeden değerlendirme ve danışmanlık yaparak katkıda bulunan herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Editörler

Fatma Güven Lisaniler

Hanife Aliefendioğlu

Misafir Editör Bilgi Notu/Notes on Guest Editor

Mustafa Günay kimdir?

Mustafa GÜNAY 1995 yılından bu yana Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Felsefe grubu öğretmenliği bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Araştırma konuları: Özellikle, insan ve kültür felsefesi, tarih felsefesi alanıyla ve ayrıca Cumhuriyet dönemindeki felsefi gelişmelerle ilgilenmektedir.

Yazıları bu güne kadar Felsefe Tartışmaları, Doğu Batı, Kaygı, Cumhuriyet Kitap, Varlık, Mesele gibi dergilerde yayınlanmış bulunmaktadır. Çeşitli felsefe sempozyumlarında sunulmuş bildirileri mevcuttur.

Mustafa Günay, 1998 yılında "Macit Gökberk Felsefe Ödülü"nü kazanmıştır. 2004 yılından bu yana ÖZNE dergisinin genel yayın yönetmenliğini sürdürmektedir.

Kitaplarından bazıları:

Felsefe Tarihinde İnsan Sorunu (2003). İzmir: İlya Yayınları, (3. baskı, Adana: Karahan Kitabevi, 2010).

Metinlerle Felsefeye Giriş (2004). Adana: Karahan Yayınları. (2. baskı, 2010)

Arslan Kaynarıdağ'a Armağan-Türkiye'de Felsefenin Kurumlaşması (2006), Derleyen, İzmir: İlya İzmir Yayınları.

Cumhuriyet Döneminde Felsefe Tarihçiliği (2005). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Süregiden Felsefe Üzerine Bir Deneme (2004). Adana: Karahan Yayınları.

Who is Mustafa Günay?

Mustafa GÜNAY is Assistant Professor in philosophy in Department of Philosophical Sciences, Çukurova University, Adana, Turkey since 1995.

His research areas are particularly human and cultural philosophy, historical philosophy, and philosophical developments during republic period of Turkey.

He has various publications in various journals such as; journal of Felsefe Tartışmaları, Doğu Batı, Kaygı, Cumhuriyet Kitap, Varlık, Mesele and he has presentations in various philosophy symposiums.

Mustafa Günay is the winner of "Macit Gökberk Felsefe Ödülü" (1998) (Macit Gökberk Philosophy Award) in Turkey.

He has been the publication manager of Özne- Journal of Philosophy since 2004.

Some of the selected published books by Mustafa Günay include:

Felsefe Tarihinde İnsan Sorunu (2003) (*The Human Problem in History of Philosophy*). İzmir: İlya Publications, (3rd edition, Adana: Karahan Bookstore, 2010).

Metinlerle Felsefeye Giriş (2004) (*Introduction to Philosophy with Texts*). Adana: Karahan Publications. (2nd Edition, 2010)

Arslan Kaynaradağ'a Armağan-Türkiye'de Felsefenin Kurumlaşması (2006), (*Institutionalisation of Philosophy in Turkey: Essays in Honour of Arslan Kaynaradağ*) Editor, İzmir: İlya İzmir Publications.

Cumhuriyet Döneminde Felsefe Tarihçiliği (2005) (*Philosophy Historiography during Republic Period of Turkey*). Ankara: Ministry of Culture Publications.

Süregiden Felsefe Üzerine Bir Deneme (2004) (*Essays on Philosophy*). Adana: Karahan Publications.

Misafir Editörden!

Felsefe temalı bu özel sayının editörlüğünü üstlenmem konusundaki nazik daveti için *Kadın/Woman 2000*, *Kadın Araştırmaları Dergisi'nin* Akademik Danışma Kurulu Üyesi Yonca Hürol Al'a ve bu öneriyi olumlu bularak hazırlık sürecindeki sıcak ilgi ve desteklerinden dolayı Dergi editörleri Fatma Güven Lisaniler ve Hanife Aliefendioğlu başta olmak üzere Editörler Kurulu'na ve Dergi sekreteri Şerife Özbiler'e teşekkür ederim.

Felsefe ve sosyal bilimlerde kadına yönelik ilgi ve araştırmaların giderek çoğaldığını saptayabiliriz. Özellikle toplumsal cinsiyet konusundaki çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın, ötekileştirmenin, şiddetin vb. olguların incelenmesi, bu sorunların akademik gündemde yer alması, sorunlara yönelik çözüm beklentisini de güçlendirmektedir. "Felsefe, feminizm ve ötesi" başlığıyla hazırladığımız bu sayıda yer alan makaleler, kadın sorunlarının tarihsel, düşünsel, toplumsal kökenlerine uzanmakta ve aynı zamanda yaşadığımız çağın koşulları çerçevesinde daha özgür, eşit ve mutlu bir geleceğe doğru kapı aralamaya çalışmaktadır.

İlk makalede Hatice Nur Erkızan, felsefe tarihinin başlangıç dönemindeki erkek-merkezci düşüncenin/söylemin nasıl ortaya çıktığını irdeleyerek, feminist düşüncenin kökenlerine doğru kısa bir yolculuğa çıkarıyor bizi. Antik felsefedeki ataerkil önyargıları ortaya koymaya çalışan Erkızan, felsefi söylemlerin ne cinsiyetten ne de önyargıdan uzak olmadığını da göstermeyi hedeflemekte ve birçok bilgi alanında 'görünmez' kılınmış olan kadını 'görünür' kılmak için, Kanon'un yeniden yazılması gerektiğini vurgulamaktadır.

İkinci makalede F. Işıl Bilican, Türk kadınlarının toplumdaki güncel yerini ilişkisel psikoanalitik açıdan incelemektedir. Erkekler ve toplum tarafından fiziksel, cinsel ve duygusal anlamda baskı altında tutulmuş ve şiddet görmüş olan Türk kadınları, günümüzde de tarihsel olarak süregelen baskının altında ezilmeye devam etmektedir. Bilican, ataerkil toplum yapısına bağlı olarak Türk kadınının yaşadığı güncel sorunları ve bu sorunların yol açtığı depresyon, endişe ve yeme bozuklukları gibi psikolojik sıkıntıları betimlemeye çalışmakta ve söz konusu sorunları, etkilerini ve Türk kadınının toplumdaki statüsünü yükseltmeye yardımcı olabilecek önerileri tartışmaktadır.

Üçüncü makalede Derya Şaşman Kaylı, özellikle modern dönemde kadının nasıl ötekileştirildiği sorununu "beden" kavramı üzerinden irdeliyor. Beden kavramı, kadının özgürleşmesi açısından da temel ve kilit bir kavramdır. Çünkü kadının bedeninin erkeğe göre daha az fiziksel güce sahip olduğu kurgusu, onun korunması, kollanması fikrine yaslanarak geçerlilik kazanmıştır. Bu nedenle Kaylı, aklın üstünlüğünü, eşitliğini ve özgürlüğünü evrenselliğini kabul eden

modernite içinde, kadınların güçsüzleştirilerek ötekileştirilmesini, eleştirel perspektifle feminist hareketin gelişme zemininde değerlendirmektedir.

İhsan Çetin de, kadın ve mekan konusundaki kitap incelemesiyle, mekan kavramının anlaşılmasında ve değerlendirilmesinde kadın ve mekan ilişkisinin önemini ortaya koymakta ve mekanın cinsiyet bağlamında analizine ve bu analiz bağlamında ele alınabilecek konulara dikkati çekmektedir.

Mehmet Ulukütük ise, *Feminist Interpretations of Hans-Georg Gadamer* adlı kitabı tanıtan yazısında, Gadamer'in son dönem hermeneutik felsefenin önde gelen temsilcilerinden biri olarak hermeneutik geleneğe getirdiği önemli açılımların bugün edebiyattan siyasete, teolojiden eğitime pek çok alanda tartışıldığına ve yorumlandığına değinmekte ve feminizme hermeneutik bir perspektiften bakmanın feminizmin daha iyi anlaşılmasında ve yeniden düşünülmesinde önemli açılımlar getireceğini ifade etmektedir.

Kadına ilişkin sorunları ve kökenlerini felsefe ve sosyal bilimler perspektifinden ele alan bu sayının, düşünce gündemimizde ilgi görmesini, kadın araştırmalarının kuramsal temellerinin tartışılmasına biraz da olsa katkıda bulunmasını ve yeni araştırmalara vesile olmasını umuyoruz.

Misafir Editör

Mustafa Günay

Erkek-Merkezcilikten (Androcentrism) İnsan- Merkezciliğe Yolculuk (Anthropocentrism): Antik Felsefe ve Cinsiyet Üzerine (Pre-Sokratikler)-

A Journey from Androcentricism to Anthropocentrism: On Gender and Philosophy in Ancient Philosophy (Pre-Socratics)

Hatice Nur Erkızan*
Muğla Üniversitesi

Öz

Kadınlar, uzun süre birçok bilgi alanlarında görünmez kılınmışlardır. 1970'lerin başında ortaya çıkan feminist felsefe bu görünülmezliği ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Başta, çok da imkânına ihtimal verilmeyen bir proje gibi algılanmış olsa da kadınları ve onların deneyimlerini felsefi araştırmaya eklemeye kararlılığı kadınların birçok bilgi alanında olduğu gibi felsefe alanında da çok büyük çapta katkılarda bulunması ve eserler vermesi ile sonuçlanmıştır. Bu çalışmalar felsefe ve diğer dallarda eski çağlardaki ataerkil paradigmanın değiştirilmesi ve dönüştürülmesini sağlamıştır. Ataerkil paradigma; Aristoteles, Augustinus, Kant, Hegel, Sartre, ve genel olarak Batı felsefesinde de açıkça görüldüğü üzere, kadınları felsefe tarihinden silmiştir. Bu durumda, doğal bir sonuç olarak, felsefe metinlerinin neredeyse hepsinin erkek filozoflar tarafından kaleme alındığı/ üretildiği gerçeğinin şaşırtıcı bir yanı olmayacaktır. Filozofların tamamı erkektir! Ancak, kadınlar felsefe kanonlarından uzak tutulsa da, filozofların; kadınları tam hedef olarak analiz etmeleri, tanımlamaları ve yargılamaları dikkate alınmaya değer bir noktadır. Bu çalışma spesifik olarak felsefe tarihinin bir uzantısı ve parçası olması bağlamında Antik Felsefe'deki ataerkil önyargıları ortaya koymayı amaç edinir ve konuyu eleştirel düzlemde tartışmanın yanı sıra felsefi söylemlerin ne cinsiyetten ve ne de önyargıdan uzak olduğunu göstermeyi hedefler. Dolayısıyla; Kanon 'görünmez kılınmış

* Prof. Dr. Hatice Nur Erkızan, Muğla Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Muğla-Türkiye. E-posta: hnerkizan@yahoo.com

olanı 'görünür' kılmak için yeniden yazılmalıdır. Bu soruşturma onun yalnızca ilk adımıdır.

Anahtar kelimeler: kadın, felsefe, feminizm, antik felsefe, tarih, Pre-Sokratikler, cinsiyet.

Herhangi Bir Felsefe Tarihine Giriş Değil, Feminist Felsefe Tarihine Giriş

*Çok öğrenmek, akla hocalık yapmıyor-aksi halde Hesiodos, Pythagoras ve yine Ksenofanes ve Hecataerus da akıllı olurdu.
Herakleitos*

Felsefeden söz etmek ilk bakışta oldukça sorunsuz ve hatta rahatlatıcıdır. Felsefede cinsiyetinizi untabileceğinizi, yalnızca ve yalnızca hakikatin, bilgelik sevgisinin sizi sarıp sarmaladığını düşünebilir, umut edebilir ve nihayet "mutluluğa" ulaşsanız da sizi o yola götürecek bir iz üzerinde olduğunuzu düşünebilirsiniz. Thales'ten başlayıp Platon'a giden yolda Augustinus'a uğrar oradan da Descartes, Kant, Hegel, Locke ve Sartre'a uğrarsınız. Gezintinin adı "Felsefe Tarihi"dir. Neden bu adlar silsilesinde Philiuslu Axiothea, Theano, Argnote, Myia, Damo, Perictione, Miletoslu Aspasia ve Hypatia gibi adlara rastlamazsınız? Sorun adlardır, sorunun adı "ad"ın kendisidir. Çünkü bazı adlar felsefe tarihinden silinmiştir. "Adların silinmesi" aslında insanlığın silinmesidir, insanlığın yarısını oluşturan belli bir cinsiyetin, "kadın"ın silinmesidir. Bu farkındalık bilgelik sevgisine karşı derin bir kırılmayı hazırlar. Bir felsefeci olarak, özellikle bir kadın felsefeci olarak Thales ile başlayıp Sartre'a uzanmak "erkek felsefe tarihi"nin anlatıcısı olduğunuzu fark etmeniz uzun sürmez. Ama yapacak bir şey de yoktur. Feminist felsefe derslerinde bile "erkekler"i anlatırsınız. Öğrencileriniz, kız ve erkek, iyi niyetli, cinsiyet ırkçılığına karşı ve duyarlıdır ama felsefenin 2.500 yıllık tarihindeki "yokluk" ne burukluğu ne "var-sayılmamayı" ve ne de bugün felsefenin ve felsefe bölümlerinin dünyada ve ülkemizde "erkekler topluluğu" olduğu gerçeğini değiştirmez. Bütün bunlara karşın yine de "hayatta ve felsefede iyi olanı görmek" ilkesi ışığında yolunuza devam edersiniz (Erkızan, 2001: 125-126).

Bazı teselli teorileri devreye girmeyi denemiş ve "gelecekte" eşit ve özgür bir toplum kurulduğunda kadınların da özgür olacağını söyleyerek umut vermiş ama kadının insanlığı geleceğe ihale edilerek onun tarihteki insani var oluşu en iyi ifade ile yoksanmış en kötü ifade ile geleceğe ertelenmiştir. Mc Kinnon bu

söylenenleri tek cümlede ifade eder: "Kadın olmak henüz insan olmak anlamına gelmez". (Nussbaum, 1999: 29) İşte Felsefe tarihini okumanın kazandırdığı bu farkındalıktır ki bilgelik sevgisi olarak gördüğünüz felsefeye kırılmalılığınızı az da olsa iyileştirmeye yardımcı olabilir.. Derin ayrımlar, analizler, birbirine karşı düşünceler, tutumlar karşısındaki devasa hayranlık ve saygı "kırılır" ama "soruşturmadan kesilme tehlikesi" sizi yeniden felsefeye bağlar. "İnsan başkalarının düşüncesine göre yaşamaktansa kendi düşüncelerine göre ölmelidir" diyen içinizdeki sokratik daimon aslında felsefeye bir çağrıdır, tam da felsefede söylenecek, tartışılacak ve ona eklenecek bir şey kalmadığını düşündüğünüz zaman. İşte burada ve bu noktada "felsefeye kırılmalılığınızı" in kendinizle ilgili olduğunu keşfedersiniz. Hakikat arayışı sonsuz, bitimsiz...Felsefenin tarihini yeniden yazma gibi hiç düşünmediğiniz bir büyük sorgulama ile karşı karşıya kalırsınız... Hakikat, hakikat dışına atılan "insanın", "kadının" varlığını "göstermez" bu kez. Hakikat, bu "atılmanın" gayrimişruluğunu, gayri-ahlakiliğini ve hepsinden de önemlisi gayri-insaniliğini ortaya çıkarmaktır artık. Bilgelik sevgisi olarak felsefeye yeniden dönüş kendi varlık nedenini, var olma gerekliliğini bir kez daha ve de çok güçlü bir biçimde yeniden yaratır.

Kadınlar, Felsefe ve Tarih

Felsefenin tarihinden sürgün edilen kadınları aramak için Herodo'ya, Platon'a veya Laertiuslu Diogenes'e bile bakmak nafi değildir, her ne kadar sonucusu Akademi'ye mensup olanları belirten listede iki kadının ismini içermiş olsa da. Bunun için 1690 yılına kadar gelmek gerekir. Gilles Menage yukarıda anılan zamanda *Kadın Filozoflar Tarihi* (History of Women Philosophers) adlı çalışmayı Latince yayımlar. Menage'ın amacı uzun zamandan beri ve genel olarak kabul edilen "Geçmişten bugüne kadın filozof olmamıştır." önyargısını çürütmektir. Menage, bir erkek olarak, Aristoteles'e kadar en az yirmi kadın filozofun adını anar. Menage'ın yukarıda adı anılan kitabı 1984 tarihinde Beatrice H. Zeller tarafından İngilizce'ye çevirilir. Menage'ın bu çabası ve projesine günümüze kadar neredeyse kesintisiz devam edilir (Waithe, 1987: 217; Rulman, 1996-1998). Bu çalışmaların amacı şöyle özetlenebilir:

- Felsefe tarihini eleştirel bir biçimde yeniden sorgulama
- Geçmiş filozofların cinsiyetçi-ırkçı söylemlerini ortaya çıkarma
- Kadınların neredeyse felsefe tarihinden silinme isteminin sosyal, etik- politik ve tarihsel nedenlerini gösterme

Söz konusu “yeniden tarihi yazma” girişimi kendini Antik Felsefe ile bağıntılar. Prudence Allen’ın 1985 tarihinde yazdığı *Kadın Kavramı: Aristotelesçi Devrim* (The Concept of Woman: The Aristotelian Revolution) adlı çalışması esas olarak kadın filozoflar hakkında olmamakla birlikte kadın kavramının gelişmesi ve değişmesi ile ilgilidir. Biraz önce belirtildiği gibi, Laertiuslu Diogenes Platon’un Akademî’sine mensup olanları listelerken iki kadının da adını anar: Mantineali Lasthenia ve Philiuslu Axiotheia.

Sözü edilen çalışma ve çabalar devam eder ve Mary Ellen Waite çok daha kapsamlı bir projeyi gerçekleştirir. Kadın filozoflar tarihini dört ciltten oluşan bir çalışma ile tamamlar. Onun neden böyle bir çabaya giriştiği ilgili incelemenin I. cildinin önsözünde kendi dilinden şöyle ifade edilir:

1980 yılında, Ekim ayının bir öğleden sonrasında New York Üniversitesi’nin aşağı katta olan öğrenci kütüphanesinde keyifle çalışıyordum. Tesadüf sonucu Aegidius Menagius tarafından 1690-1692 yılları arasında yayınlanmış olan *Historia Mulierum Philosopharum* karşılaştım. Oysa 20.yüzyıldan önce yaşamış olan hiçbir kadın filozofun adını duymamıştım... İki ay sonra başka bir olay oldu. Judy Chicago’nun Akşam Partisi’ni görmek için Brooklyn Müzesine gittim, kadınların heykelcilik tarihindeki başarılarını görmek için. Serginin bir bölümü olan posterlerde kadınların adları, ait oldukları ülkeleri, doğum tarihleri ve kısaca başarı ve katkıları belirtiliyordu. Listelerde yer alanlardan bazıları “filozoflar” olarak tanımlanmıştı... Menagius’un kitabına ulaşmam ise on altı ay aldı. Kadın filozofları belirten liste çok etkileyici idi. 1981 tarihine geldiğimde yüzden fazla kadının standart felsefi başvuru kaynaklarından ve felsefe tarihlerinden çıkarıldığı sonucuna vardım... *Felsefe Ansiklopedisi* (The Encyclopedia of Philosophy) ve Copleston, Zeller, Bury, Grote ve ötekiler tarafından yazılan felsefe tarihlerine bakmak yeterlidir. Eğer anılan çalışmalarda adı geçen kadınlar var ise bu ya dipnotlarda ya da değinmelerdedir.” (Marry Ellen Waite; 1987, IX-XXIII).

Akademik bakımdan son derece saygın ve nitelikli çalışmaların yer aldığı feminist bir dergi olan *Hypatia*’da 1986 yılında Kathleen Wider tarafından yayınlanan bir inceleme kadınların felsefe ile uğraşmalarının hiç de az rastlanırlı olmadığını gösterir. Ona göre, kadınların 20. yüzyıla değin felsefe tarihinde yoksanması cinsiyet ırkçılığının ve cinsiyetçi önyargıların sonucudur (Wider, 1986: 21-62). Yoksanmak yokluğu ifade etmez! Bu nedenle, Diotima’nın daha çok kurgusal bir karakter olarak değeriendirilmesi de çok şaşırtıcı değildir. Bugün ve hala, Türkçe yazılan felsefe tarihleri için aynı tespitin doğru olmadığını söylemek mümkün müdür?Antik Felsefe geleneği içinde yer alan kadınların önemli bir bölümü Pythagorasçı geleneğe mensuptur. Etik tartışmalarda “özen”,

“bakım” veya “ilgi” (care) kavramının öne çıkmasıyla Pythagorasçı kadın filozoflarda önemli bir yer tutan erdem kavramının yeniden düşünülmesi ağırlık kazandı. Onların düşüncelerinde *harmonia terimi* koruma, sürdürme, kurma, devam ettirme terimleri ile sıkı bir bağlılık gösterir. Bunu Platon’un Menon diyalogunda da görmek mümkündür (81a-b).

İonia topraklarında yeşeren felsefe-bilim başka bakımlardan olduğu gibi kadına ilişkin kavrayış bakımından da örnek teşkil eder. Miletoslu Aspasia’nın, kadın filozof, Anaksagoras, Sokrates ve Aristoteles gibi Atina’da dinsizlikle suçlandığı iddia edilir. Aspasia kendisine isnat edilen suçtan aklanır ama bir kadının mahkeme tarafından yargılanması bile çok önemli bir olaydır; önemli bir ayrıcalıktır; çünkü mahkemede yargılanmak için bile erkek olmak ve doğa üzerine çalışmak gerekir. Ama ilginç olan Aspasia’nın evli bir kadın olmamasıdır. Onun Perikles ile birlikte yaşamış olması ama evli olmaması önemlidir. Çünkü Atinalı kadınların birkaç etkinlik dışında-genel kutlamalar, festivaller gibi-dışarı çıkması bile söz konusu değildi. Kadınların yaşamları yasalar ve gelenekler tarafından kontrol ediliyordu, sınırlandırılıyordu. Kadınlar ev içinde kendilerine ait bölmelerde babalarının, kocalarının veya erkek akrabalarının otoritesi ve gözetimi altında yaşıyorlardı. Ama; Aspasia Miletoslu idi ve onun hem çok zeki olduğu ve hem de retorik konusuna önemli katkılarda bulunduğu söylenir (Waite, 1987:75-83).

Özetle; Antik Felsefe, bilim ve kültür üzerine feminist bakış açısından çok önemli araştırmalar yapılmakta ve bu araştırmalar gittikçe artmaktadır. Neredeyse 2.500 yıllık cinsiyetçi önyargıların kökü aydınlatılmaya ve sökülmeğe çalışılmaktadır. Aslında bu, felsefenin bir bakıma kendi karanlığından, tarihsel karanlığından kendine dayanarak kendini kurtarma, aydınlatma çabası olarak ta görülebilir.

Feminizm ve Pre-Sokratik Filozoflar

Erkeği kadının yönetmesi, bir erkek için en son hakarettir.

Bir erkek için en aşağı şey, onu bir kadının yönetmesidir.

Demokritos

Bize kadar ulaşan bilgiler ışığında düşünüldüğünde Antik Felsefe’nin “bir erkekler söylemi” olduğu açık ve kesindir. Zaten bazı felsefe tarihçileri tarafından, genel olarak, felsefenin erkekler tarafından diğer erkekler için yapıldığı söylenebilir. İşte tam da bundan dolayı Antik Felsefe’ye kuşkulu, dikkatli

ve eleştirel bir tutumla yaklaşmak gerekir. Böyle bir tutumun yanı sıra bazı temel soruları da sormak kaçınılmazdır ki onlar şöyle ifade edilebilir: Kadınların felsefe dışına atılmasının sonuçları ne olmuştur? Kadınların felsefeden atılması ne gibi farklılıklara neden olmuştur? Felsefede ön-yargıların, geleneksel kabullerin ve kültürel değerlerin etkileri ne olmuştur? Felsefenin "özne"sinin etik, politik ve sosyal durumu nedir, ne olmuştur? Felsefenin "özne"si kimdir, kim olmuştur? Bugün de felsefe gerçekte kimdir? Bu soruları sormak ve onlara yanıt aramak hem dünün felsefesini ve hem de bugünün felsefesini anlamak bakımından çok önemlidir. Çünkü "dünün felsefesi olarak Antik Felsefe" bugünün felsefesi, Batı Felsefesi üzerinde derin etkide bulunmuştur. Dolayısıyla; felsefe tarihini yeniden okumak, ele almak ve analiz etmek çok önemlidir. Cinsiyet ırkçılığının ve cinsiyetçi ön-yargıların felsefedeki kökenine inmek ve onların hangi bakımlardan, hangi ölçülerde ve hangi biçimlerde hala düşünme biçimimizi belirlediğinin ortaya çıkarılması gerekir. Ancak bundan sonra, "yeniden yürümeye" başlayabiliriz.

Karşıtlar Tablosu özellikle Antik Felsefe içinde önemli bir kavrayışı ifade eder, ama bu her önemli olanın doğru veya değerli olduğu anlamına da gelmez. Aristoteles *Metafizik* adlı yapıtında bu tabloya yer verir. Buna göre, her bir çift birbirinin karşıtıdır, örneğin Bir ve Çok, Aydınlık ve Karanlık, Sağ ve Sol ve de Erkek ve Kadın. Birçok kültürde ve Grek kültüründe bu kavrayışın varlığı söz konusu olmakla birlikte ona felsefi söylem aracılığı ile rasyonel bir geçerlilik kazandırılması sonraki düşünceler üzerinde önemli ama çok olumsuz etkilere neden olmuştur. Bu ikici/dualist düşünme biçimi dünyayı ikiye böler: Bir tarafta değerli ve önemli olan öte tarafta değersiz ve önemsiz olan. Değerli ve önemli olan her şeyin erkek ile özdeşleştirilmesi tarihin hemen her döneminde ve her toplumda egemen olan ataerkil değerler sistemi ile kolayca örtüşürken- bunun çeşitli görünüşleri altında hala devam ettiğini unutmamak gerekir- her türlü olumsuzluk, aşağılık, aşağı ve kötü olan kadın ile özdeş kılınır. Pythagorasçılar tarafından temsil edilen *Karşıtlar Kuramı*, işte bu bakımdan, Antik Felsefe'ye derin bir biçimde işlemiş olan, sinmiş olan cinsiyetçiliğin temelinde bulunur (Kotzin, 2005: 9-21).

Pythagoras'tan önce gelen İonialı filozof Anaksimandros'un ve Anaksimenes'in felsefesinde karşıtlık düşüncesi kozmolojik bir işleve sahiptir. Birincisine göre her bir karşıt olan ilke adaletsizliğin giderilmesi için zamana uygun olarak diğeri ile mücadele içindedir. Hareket veya değişme bir uçtan diğere gidip gelerek sürekli bir biçimde karşıtların "oyununa" izin vermektedir. Sıcak ve soğuk, kuru ve yaş sürekli olarak birbirlerine karşı savaş vermektedir. Anaksimenes'e baktığımızda ise ondaki karşıtlık anlayışının sıkışma ve seyrekleşme biçiminde değiştiğini görürüz. Ancak ilginçtir ki, bu her iki İonialı

filozofun kozmolojisinin temelinde yer alan karşıtlık ilkesi karşıt değerleri belirlemede hiçbir işleve sahip değildir. Daha da önemlisi, gerek Anaksimandros ve gerekse Anaksimenes'in kozmolojileri hiçbir biçimde cinsiyetçilikle ilgili değildirler. Onlar karşıtıklara dayalı bir kozmolojinin cinsiyetçi olmayan bir biçimde kurulmasının olanaklı olduğunu kanıtlamışlardır (Kotzin, 2005: 9-21).

Pythagorasçılardan sonra gelen Herakleitos'un düşünceleri bazı bakımlardan onlarınki ile belli bir bağlantı içindedir. Gündüz ve gece, yaşam ve ölüm ve de kadın ve erkek birbirine gereksinim duyar. Herakleitos'un karşıtlık anlayışı onlar arasında üstünlüğü gerektirmese de ateş sanki kurucu arkhe, kurucu ilke gibi görünür. Etik üzerine olan düşüncelerinin de onun kozmolojisi tarafından etkilendiğini söylemek pek yanlış olmaz, çünkü karşıtlık kavrayışı ışığında uyanık olmayı erdemli olma ile bağıntılıken uyumayı cahillik ile ilişkilendirir.

Genel olarak felsefe tarihçileri tarafından arkhe problemi bakımından çoğulcu filozoflar arasında gösterilen ve ilk teleolojik kavrayışın temsilcisi olarak kabul edilen Empedokles'e gelince; onun evrenin kurucu öğeleri olarak su, hava, ateş ve toprağı kabul ettiğini görürüz. Bu dört öge diğer iki kozmik güç tarafından yönetilir: Sevgi ve Nefret. Sevgi tanrısal ve kadınsal olanı ifade eder. O, böyle bir şey olarak şeyleri bir araya getirir, düzenler ve birleştirir. Kozmik düzlemde barışın varlığı Sevgi ile olanaklı olur ve onun sayesinde varlığını devam ettirir. Buna karşın Nefret ayrıştırır, böler ve parçalar. Savaşın evrene yayılmasının nedeni O'dur. Nefret, kozmik güç olarak tanrısaldir ama erkektir aynı zamanda. Ayrıca; Sevgi ve Nefret birbirinin karşıtı olmakla birlikte güç bakımından da eşittir (Freeman, 1971: 24-51).

Peki bütün bunlar bize şimdye kadar dualist kavrayışa ilişkin söylenenleri yeniden düşünmemiz gerektiği konusunda yeterince bir şeyler söylemiyor mu? Dualist kavrayış illa da cinsiyetçi olmak zorunda mıdır? Pythagorasçılar belki de dualist anlayışın tek ve tek temsilcisi değildirler? Belki de İonia felsefesi, genel olarak, Antik Felsefe içinde ayrı ve kendi başına ele alınıp değerlendirilmelidir?

Cinsiyetçi ayrımcılığın en kolay ve en çabuk kabul gördüğü alan biyolojidir. Genel olarak, cinsiyetçilik kendine aradığı rasyonel ve bilimsel zemini biyoloji aracılığı ile kurmaya yönelmiştir. Özelde ise cinsel üreme cinsiyetçiliğın merkezinde olmuştur. Bu bakımdan ve bu açılardan, bazı istisnalar olmakla birlikte, Pre-Sokratik filozoflara baktığımızda, özellikle İoniali filozoflara, cinsel üremede kadın ve erkeğın eşit önemde alınıldığını görürüz. Bazıları üremede erkeğın işlevinin daha önemli olduğunu söylemekle birlikte hiçbirisi kadının üremede işlevinin erkekten daha önemli olduğunu da söylememiştir.

Pythagorasçılardan ruh anlayışı birçok bakımdan önemlidir. Onun bedenden ayrı ve üstün olduğu düşüncesi felsefe tarihi boyunca hemen hemen ve her zaman kendisine destek bulmuştur. Bedensel olanın hor ve değersiz görülmesi

aşkınlık mücadelesinde kadının hor ve değersiz görülmesi yolunda ontik bir gerekçe olarak meşrulaştırılmıştır. Bununla birlikte şunu da unutmamak gerekir: Yeniden doğma (reincarnation) teorik olarak ruhun bir kadında ve sonra da bir erkekte bir yaşam-boyu kalmasına izin verir. Hatta ruh başka bir hayvanda, örneğin bir köpek, kedi vb. varlıklarda da bir yaşam-boyu kalabilir. Şimdi bu bakımdan Pthagorasçıların ruh anlayışlarının cinsiyetçi olmadığı bile öne sürülebilir. Ancak şu da açık ve kesindir ki, onlar kadın ve erkeği asla eşit olarak kabul etmezler. Yönetmek, egemen olmak ve belirlemek erkeğin erdemidir. Kadının erdemi ise erkeğe itaat etmek, onun egemenliğini ve belirleyiciliğini alçakgönüllü bir biçimde kabul etmektir. Kadın ve erkek arasındaki bu asimetrik ilişkinin nedeni karşıtlık tablosunda kadının olumsuz tarafta yer almasıdır. Yani kadın daha baştan ve kategorik olarak edilgen, karanlık, kötü ve aşağı olan madde ile aynı sırada yer alması bakımından ruh ile özdeş kılınan erkeğin belirlenimi altına alınmıştır. Çünkü, ruhun esas işlevi yönetmek, egemen olmak ve belirlemektir (Freeman, 1971: 82).

Parmenides'e bakıldığında durum oldukça ilginç ve karışık görünür. Değişmeyi red etmesi bakımından değişme/madde kategorisine itilen kadına karşı tutumunun felsefesinin zorunlu sonucu olarak olumsuz olması gerektiği düşünülebilir. Ancak, Hakikat (aletheia) ve Sanı (doksia) ayırımında, hakikat yolunda kadın tanrıça Thea ile karşılaşırız. Thea Parmenides'e hakikatin aranması çabasında kendi aklını kullanmasını, soruşturmasını ve hakikatin ne olduğunu tartışma ve fikirlerin doğruluğunu test etme yoluyla araştırmasını önerir. Başka bir ifadeyle; Thea, Parmenides'e "hakikat yolunda" rehberlik eder. Gerçekte var olan nedir? Var olmak ne demektir? Buna göre; var olmayan var - değildir. Var olan ve var olmayandan oluşan bileşik bir varlık/var-olan yoktur. Var-olan bölünmemiş, tam, değişmeden arınık, farklılaşmamış olan Bir'dir. "Hakikatin yolu" hiçbir karşıtlık, hiçbir farklılık, cinsiyet farklılığı veya benzer hiçbir şeyi kabul etmez (Freeman, 1971: 41).

Yalnızca "sanıların yolu" onlara izin verir. Parmenides bu görüşlerini bir şiirde dile getirir ve onun düşünceleri kadar düşüncelerini dile getirme biçimi de anlamlıdır. Parmenides kendini akla hapsedmemiştir. Daha doğrusu ve de başka bir ifadeyle; "hakikat" onun için yaşama duygusunu taşıyan şiirin dışında aranacak bir şey de değildir. O nedenledir ki; Allen'in Parmenides'in dizelerinde dile gelen düşünceleri değerlendiren şu sözleri son derece anlamlıdır: "O, Batı felsefesi yazınında evrensel düzeyde kadının bir filozof olarak yer almasının ilk örneğidir." (Kotzin, 2005: 14)

Sonra gelen Pre-Sokratikler ve onun çağdaşları Parmenides'i birçok bakımdan izlemiş olmakla birlikte bu bakımdan izlemediklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Hatta Sokrates'in çağdaşları bile o dönemde egemen olan kadın

erkek anlayışını tekrar etmekten öteye geçememişlerdir. Rhoda Hadassah Kotzin onların bu tutumunu ve bu durumun kendisini şöyle değerlendirir: "Çok açıktır ki bu erkekler diğer erkekler için yazıyorlardı, felsefe yapıyorlardı." (Kotzin, 2005: 14)

Sonuç olarak bütün bunlardan çıkarılacak şey şu olabilir: Bugün için önemli olan dünü bilerek bugün için felsefe yapmaktır. İnsan için felsefe yaparak, erkek için ya da kadın için değil, felsefenin yeniden hakikatin evi olmasına çabalamak... Bunun olanağı ise erkek-merkezcilikten insan-merkezciliğe uzanan yolu yürüyebilmekten, olanağı gerçekliğe dönüştürebilmekten geçer, kuşkusuz. Felsefenin öznesinin andros olduğu savı ve sanısı (doksos) anthropos'un hakikati ile (aletheia) ışımak durumundadır, şimdi!

Kaynakça

- Erkızan H. N. (2001). Feminizm ve Çağdaş Aristotelesçi Feminizm. *Felsefelogos*, 15: 125-140.
- Freeman K. (1971). *Ancilla to The Pre-Socratic Philosophers*. Cambridge-Massachusetts: Harvard University Press.
- Kotzin Rhoda Hadassah. (2005). Ancient Greek Philosophy. In Jaggar A. M. and Young I. M. (Eds.), *A Companion to Feminist Philosophy*. Australia: Blackwell Publishing.
- Rulman M. (1996-1998). *Kadın Filozoflar I.II*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Nussbaum M. C. (1999). *Sex and Social Justice*. New York: Oxford University Press.
- Waithe M. E. (1987). *A History of Women Philosophers*. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Wider K. (1986). Women Philosophers in the Ancient Greek World: Donning the Mantle. *Hypatia*, 1: 21-62.

A Journey from Androcentricism to Anthropocentrism: On Gender and Philosophy in Ancient Philosophy (Pre-Socratics)

Hatice Nur Erkızan
Muğla University

Abstract

Women have been made invisible in many areas of knowledge for so long. Feminist philosophy which started about at the beginning of 1970 aimed to end this invisibility. It seemed very much a very unlikely project at first but the determination of including women and her experience in philosophical inquiry has produced the enormous body of works of women's contribution in much knowledge as well as philosophy. These endeavours have resulted in transforming old-age androcentric paradigm in philosophy and in many other subfields. Androcentric paradigm has erased women from history of philosophy that is obvious in Aristotle, Augustinus, Kant, Hegel, Sartre and in general in the Western Philosophy. Thus it is not surprising that almost any history of philosophy text is compiled of male philosophers. Philosophers are all men! Yet it is interesting to notice that though women are omitted from the canons of philosophy, philosophers analyse, define and judge women directly. This study particularly aims at showing male bias in Ancient Philosophy as part of history of philosophy and looks critically at it and tries to disclose that the discourses of philosophy are neither gender-neutral nor free of bias. Therefore the Canon should be re-written to make visible what have been made invisible. And this investigation is just the first step of it.

Keywords: women, philosophy, feminism, ancient philosophy, history, Pre-Socratics, gender.

A clinical approach to the impact of patriarchal values on psychological functioning of Turkish women

Ataerkil değer yargılarının Türk kadınının psikolojik işlevselliğine etkileri: Klinik bir yaklaşım

F. Işıl Bilican*

Çukurova University

Abstract

This article examines the current status of Turkish women from a relational psychoanalytic perspective. Statistics indicate that Turkish women have been historically oppressed and discriminated by the Turkish men. The patriarchal nature of the society is a major reason that have led to perpetuation of physical, sexual, and emotional abuse of the Turkish women, especially in the rural areas. Even though the regulations and recent laws ameliorated the discrepancy between the rights of Turkish women and men, the findings of practical applications of these laws suggest that changes in the legal system are not truly internalized by the society. Women are still subjected to various forms of oppression, including objectification. In addition, working women aspire to be superwomen as they attempt to excel at multitasking at work, home, and relationships, which often has an overwhelming effect on women. It appears that both traditional and urban women receive double messages at home, relationships, and work and suffer in multiple domains of life. Clinical cases discussed in this paper help to illustrate the psychological difficulties, such as depression, anxiety, and eating disorders, Turkish women experience due to the patriarchal nature of the society. Implications and recommendations that would potentially have a positive impact on elevating the status of Turkish women were discussed.

Key words: Women, Turkey, psychopathology, discrimination, oppression, psychotherapy, objectification, gender inequality, relational psychoanalysis.

* Assist. Prof. Dr. F. Işıl Bilican, Department of Psychology, Faculty of Arts and Sciences, Çukurova University, Adana-Turkey. E-mail: ibilican@cu.edu.tr, bilicanf@hotmail.com.

Introduction

Historically women have been no different than the black, poor, disabled, or LGBT populations in terms of their human rights. Women have been oppressed by the society cross-culturally in all ages. Turkish women have received their fair share. The discrimination and oppression is widespread across various domains of life for Turkish women. Oppression represents itself in romantic, family and social life, at school and work, and even on the physical appearance of the women. Women from all backgrounds, both rural and urban, appear to suffer from discrimination in Turkey, although gender inequality hits them differently.

This paper aims to explain perpetuation of interpersonal relationships from a relational psychoanalytic approach, examine psychosocial mechanisms that perpetuate gender inequality in Turkey and consequences of inequality within the relational context, and to offer recommendations that would ameliorate the status of Turkish women. The paper emphasizes that both rural and urban Turkish women are subjected to discrimination, though in different ways. Examples of clinical cases will be used to illustrate the struggles of Turkish women as they shed light on the impact of oppression on psychological malfunctioning.

A relational approach to the regulation of interpersonal relationships

Relational paradigm suggests that human beings strive to establish connection with others. Relationships with others, actual or internalized, are the core elements of human experience. Internalization of the interpersonal experience shapes inner representations of self, other, and the relationship pattern between the self and other (Borden, 2008). Relational paradigm posits that we experience others as we perceive them based on the expectations developed while interacting with caretakers; the perceptions of others do not necessarily need to be the realities. In other words, the relationship patterns that were developed while interacting with the caretakers tend to be generalized to other relationships as one develops connections with partners, friends, colleagues, and other acquaintances.

Infants need interpersonal relatedness from very early on for survival. Caretakers feed, change, protect, and soothe infants. By maintaining relatedness with the caretakers, infants maximize their chances of staying alive and meeting their needs (Bowlby, 1969). Therefore, relatedness is a crucial component of survival for infants. Even some aspects of caretakers might be invalidating, the

infants desperately need their caretakers in order to survive. When there is such an intrinsic need to relate to the caretakers, the infants internalize both validating and invalidating aspects of their caretakers. Subsequently, they treat themselves accordingly.

When interactions with adult caretakers are consistent and nurturant, infants internalize the positive exchanges, and develop a representation of self as "good me". On the other hand, when the caretaker is inconsistent, anxious, and tense while interacting with the infant, he or she would internalize the caretaker's anxiety and experience parts of it's self as "bad me". Finally, when the caretaker disapproves aspects of the infant, the infant feels intolerably anxious and experiences parts of it's self as "not me". In other words, aspects of the self that are categorized as "bad me" or "not me" are those parts of the self that were not accepted by his or her caretakers (Sullivan, 1953). Therefore, those experiences that are associated with extreme anxiety, do not become well integrated into memory, and are not represented as part of the self (Safran & Muran, 2000). Those nonintegrated parts of the self represent distorted schemas and tend to contribute to difficulties in relating to the self and others.

As discussed above, during the process of development, individuals develop expectations of themselves and others based on how they were treated by their caregivers (Safran, 1990). In other words, individuals make generalizations on how relationships work based on their early experiences. This creates a perpetuation of relationship patterns. For example, a girl who was accepted by the parents only when she ignored her own needs and adapted to the patriarchal values of the society might come to disown her assertive parts, because her assertive parts would make her intolerably anxious. She would learn that being loved requires ignoring the needs of the self. She might repeat this pattern and enact it in her relationships later in life. In other words, she would tend to engage in relationships where her needs, thoughts, and feelings are constantly invalidated. She would come to learn that relationships last when she focuses on the needs of the other in expense of her own needs.

Distorted schemas tend to repeat and maintain themselves in close relationships through the principle of complementarity, which suggests that individuals affect each other's behavior in predictable ways (Kiesler, 1983). The principle of complementarity states that an individual's behavior constrains the other's subsequent behaviors or responses. A complementary interaction is defined by the second participant adhering to the constraints placed on his or her behavior by the first participant. The first participant then would be likely to repeat his or her original behavior (Orford, 1994). According to the circumplex theories, there are two main human behaviors: affiliation and control. All of the

human behaviors are a blend of affiliation and control behaviors. Affiliative behaviors are considered complementary when they are corresponding, in which friendly behavior tends to elicit friendly behavior and hostile behavior tends to elicit hostile behavior. The behaviors on the control dimension are considered complementary when they are reciprocal, in which dominant behavior tends to pull for submissive behavior and submissive behavior tends to pull for dominant behavior (Kiesler, 1983). For example, the girl whose needs were neglected as a child by the caretakers might believe she should not express her needs while interacting with others. As she refrains from expressing her needs in relationships in a submissive manner, she will pull for more dominant behavior from others. This would strengthen her schema that the needs of the self should not be expressed and one should be passive.

An overview of the societal status of Turkish women

A brief overview of the statistical data reveals that Turkish women are physically, sexually, and emotionally abused by Turkish men. Turkish Statistical Institute (TurkStat, 2008) Domestic Violence Research Project surveyed over 24,000 households. The results showed that 39% of the women reported that they were physically abused and 15% were sexually abused at least once in their lifetime by their husbands or partners. When men physically abused women, they slapped, punched, kicked, threw objects, or pushed their women. Single women were abused less, physically and sexually, compared to the married, divorced or separated women. Ten percent of the single women were abused sexually or physically at least once in their lifetime as opposed to 40% of the married women and 77% of the divorced and separated women. Forty-four percent of the Turkish women reported being emotionally abused by men at least once in their lifetime, which often manifested itself with insults, disparagements, and threats. The abuse often goes unpunished by the legal system. If women were exposed to domestic violence, only 39% of the women in urban areas and 26% of the women in rural areas left their husbands or took the case to the court. The rest reported they would do nothing, remain silent, cry at home, or complain about the husband to the family. Overall, only 35% of the Turkish women said they would report domestic violence to the authorities or leave home.

Sufferings of the Turkish women are not limited to abuse. The opportunities provided to women are limited and the attitudes towards women are oppressive (Aksoy, 1996). Women are not as educated as men are and they have less chances of being employed. According to TurkStat (2009) statistical indicators,

12% of the women were illiterate compared to 3% of the men. Gender disparity in education is striking in underdeveloped regions of Turkey (Kağıtçıbaşı, 2010). In 2000, while 76% of the men were included in the labor force, only 42% of the women were included in the labor force. There is a gap between attitude and practice of work. While 89% of the women support the idea of women working, only 38% of them actually work or have an employment history. When women do work, 71% of the women tend to quit working after getting married (O'Neill & Güler, 2009). There is a wage disparity between males and females as the mean income of males is much higher than the income of females, with married women earning the least (Özcan, Üçdoğruk, & Özcan, 2003). Low salaries, long hours of work, little opportunity for advancement for women, and lack of adequate child-care support are crucial factors keeping women out of work settings (İlkkaracan, 1998). Until very recently, 1990, the women were not free to decide for their own on job related issues, because they had to get permission from their husbands in order to work (Arat, 1995). When women do work, they have the burden of multitasking at work and home. For example, 90% of the working women reported they were also responsible from housework. 68% of the same group reported they were also responsible from child-care (O'Neill & Güler, 2009).

The discrimination is observed in social roles, responsibilities, and expectations of the family members as well. Male decision-making is predominantly experienced in the households. Men make decisions regarding buying the necessities and deciding on how many children the couple will have. Husbands make the final decision when there is a disagreement about an important decision between couples (Kağıtçıbaşı, 1981). According to TurkStat (2006) statistics, 58% of the women believed husbands having extramarital affairs were a reason for divorce, whereas 92% of the men believed the wives having extramarital affairs were a reason for divorce. This indicates a significant gender discrepancy on the standards for fidelity. Furthermore, 31% of the women and 33% of the men believed having a male child increased the dignity of the women. This suggests that every one out of three mothers believe that having a boy rather than a girl will help improve her social reputation. In other words, even women believe being a male is more prestigious than being a female in Turkey and one third of the women internalized perceived male superiority over females. Implications of this on child-rearing would be significant, some of which might include mothers discriminating girls against boys during development, which would be internalized by the girls during the developmental process and would be acted out as adults, which then would manifest itself as a repetition of discrimination across generations. In addition to limited opportunities and

tyrannical attitudes that women are exposed to, Turkish women do not have an equal say in their own, women-related, issues because the women are underrepresented at the Turkish Grand National Assembly. The women hold only 9% of the representatives in the Assembly in 2011. The efforts to encourage women to participate in management and politics appear to be inadequate mostly due to the patriarchal nature of the society, which discourage active and independent aspects of the women (Arat, 1989).

A historical review of the value of women helps to explain longstanding struggle of Turkish women. The economy of Turkey developed around agriculture until the eighties. This had an indirect impact on gender inequality. The families wanted to have boys because it meant direct men power who could work in the fields and bring in money for the family. Moreover, men would get married and bring in extra manpower, wives, to the family who would help at working in the fields. Girls, however, were supposed to get married and serve to the family of the husband. Since the girls did not have an investment value, the families, especially the men who controlled the finances of the family, preferred having boys. This indirectly brought discrimination against girls. The investments were made on males of the family rather than the females. If the family had limited resources, the boys received the training and education, rather than the girls (Atabek, 1989). Being the bread earner gave men the power of decision-making. Women had less control over decisions at home except childrearing. Unassertive and submissive aspects of Turkish females have been rewarded by the society, which perpetuated discrimination against the females (Mocan-Aydin, 2000).

As women increasingly began working outside of home, similar to men, power dynamics between men and women gradually shifted. Even though, there are still prominent differences between the Eastern, mostly rural, and Western, mostly urban, parts of Turkey in terms of expectations of the women in the society, with the increased exposure to the media, and particularly television, women are increasingly exposed to different female-role models, who are more education and career oriented. Exposure made it easy for traditional women to acquire characteristics of the Western women. With urbanization, as women received more education and took more responsibility in corporate life, the male-dominant approach began to change. Women have been increasingly showing that they have the capacity to provide for the family. Earning money through employment facilitated an increase in the status of women (Elmacı & Oto, 1996), but it did not completely ease the sufferings of the women. When women entered the workplace, mostly in the West of Turkey, assertiveness became an important quality for the urban women to be successful in the workplace. However,

assertiveness is not valued at home and working women experience difficulties similar to traditional women when they exhibit assertive behaviors at home (Mocan-Aydın, 2000). Being assertive while interacting with the husbands and older relatives tends to put women under the risk of even physical abuse (Mocan-Aydın, 2000). Therefore women, who are similar to men in terms of education and careers, experience difficulties asserting themselves at home. This is particularly difficult for women because even though they are expected to compete with men at work, they are still being oppressed by men at home, which is quite invalidating for women.

Despite the efforts to regulate the laws that would protect women, Turkish woman lives a drama because not only she is explicitly subjected to different forms of abuse but also she herself internalized the discrimination and receiving mixed messages about her responsibilities. Rural women tend to be controlled by her parents and society. Middle-class urban Turkish women's life appears to be stuck in between the responsibilities of a modern world at work and expectations of them in a traditional home environment. As a result of internalization of the contrasting expectations of them, the Turkish women are overwhelmed.

A relational approach to perpetuation of gender disparity in Turkey

The principle of complementarity appears to regulate gender discrimination in Turkey. Even though the preference for having sons has weakened from 1970s to 2000s in urban areas, son preference prevails among older females in rural areas and in low socioeconomic status urban areas (Kağıtçıbaşı & Ataca, 2005). Furthermore, university students and their parents in rural areas of Turkey still have a distinct preference for sons, with higher economic expectations from sons pointing to a strong patriarchal worldview (Ayçiçeği-Dinn & Kağıtçıbaşı, 2010). According to the relational approach and the principle of complementarity, when the society treats females as less than males, the females would treat themselves accordingly. In other words, when there is such a preference for sons, an average Turkish woman in rural areas of Turkey, would tend to be raised by internalizing that she is less than a man. Since she grows up observing that parents prefer sons to girls, she would internalize this, and being treated less than a male would be acceptable for her. She would then tend to ignore parts of her self that are creative, assertive, and dominant, but instead display obeying and submissive parts of the self. Furthermore, she would be likely to behave in ways that will pull for more dominance and discrimination from future male

figures. For instance, a female who was oppressed by her family as a child would act in ways that will pull for dominance and discrimination from her husband when she gets married. She will then pass this pattern on to the next generations. Thus, the discrimination will continue as a vicious circle until one of the parties changes his or her maladaptive behaviors, decides to leave the relationship, or harms the self or the other. The literature indicates that older women who suffered from a lack of authority in their youth and led their lives observing the patriarchal rules, reinforce the patriarchal rules stronger than even the males of the family in order to establish their own authority (Brown, 1997; Kandiyoti, 1988). Therefore, female internalization of oppression and discrimination contributes to the perpetuation of oppression towards females. In extreme cases, oppression towards females is internalized by females in such a strong manner that, they subsequently punish and physically harm themselves. In other words, presence of oppressive parents is no longer needed once females internalized the oppression. For instance, in Batman, where female suicide rates are three times higher than the national average, female suicides go along with parental controlling attitudes. Among those who attempt or complete suicide, there is a striking trend for the parents to control their daughters' mate and friend selection and attendance to social activities, and to limit their mobility (Sever & Erkan, 2004). To put it differently, as daughters are controlled by the parents and discriminated against the boys, the daughters internalize parents' harsh attitudes. They perpetuate the discrimination either by punishing themselves physically and psychologically or by oppressing younger females. Thus, perpetuation of discrimination of females across generations becomes a problem at a personal and societal level.

Case examples that illustrate the struggles of Turkish women

Clinical case material is presented below in order to explain struggles of Turkish women from a clinical psychology point of view. The author provided integrative therapy (a combination of relational, cognitive-behavioral, and supportive psychotherapy) to all cases described below in a private outpatient clinic in Adana, which is the fifth biggest city of the country, located in south-central part of Turkey. The cases below were selected because they represent the difficulties that repeatedly bring rural and urban Turkish females and their families to outpatient psychotherapy.

Invalidation of rural Turkish women in the family

A 20-year-old university student coming from a rural family, came to therapy with depressive symptoms and anger management problems. She was very confused in the beginning of psychotherapy, had feelings of sadness, worthlessness and hopelessness, loss of appetite, crying spells, intense anger, and passive suicidal ideation. She was afraid of and angry with her brothers who allegedly controlled her life. She reported her brothers controlled her choice of clothing, her phone calls, and the time she came and left home. Her brothers allegedly did not want her to leave home unless she absolutely needed to leave home, such as leaving home to go to the doctor's appointments. She could not disclose information regarding her dating life to her brothers because she was concerned about their reactions. She explained her brothers were physically abusive towards her and her sister, as the brothers slapped them on the face when they did not obey the orders of the brothers. The brothers controlled even the mother. She noted, however, her brothers had their own girlfriends, whom they brought home to socialize. It was only the females of the family who could not wear the clothes of their own choice, who could not have decent relationships with men, who could not come and leave home freely. At home, the patient had to hide aspects of her self, which did not comply with patriarchal values of the males in the family. Denying aspects of her self led to psychological difficulties, which were manifested as depressive symptoms.

Her symptoms alleviated once her feelings were validated, her being discriminated as a woman in a patriarchal family system was addressed as an issue, and a family meeting with the supportive mother eased the strict rules at home. The patient gained more access to the source of feelings of anger and was able to manage them in a healthier fashion. When a meaning was attributed to her confusing and traumatic experiences the patient's mood became stable. Furthermore, the patient's hostile and submissive patterns of relating to her brothers, partner, and friends have changed to a more assertive pattern.

Invalidation of middle-class Turkish women in the family

The oppressive attitude towards women in the society has not changed drastically, despite their involvement at work. In other words, even though women took over extra responsibilities and showed they had a capacity to provide financially for the family, this has not completely elevated the status of the women or eased their living conditions. On the contrary, some working

Turkish women are subjected to additional emotional pressure due to working. In family therapy, teenagers of middle-class families often complain about their working mothers. Many families come to therapy because the children are acting out, either at school, with the parents, or with their friends. Some of the children attribute their difficulties to "their mothers who were working when they were young". For instance, a 14-year-old suicidal hypomanic female high-school student, coming from a middle-class family, complained about the work schedule of her mother. She noted she felt emotionally deprived because she had to be fed by babysitters who were paid to feed the children. A 17-year-old male university student with impulse control problems mentioned that he did not have enough time to spend with his mother because his mother had to work during the day. Both teenagers blamed the mothers for leaving them to the relatives or babysitters. Both claimed that their mothers left them to the relatives or babysitters because "their mothers did not love them enough". Even though some children eventually understand that their mothers worked because of the financial necessities and repair the relationship with the mothers, some of them fail to do so. The mothers in family sessions often get very emotional upon hearing their children's thoughts and feelings about themselves. The mothers have difficulty explaining their own point of view on how they raised their children and why they had to work. In therapy sessions, the Turkish women themselves tend to believe that they are defective mothers because they could not spend as much time with their children due to the obligations at work. Simon de Beauvoir (1973) mentioned in *Second Sex* that women were perceived as "other, limited, vulnerable, passive, emotional, untalented" compared to men in patriarchal societies. Since, all relationships, whether work related or personal, are regulated through these conventions, the women are consciously or unconsciously influenced by these conventions (Doltaş, 1995). In other words, the women themselves internalize the idea that they are not complete and in some ways they are defective. It appears that working Turkish women are in between two separate worlds, which are home and work, and are negatively influenced by being caught in the middle. On the one hand, Turkish women are criticized by their own children and families for leaving their children at home or at day-care centers in order to work. On the other hand, the financial requirements of contemporary life force women to work outside of home. Solely men working per household is not sufficient anymore for a family to support itself. These women, who have families and have to work, appear to be torn between pleasing their children and husbands and being professional at work and earn income. They blame themselves for having to work and thus depending on the relatives or professional strangers to take care of the children, which appears to result from

internalization of patriarchal values, and can be quite painful for the working mothers. Limiting mobility of the women to home, which was once a way of oppressing women, is now replaced by giving the women double messages as the society encourages the women to work but the family and children emotionally punish the women for working.

Clinical material suggests that Turkish women's difficulties are not limited only to work related issues. Turkish women appear to suffer because they are prevented from making desirable personal choices due to the patriarchal nature of the society. A middle-class woman in her early 40's, married with two children, presented to psychotherapy with depressive symptoms due to marital problems. She had an arranged marriage when she was 18. She explained she and her husband had no emotional or intellectual connection. She felt her husband refrained from treating her lovingly. She reported she never heard a compliment from her husband throughout the marriage, even though he allegedly had a capacity to pay compliments to the other female acquaintances. They had a poor sexual life. She felt he treated intercourse as a duty; there were no loving interactions. Basically she perceived him treating her as an object rather than a subject. Despite being unhappy, she could not get a divorce because "her own family would not approve it". She explained that the family already discouraged her from getting a divorce when she attempted to verbalize her discontentment with the marriage. She explained her family would control her behaviors in all aspects, such as the time she came and left home, her choice of clothes, her trips, if she ever got divorced. She noted that her family would not want her to meet her friends at nights, she would not be able to travel to different cities for touristic purposes, and she would not be able to dress as she wished because her family would not want her to wear fashionable clothes if she were single. Moreover, she reported she believed her family would withhold money from her if she were divorced. She also feared losing her social support. She believed her married friends would exclude her from social gatherings if she were single. She also feared she would make her son angry if she divorced her husband. She explained that if she got a divorce, her son would be angry and would call her "names". Her daughter, however, was not a cause of worry for her. Moreover, she did not have financial independence. She did not have a job. She believed she would have no money if she were divorced. In summary, she believed her family wanted her unhappy but married rather than single and happy. She believed when she was married, she was unhappy only in her marriage. If she were to get a divorce, all other areas of her life was going to be controlled by the son, family, and society. It felt too much for her to give up the freedom that she already had, in order to divorce and gain her independence in the marital

arena. She continued her unhappy marriage in order to avoid a bigger social pressure, which would probably make her even more miserable. In other words, she chose to stay in a marriage where her needs and parts of the self were invalidated due to the patriarchal pressures.

Overworked and objectified urban Turkish women

On the opposite side of the spectrum, we have the Turkish women who aspire to be the superwomen. They are well-educated and they work at corporate jobs. One of them, in her late 30's married with a baby, reported in an interview that she was scared of losing her high-paid executive job in the media. She was afraid because she believed a younger woman might have taken her position any moment. She explained she did not have time to invest in herself, such as going on vacations or exercising regularly, because she was working long hours. She noted she wanted to have another child but she would not do it because she was concerned of losing her job if she took a pregnancy leave. Another reported she had only weekends to spend time with her daughter because when she came home during the week, her daughter already went to sleep.

In addition to obligations at work, employed women are responsible for taking care of household chores, children, and arranging the social gatherings of the family, which can take a full-time job by itself. Married working woman also needs to ensure having a working relationship with the family of the husband, because problems with the husband's family have a negative effect on the marriage (Cindoğlu & Toktaş, 2002). Multiplicity of female roles is a major source of stress for women (McClellan & Hamilton, 2010). Holding multiple roles expose married women to psychological difficulties, unlike married men (Yaşar, 2007; Yüksel, 1998). Satisfaction with role performance decreases when women have multiple conflicting roles at work and home (Williams & Anderson, 1991). When women believe they do not completely fulfill their prescribed gender roles as mothers, they experience anxiety and guilt (Duxbury & Higgins, 1991). The schedule of urban women who work at full-time jobs and take care of home and children appear to be too intense. The demands of such a busy schedule might easily explain why Bernard (1972) suggested when education and social status of the women were comparable, married women had more psychological difficulties compared to single women.

There is an increasing pressure on women, especially on working women, to stay young and beautiful even though getting older is an unavoidable characteristic of human nature. All over the world, there is pressure on women to

stay young because it supposedly brings its own privileges. Physical attractiveness highly influences women's quality of life as it correlates with dating and marriage opportunities and increases in mobility at work and school (Walster, Aronson, Abrahams, & Rottman, 1966; Wooley & Wooley, 1980). Through excessive focusing on the appearance, the women are losing connection to their own bodies and the true self of who they are, only one aspect of which is how they look physically. The pressure of the society on how one must look like is cutting women off the beauty of connecting to the soul, which is assumed to be necessary for the women to grow. Cutting women off from their true self, through focusing on the appearance, is objectifying the women. Objectification theory states that women tend to internalize an observer's perspective as a primary view of their physical appearance (De Beauvoir, 1973; Young, 1990). Consequently, they monitor their bodies' outward appearance and they themselves treat their bodies as objects, which are to be looked at and evaluated. When women consistently evaluate their bodies according to the expectations imposed by the society, they are prone to develop psychological difficulties, which often include shame, anxiety, depression, sexual dysfunction, and eating disorders (Fredrickson & Roberts, 1997). Objectifying the woman body is another way for maintaining a patriarchal society as women are induced to "objects", and therefore, can be owned and controlled.

All over the world, women increasingly undergo plastic surgeries to appear younger. For example, in the USA, breast augmentation procedures went from 32, 607 up to 264, 041 a year, between 1992 and 2004 (Levy, 2005). According to International Society of Aesthetic Plastic Surgery statistics, plastic surgeries increased 80% in Turkey in 2003 with women having 79% of all plastic surgeries. In Turkey, women appear to believe that in order to be beautiful, they need to be thinner, have bigger breasts, smoother noses, and flat abdomens. Besides plastic surgeries, Turkish women control their feminine appearance through limiting their food intake. Abnormal eating patterns among Turkish females are now as common as they are in the Westernized countries (Altuğ, Elal, Slade, & Tekcan, 2000; Çelikel, Cumurcu, Koç, Etikan, & Yücel, 2008). Research shows that thin body ideal and emphasis on physical appearance for social success are risk factors for eating problems among Turkish females (Kugu, Akyüz, Doğan, Ersan, & İzgic, 2006). Turkish newspapers publish weight loss regimes every day, which promote a thin body ideal. Consequently, the thin body ideal prescribed by the highly Westernized Turkish media promotes dieting and eating problems. Turkish women who follow mass media publications regarding weight loss strategies endorse higher degrees of abnormal eating attitudes compared to those who are not exposed to similar publications (Elal,

2003). Among a group of Muslim participants, including Turkish women, internalization of dominant cultural standards of beauty was related to body shame and eating disorder symptoms (Tolaymat & Moradi, 2011).

Impact of discrimination on the integrity of the self

The problems of the Turkish women described above illustrate the common problems in the society. On the one hand, the women, especially in rural areas, are severely abused, not only physically but also psychologically and emotionally (Akyüz, Kugu, Doğan, & Özdemir, 2002; Güler, Ten, & Özkan-Tuncay, 2005; Karataş, Şener, & Otaran, 2008). Many women in rural areas still do not have a voice in choosing whom they want to date, get married to, or divorce (Sever & Erkan, 2004). They cannot choose their own clothes or travel as they wish, especially if they are single or divorced, because their own families will label them, control them, deprive them from accessing to financial resources, or isolate them. It appears that average Turkish woman internalized the victim role in the society as a result of physical and emotional oppression. They believe being a victim is natural because they have internalized their parents' and society's oppressive attitudes. Once they themselves believe they are "less than a man", they reenact it in different relationships and thus pull for further oppressive behavior, which then strengthens the schema that they are to be abused. On the other hand, some Turkish women aspire to be the superwomen. They work long hours, have a short period of pregnancy leaves which they often do not use because they are concerned about losing their jobs. They try to be good enough mothers even though they have difficulties in finding consistent and professional part-time child-care, blame themselves for working even though the modern society requires an average middle-class woman to work, and they desperately try to stay thin, young, and beautiful to keep their relationships going with their partners or to keep their jobs. They aim to be the perfect women who are successful in all areas of life, which inevitably creates a lot of existential and psychological problems. By targeting unattainable goals they set themselves up for failure. Therefore, the feeling that they are somewhat "less than a man" perpetuates.

Women grow in connection, which occurs when women are being together with and joined by another person. It feels like an increase in vitality, aliveness, and energy. Women experience this feeling when they make emotional connections with others. It is the opposite state of being is "down", when we feel we do not make authentic connections with others. Through emotional

connection, women express their feelings and thoughts directly and stand by them within the moment of immediate exchange, which promotes growth. As a woman expresses her feelings and thoughts in an authentic way, the respondent's recognition and attention at her validates her feelings and promotes a sense of self-worth. When women's experiences are not joined by the significant others, and the attention and recognition are withheld, individuals tend to suffer badly (Miller & Stiver, 1997). This puts them in a state of being misunderstood, not seen, and not accepted for who they are. When the focus is not on the soul but on the body through controlling and objectifying the female body and disregarding psychological needs, women tend to develop psychological difficulties. In Turkey, women appear to receive unequal treatment in education and jobs, partner selection, clothing selection, and freedom to manage their own time. Moreover, they are expected to meet unrealistic beauty standards, be the superwomen who excel at home, work, and taking care of the children. (O'Neill & Güler, 2009). After being subjected to unrealistic expectations and unfair treatments, their voices go down. They begin to disconnect from who they really are.

Winnicott (1965) described false self as a mask of the personality that constantly seeks to anticipate demands of other in order to maintain the relationship. False self develops as a result of early repeated maladaptive interactions with the caretaker when the caretaker fails to meet the needs of the infant. Thus, the infant develops a false self that is based on compliance to the inadequate caretaker and hides his or her true self. In this sense, Turkish women seem to hide their true selves as their needs are not met by the society. Winnicott (1953) coined the term good enough mother to describe a holding experience mothers provide to their infants. When mothers are good enough, they meet the needs of the infants and gradually facilitate transition from being dependent to the mother to being autonomous in a less structured world. Through good enough mothering, infant comes into existence as a person and the true self of the infant emerges (Winnicott, 1960). On the contrary, when the society functions as a "not good enough mother", it cannot meet the needs of the women. Instead, the women are expected to meet the needs of the oppressive males in order to survive in a patriarchal society or attain unobtainable beauty standards. One can only wonder, whether women can reach their full potential when they are expected to hide their creativity and suppress their core needs.

The impact of gender disparity on men

The discrimination against women has its own indirect implications on the rest of the society. In a patriarchal society, we fail to notice that abuse from one gender to the other does not go unpunished. Even though women may appear to be the victims of oppression, they punish their men in their own ways. In a group therapy session, a female participant stated "men might abuse us with their penises but we mess up with the men using our emotional power". She implied that men were abusing women using their physical and social powers, and that men appeared to be more powerful than women. However, women had psychological power on men and this was a way of getting back at them. In this sense, the discrimination against females in Turkey is comparable to child abuse. In clinical life, clinicians treat many patients who were abused or neglected as children. Then, they treat their own children similarly. The abuse is intergenerational and it transmits from one generation to the other either in the same form or in a different form (Capaldi & Clark, 1998; Chappell & Heiner, 1990; Engel, 2005; Kwong, Bartholomew, Henderson, & Trinke, 2003; Straus, Gelles and Steinmetz, 1980). For example, we notice that physically abused children may grow up to physically and psychologically abuse their own children or neglect them. Children of physically or verbally aggressive parents also grow up to engage in aggressive relationships with their romantic partners (Cui, Durtschi, Donnellan, Lorenz, & Conger, 2010). Children develop antisocial behaviors such as fighting with other children when they are abused sexually and physically (Jaffee, Caspi, Moffitt, and Taylor, & 2004; Nelson et al., 2002). Similarly, women who are abused by men respond to abuse by some sort of retaliation. It appears that when women are oppressed, they withhold emotional nurturance from men. Levy (2005) explains the rise of raunch culture in the United States, where women act like males. They have casual relationships similar to their male counterparts, they go to female strip clubs where female bodies are objectified, and female Olympics athletes pose for Playboy, proudly objectifying their own bodies. In other words, westernized women act like males in order to survive in a male dominant world. This way, women began treating men the same way they were treated before: once they were treated as objects, now they treat men and the world as objects. When women internalize objectification, they move away from expressing their true selves. This would tend to take away from the flow of an ingenuous relationship and decrease the joy that men could experience in the relationship. In other words, oppression and discrimination towards women ultimately harms the men. Considering the fact that middle-class urban Turkish females are strongly influenced by the Western

culture through the mass media, one cannot help but wonder whether Turkish women will begin treating Turkish men as objects in the near future.

In summary, Turkish women appear to be torn between two dramatic lives. They are either oppressed by their man and families through controlling behaviors on various aspects of life and limited education and job opportunities; or if they were born to urban families, after gaining the right to be "equal" as demonstrated by their education levels, they are objectified by the media which imposes impossible beauty standards on women, tough working conditions, and inadequate laws which do not protect women's jobs and rights at the work place and out in the world. If women stay home they are oppressed by the husbands and family, especially if they are unhappy in the marriage as they cannot leave the marriage without adequate finances to support themselves. If they work, they have to be superwomen because they have to look perfect, work perfect, and be perfect mothers even though they have limited options in child-care. Being subjected to male abuse in all forms and shapes created a new generation of women in the West, some of whom call, female chauvinists, who identified with men and treated themselves accordingly. This is also preventing women from fulfilling themselves as it moves women away from connecting to their true selves.

Future directions

What we need to advocate is to have more rights for working women at work, home, and childcare. We need less hours of work for equal pay with men, longer paid and unpaid pregnancy leaves, job security once the women are pregnant, and baby-sitter organizations which employ professional employees that passed through strong security investigations, which can offer the families part-time support in baby-sitting while the mothers took care of their personal business. We need the support of the media to expose women to normal female figures who eat and age.

In order to prevent perpetuation of patriarchal values among the society, parents need to raise their boys as egalitarian human beings rather than passing on gender roles that encourage gender inequality. A change in child-rearing attitudes might be promoted through providing trainings to the parents in areas with strong patriarchal values. Since males are the primary gatekeepers of patriarchy in the society, young fathers would especially benefit from receiving trainings on raising their sons. Since receiving spousal support increases marital satisfaction and psychological wellbeing for women (Aycan & Eskin, 2005), men would also highly benefit from receiving trainings on delivering spousal support.

We also, desperately, need mandatory education on gender roles and women's studies at schools and universities. Considering the fact that internalization of patriarchal values is pervasive in the society, classrooms might be used to offer a systematic investigation of gender discrimination, differences, and alternative solutions to the gender discrimination. Women and men together need to analyze not only the tendency to control and oppress the women, but also the need to be superwomen and its implications on the women and whole society. This can be studied in classes by reading and discussing books and articles written on this subject and by preparing projects. Internalization of gender equality will come only after we discuss the problems on the subject freely in safe areas, where free speech is encouraged, such as universities, different ideas are discussed by both genders, and new thinking patterns are developed through the lens of scientific knowledge.

Conclusion

Turkish women appear to be stuck in between two difficult roles. On the one hand, they are denied equal rights in terms of education, jobs, human rights, and validation for who they are. Their choices in friends and mates are controlled by their families. In other words, they are not allowed an opportunity to explore the world and develop a personality of their own. On the other hand, Turkish women are allowed to have receive education and work, but they have the extra burden of having to be perfect in multitasking at various tasks, such as being an employee, taking care of children and house chores, and keeping up with impossible beauty standards. It seems Turkish women are either denied their rights or expected to fulfill unattainable goals. This creates a pressure on the women that perpetuates across generations through internalization of oppression. Even though the laws have been revised in order to protect the rights of the women, practical applications do not seem to measure up to the legal changes. This article proposed that gender inequality is still a crucial issue in Turkey and thus needs to be paid attention to at a governmental level. Mandatory courses at primary, secondary, high school, and even at university levels could be a good start to discuss the differences and help the public internalize equality in male-female relationships along with offering trainings on child-rearing practices to the parents. Through these interventions males and females would have an opportunity to internalize gender equality and thus end perpetuation of female oppression in Turkey.

References

- Aksoy F. (1996). Kadın erkek ilişkilerinde davranış problemleri. In Arat N. (Ed.), *Kadın Gerçeklikleri*. İstanbul: Say: 87-101.
- Akyüz A., Kugu N. Doğan O. & Özdemir L. (2002). Domestic violence, marriage problems, referral complaints and psychiatric diagnosis of the married women admitted to a psychiatry outpatient clinic. *Yeni Symposium*, 40: 41-48.
- Altuğ A., Elal G., Slade P. & Tekcan A. (2000). The Eating Attitudes Test (EAT) in Turkish university students: relationship with sociodemographic, social and individual variables. *Eating and Weight Disorders*, 5:152-160.
- Arat Y. (1989). *The patriarchal paradox: Women politicians in Turkey*. New Jersey: Associated University.
- Arat Y. (1995). 1980'ler Türkiye'sinde kadın hareketi: Liberal Kemalizm'in radikal uzantısı. In Arat N. (Ed.), *Türkiye'de Kadın Olgusu*. İstanbul: Say: 75-95.
- Atabek E. (1989). *Kışkırtılmış Erkeklik, Bastırılmış Kadınlık*. İstanbul: Altın.
- Aycan Z. & Eskin M. (2005). Relative contributions of childcare, spousal support, and organizational support in reducing work-family conflict for men and women: The case of Turkey. *Sex Roles*, 53: 453-471.
- Ayçiçeği-Dinn A. & Kağıtçıbaşı C. (2010). The value of children for parents in the minds of emerging adults. *Cross-Cultural Research*, 44: 174-206.
- Bernard J. (1972). *The Future of Marriage*. New York: Bantam Books.
- Borden W. (2008). *Contemporary Psychodynamic Theory and Practice*. Chicago: Lyceum Books.
- Bowlby J. (1969). Disruption of affectional bonds and its effects on behavior. *Canada's Mental Health Supplement*, 59: 12.

- Brown J. K. (1997). Agitators and peace-makers: Cross cultural perspectives on older women and the abuse of young wives. In Sev'er A. (Ed.), *A Cross-Cultural Exploration of Wife Abuse*. Lewiston: Edwin Mellen: 79-100.
- Capaldi D. M. & Clark S. (1998). Prospective family predictors of aggression toward female partners for at-risk young men. *Developmental Psychology*, 34: 1175-1188.
- Çelikel F. C., Cumurcu B. E., Koç M., Etikan I., & Yücel B. (2008). Psychologic correlates of eating attitudes in Turkish female college students. *Comprehensive Psychiatry*, 49: 188-194.
- Chappell C. & Heiner R. (1990). The intergenerational transmission of family aggression. *Journal of Family Violence*, 5: 135-152.
- Cindoğlu D. & Toktaş Ş. (2002). Empowerment and resistance strategies of working women in Turkey: The case of 1960-70 graduates of the girls' institutes. *European Journal of Women's Studies*, 9: 31-48.
- Cui M., Durtschi J. A., Donnellan M. B., Lorenz F. O. & Conger R. D. (2010). Intergenerational Transmission of Relationship Aggression: A Prospective Longitudinal Study. *Journal of Family Psychology*, 24: 688-697.
- Duxbury L. E. & Higgins C. A. (1991). Gender differences in work-family conflict. *Journal of Applied Psychology*, 76: 60-74.
- Elal G. (2003). Abnormal eating attitudes and disorders in Turkey: Feminine attractiveness or liberal modernity? In Ruggiero G. M. (Ed.), *Eating Disorders in the Mediterranean Area*. New York: Nova Biomedical: 57-78.
- Elmacı N. & Oto R. (1996). Vardiyalı çalışan kadınların iş sorunları ve aile ilişkileri. In Arat N. (Ed.), *Kadın Gerçeklikleri*. İstanbul: Say: 69-86.
- Engel B. (2005). *Breaking the Cycle of Abuse*. New Jersey: John Wiley.
- Fredrickson B. L. & Roberts T. (1997). Objectification theory. *Psychology of Women Quarterly*, 21: 173-206.
- De Beauvoir S. (1973). *The Second Sex*. New York: Vintage.

- Doltaş D. (1995). Batıdaki feminist kuramlar ve 1980 sonrası Türk feminizmi. In Arat N. (Ed.), *Türkiye’de Kadın Olgusu*. İstanbul: Say:51-73.
- Güler N., Tel H. & Özkan-Tuncay F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27: 51- 56.
- İlkkaracan I. (1998). Kentli kadınlar ve çalışma yaşamı. *Bilanço*, 98: 285-302.
- Jaffee S. R., Caspi A., Moffitt T. E. & Taylor A. (2004). Physical maltreatment victim to antisocial child: Evidence of an environmentally mediated process. *Journal of Abnormal Psychology*, 113: 44-55.
- Kağıtçıbaşı C. (1981). Value of children, women’s role and fertility in Turkey. In Abadan-Unat N. (Ed.), *Women in Turkish Society* (pp.). Leiden: Brill: 74-95.
- Kağıtçıbaşı C. (2010).Türkiye’de kadın ve eğitim. In Durudogan H., Goksen F., Oder B. E. & Yukseker D. (Eds.), *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*. İstanbul: Mas: 9-19.
- Kağıtçıbaşı C. & Ataca B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54: 317-337.
- Kandiyoti D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender and Society*, 2: 274-290.
- Karataş S., Şener U. & Otaran N. (2008), *Kadın Sığınma Evleri Klavuzu*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kiesler D. J. (1983). The 1982 interpersonal cycle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90: 185-214.
- Kugu N., Akyüz G., Doğan O., Ersan E. & İzgic F.(2006). The prevalence of eating disorders among university students and the relationship with some individual characteristics. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40: 129-135.

- Kwong M. J., Bartholomew K., Henderson A. J. Z. & Trinke S. J. (2003). The intergenerational transmission of relationship violence. *Journal of Family Psychology*, 17: 288–301.
- Levy A. (2005). *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture*. New York: Free Press.
- Miller J. B. & Stiver I. P. (1997). *The Healing Connection*. Boston: Beacon Press.
- McClellan S. & Hamilton B. (2010). *So Stressed: The Ultimate Stress-Relief Plan for Women*. New York: Free Press.
- Mocan-Aydin G. (2000). Western Models of Counseling and Psychotherapy within Turkey: Crossing Cultural Boundaries. *The Counseling Psychologist*, 28: 281-300.
- Nelson E. C., et al. (2002). Association between self-reported childhood sexual abuse and adverse psychosocial outcomes: Results from a twin study. *Archives of General Psychiatry*, 59: 139–145.
- O'Neill M. & Güler F. (2009). The not so new Turkish women: A statistical look at women in two Istanbul neighborhoods. *Journal of International Women's Studies*, 11: 157-173.
- Orford J. (1994). The interpersonal circumplex: A theory and method for applied psychology, *Human Relations*, 47: 1347-1375.
- Özcan Y. Z., Üçdoğruk Ş. & Özcan K. M. (2003). Wage differences by gender, wage and self employment in urban Turkey. *Journal of Economic Cooperation*, 24: 1-24.
- Safran J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. theory. *Clinical Psychology Review*, 10: 87-105.
- Safran J. D. & Muran J. C. (2000). *Negotiating the therapeutic alliance*. New York: The Guilford Press.

- Sever A. & Erkan R. (2004). The dark faces of poverty, patriarchal oppression and social change: female suicides in Batman, Turkey. Retrieved from: https://space.library.utoronto.ca/bitstream/1807/17541/1/Dark_faces.pdf
- Straus M., Gelles R. & Steinmetz S. (1980). Behind Closed Doors: Violence in the American Family. NY: Anchor Press/Doubleday.
- Sullivan H. S. (1953). The interpersonal theory of psychiatry. New York: Norton.
- Tolaymat L. D. & Moradi B. (2011). U.S. Muslim Women and Body Image: Links Among Objectification Theory Constructs and the Hijab. *Journal of Counseling Psychology*, 58: 383-392.
- Turkish Statistical Institute. (2006). Aile yapısı araştırması, 2006. Retrieved January 10, 2011, from: http://www.tuik.gov.tr:80/AltKategori.do?ust_id=13.
- Turkish Statistical Institute. (2008). Kadına yönelik aile içi şiddet istatistikleri. Retrieved January 10, 2011, from: <http://www.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul>.
- Turkish Statistical Institute. (2009). 1923-2009 Statistical Indicators. Retrieved January 10, 2011, from: http://www.tuik.gov.tr/yillik/1st_gostergeler.pdf.
- Yaşar M. R. (2007). Depresyonun kadınlaşması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17: 251-281.
- Young I. M. (1990). Throwing like a girl and other essays in feminist philosophy and social theory. IN: Indiana University Press.
- Yüksel N. (1998). Dirençli Depresyonların Tedavisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 1(2): 115-119.
- Walster E., Aronson E., Abrahams D. Rottman L. (1966). Importance of physical attractiveness in dating behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4: 508-516.
- Williams L. J. & Anderson S. E. (1991). Job satisfaction and organizational commitment as predictors of organizational citizenship and in-role behaviors. *Journal of Management*, 17: 601-617.

- Winnicott D. W. (1953). Transitional objects and transitional phenomena. *International Journal of Psychoanalysis*, 34: 89-97.
- Winnicott D. W. (1960). The theory of the parent-child relationship. *International Journal of Psychoanalysis*, 41: 585-595.
- Winnicott D. W. (1965). The theory of infant-parent relationship. In *Maturational processes and the facilitating environment*. London: Hogarth: 17-55.
- Wooley S. C. & Wooley O. W. (1980). Eating Disorders: Anorexia and Obesity. In Brodsky A. M. & Hare-Mustin R. (Eds.), *Women and Psychotherapy*. New York: Guilford: 135-158.

Ataerkil değer yargılarının Türk kadınının psikolojik işlevselliğine etkileri: Klinik bir yaklaşım

F. Işıl Bilican
Çukurova Üniversitesi

Öz

Bu makale Türk kadınlarının toplumdaki güncel yerini ilişkisel psikoanalitik açıdan incelemektedir. İstatistiklerden anlaşılacağı üzere, Türk kadınları, erkekler ve toplum tarafından uzun yıllar boyunca fiziksel, cinsel ve duygusal anlamda baskı altında tutulmuş ve şiddet görmüşlerdir. Ataerkil Türk toplumunda kadının yerini korumak amacıyla yasalarda olumlu değişiklikler yapılırsa da, bu değişikliklerin günlük hayatta ne kadar uygulandığı ve bireyler tarafından ne kadar içselleştirildiği büyük bir soru işaretidir. Günümüzde geleneksel Türk kadını tarihsel olarak süregelen baskının altında ezilmeye devam etmektedir. Orta sınıf ve çalışan modern kadınlar ise iş hayatı, aile, ve ilişkilerin dengeli ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde yaşanan sorunlar ve süper kadın idealinin yarattığı baskı altında ezilmektedir. Kadının nesneleştirilmesi ise yaşanan sorunlardan bir başkasıdır. Dolayısıyla Türk toplumunda hem geleneksel hem de modern kadınlar evde ve işyerinde çifte mesajlar almakta ve sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu makalede belirtilen klinik vakalar ataerkil toplum yapısına bağlı olarak Türk kadınının yaşadığı güncel sorunları ve bu sorunların yol açtığı depresyon, endişe ve yeme bozuklukları gibi psikolojik sıkıntıları betimlemeye yardımcı olmaktadır. Makale bu sorunları, etkilerini, ve Türk kadınının toplumdaki statüsünü yükseltmeye yardımcı olabilecek önerileri tartışmıştır.

Anahtar kelimeler: Kadın, Türkiye, psikopatoloji, ayrımcılık, baskı, psikoterapi, nesneleştirme, cinsiyet eşitsizliği, ilişkisel psikoanaliz.

Modernitede Ötekileştirilen Kadın Bedeni

The Otherization of Women Body in Modernity

Derya Şaşman Kaylı*
Ege Üniversitesi

Öz

Düşünce tarihinde, Antik Yunandan günümüze kadar kadın, erkekle aynı dünyayı paylaşmasına rağmen, aynı toplumsal koşulları elde edememiştir. Kadın ve erkeği ayrı dünyalara ve toplumsal koşullara yerleştiren toplumsal akıl, cinslerin özgürlük sınırlarındaki farklılıkları doğallaştırmıştır. Kadının taşıdığı bedenin erkeğe göre daha az fiziksel güce sahip olduğu kurgusu, onun korunması, kollanması fikrine yaslanarak geçerlilik kazanmıştır.

Erkek aklın biçimlendirdiği kamusal sosyal erk, kadına, irrasyonel özelliklerle kurgulanan, sınırlı bir özel alan, tahsis etmektedir. Bu temelde, aklın üstünlüğünü, eşitliğini ve özgürlüğünü evrenselliğini kabul eden modernite içinde, kadınların güçsüzleştirilerek ötekileştirildiğini konu alan bu çalışmada, düşünce tarihinin kadın erkek karşıtlığı, eleştirel perspektifle feminist hareketin gelişme zemininde değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Modernite, İktidar, Feminizm, Kadın bedeni, Öteki, Kadının Özgürleşmesi.

Giriş

Tarihsel süreçte iktidar mekanizmaları, toplumsal cinsiyeti, mahremlik tabusu ve bedeni disipline etme üzerine kurduğu varoluş meselesiyle temellendirmektedir. Yüzyıllar boyunca eril iktidar, cinsiyet ve beden politikalarını kadın bilincini yönlendirmek için biçimlendirmiştir. İktidarın kendini gösterdiği en kaotik alanlardan birisi olan beden ve cinsiyet ilişkileri, erkek bedeninden çok kadın

* Derya Şaşman Kaylı, Uzman (Sosyolog), Ege Üniversitesi, Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, İzmir-Türkiye. E-posta: derya.kayli@ege.edu.tr

bedenini disipline etmektedir. Çünkü bedeninin denetimi bilincin de denetimi anlamına gelmektedir. Bu denetim uygarlık tarihinde pek değişmeyen bir kurguyla, erkek düşüncesini merkeze alarak kutsamış, kadını da olabildiğince bu merkezden uzakta tutmuştur. Erkek, kendi bedenini, evrensel ulaşma ve geleceği inşa etme yolunda, gücün, otoritenin, kontrolün, hakimiyetin göstergeleri olarak simgeleştirip bu bedenden uzaklaşmayı görevi sayarken, kadın bedenini, kirli, cinsel işlevlerini pis, erkeği kirleten simgelerle özdeşleştirmiştir. Kadın saflığı ve temizliğiyle, cinsel temizlik birbirini tamamlar olmuş ve kadın bedeninin saflığı ve temizliği, ahlak ve namus kavramlarıyla örtüşmüştür. Adet kanaması bağlamında kadın bedeni, ötekileştirilerek normal dışı olarak, nitelendirilmiştir. Kadın ve kadınlık, kirli beden ile, sağlıklı beden ise erkekle ilişkilendirilerek, biyolojik farklılıklar erkek egemenliğinin ard alanına destek sağlamıştır.

Erkeklik üstünlükle bir tutulmuş, değerli sayılan her şey erkeklikle özdeş sayılmıştır. Bu çerçevede kadınısı özelliklerin, akıl dışı, erkekten aşağı düşünülmesi rastlantı olmayıp modernitenin öne çıkardığı egemen düşünme biçiminin yansımalarıdır. Dolayısıyla aklın erilliği, uydurma, dilbilimsel bir önyargı olmaktan uzaktır. Tarihsel süreç içinde kadın, cinsel haz sahibi değil, erkek hazzının nesnesi konumunda, soyun yeniden üretiminin bir aracı olarak kurgulanmıştır. Böylelikle akıldan uzak salt bedene indirgenen kadın, taşıdığı beden üzerinde denetim sahibi değildir (Kaylı, 2010). Yaşamının her aşamasında kadın eril tasavvurla belirlenen toplumsal süreçlerde yerini almıştır. Öncelikle annedir, bir erkeğin eşidir. Yaşamı kendisinden ziyade, kendinden başka herkesindir. Yaşamındaki bu çoklu sahiplenme ve bu yöndeki toplumsal beklentiler, kadının kendisi üzerine düşünmesini ve kendi tasavvurlarını hayata geçirmesini engellemektedir. Söylemde herhangi bir cinsiyete vurgu yapmamasına karşın, modernitenin merkezindeki birey ve kutsanan rasyonel aklın toplumsal yaşamdaki yansımaları, erkeği merkezde konumlandırmaktadır. Bedensizleşen erkek aklı karşısında kadın, bedeni dolayısıyla akıldan uzakta tutulmaktadır. Bir yük ve arzu nesnesi olan kadının, önündeki engellerin kaldırılması ve özgür bir yaşamın kapılarının aralanması, kadının kendi bedenini olumlayabilmesi, ancak içine doğduğu toplumsal yapıların dönüştürülmesiyle mümkündür.

Böylelikle kadının toplumdaki yerini erkeğe benzer bir konuma yerleştirme çabası olamayan modernizm, döneminin toplumsal dinamiklerinin yarattığı yeni yaşam ve düşünce biçimiyle kadının konumu değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Modernist bir hareket olarak tarih sahnesine çıkan feminizm¹ kadınlar adına, bu mücadele sürecinde önemli kazanımlar elde etmiştir. Bu makalenin ana sorunsalı, bireysel özgürlüğü bedeniyle sınırlanmış kadının

/kadınlığın bedeninde hap solması, var ile yok arasındaki durumu ve modernitede ve modernist söylem içinde kadın bedeninin nasıl inşa edildiğinin, tartışılmasıdır. Geleneksel toplumun sona eren dine dayalı kurumsal işleyişi ve algılama biçiminin yarattığı cinsiyet ayrımı, modernizmin dinamikleriyle varolan rasyonalite içinde dönüşerek devam etmiştir. Dönemin öne çıkardığı eşitlik arayışı sosyo ekonomik eşitliği temel alırken, cinsler arası eşitliği sağlayamamıştır. Kadının modernizm içinde özgürlük ve özerklik arayışı dönemin söylemlerinde yerini almaya devam etmiştir.

Modernite Ve Kadının Özgürleşmesi

Söz konusu olan, modernliği reddetmekten çok tartışmak, her şeyiyle geleneğe karşı olan, bir modernliğe ilişkin, bütünsel imgenin yerine, kültürel amaçlarının olumlu, ama aynı zamanda, olumsuz veçhelerinin ve modernliğin, kültürel temasına özgün bir toplumsal içerik kazandıran, egemenlik yada bağımlılık, bütünleşme yada dışlanma ilişkilerinin, çözümlenmesini koymaktır (Touraine, 2002: 33).

Bauman'a göre, modernite, kesinlikler çağıdır ve toplumsal yaşamda verili gerçekliklere dayanarak hiyerarşiler inşa etmiştir. Batı doğudan, beyaz, siyahtan, kültürlü eğitimsizden, erkek kadından üstündür. (Bauman, 1996). Bouman'ın belirttiği bu kesin hiyerarşiler yanında özellikle kadın ve erkek arasında kurulan, kurallarını ve iktidarlarını erkeklerin belirlediği tahakküm ilişkisini devam ettiren ataerkilliğe değinmek gerekmektedir. İşleyen bir sürece ve düzene işaret eden Ataerkilliği, sistem kavramından daha çok, belirli bir yapılanmaya gönderme yapan, sistemler üstü bir kavram olarak düşünmek yanlış görünmemektedir. Kavramın açıklanmasında Kandiyoti'nin (1997) "Ataerkil Pazarlıklar" kavramı önemlidir. Kandiyoti bu kavramla, kadın ve erkeğin rıza gösterdiği, zaman içinde değişebilen, toplumdan topluma farklılaşan, karşı koyuşlara izin verilen ve yeniden tanımlanabilen, kadınların direnişlerinin niteliğini de belirleyen bir ilişki ağına gönderme yapar. Ataerkil ağ, ataerkil hiyerarşik pazarlıkları, algılayışları kapsayan bir çeşit soyut yapılanma olarak düşünülebilir. Bu yapılanma içindeki, erkeklik durumları her ne kadar değişip dönüşebilse de yerine başka özellikler konur. Değişim ve dönüşüm ataerkilliğin zamana ve koşullara uyumunu da beraberinde getirir. Kuralların erkek merkezli olduğu, üretim süreçlerinin kontrol altına alınarak,

devamlılık üzerine kurgulanan bu yapı yeniden üretim süreçlerini de denetim altında tutma mücadelesini içinde barındırır. Ekonomiyi ve soyun devamlılığındaki kontrolü kendine mal eden ataerkil yapılanmada, para ve denetimine ilişkin neredeyse tüm süreçler erkeklerin kontrolü altındadır. Çeşitli pazarlıklar ve çatışmaların olduğu bu alanda, kadın ve erkekler arasında kimi zaman uzlaşılabilir kimi zaman karşı koyulan, zamanla gözden geçirilip, değiştirilebilen bir pazarlık süreci söz konusudur (Kandiyoti, 1997:114). Ataerkil yapılanma erkeklik olgusuyla kendini gösterse de söz konusu olan biyolojik erkeklik değil, Connell'in sözünü ettiği 'hegemonik erkeklik' (Connell, 1998) tir. İçselleştirilir, empoze edilir ve uyulması neredeyse şart koşulur. Devamının garantisi bu süreçlerden geçer. Kuşkusuz her toplum kendi hegemonik erkeklik durumlarını yaratır ve kurumsallaştırır. Kadınların da yer aldığı sosyalleşme süreçlerinde erkeklik biçimlerini öğrenerek içselleştirirler ve yapı içinde yer alırlar. Özümseme ve beklenen erkeklik durumlarını kabullenme konusunda sorun yaşayan ve dillendiren her erkeğin, yapı için öteki kabul edilmesi sıkça görülen durumlardandır. Ataerkil ağ içinde, belirli rol ve görevlerle tanımlanan kadınlar için en uygun yer ev içi alandır. Annelik, çocuk, yaşlı bakımı, ev temizliği, vb hizmet ağırlıklı işler kadınların görevleri olarak içselleştirilmiştir. Erkeklerin kontrolü altındadırlar ve sürekli bir denetime tabi tutulurlar.

Söylemde herhangi bir cinsiyete vurgu yapmamasına karşın, modernitenin merkezindeki birey ve kutsanan rasyonel aklın toplumsal yaşamdaki yansımaları, bize sitemler üstü olarak adlandırılan, her ne kadar değişip dönüşse de yukarıda bahsettiğimiz ataerkil yapılanma ve merkezindeki erkeği, göstermektedir. Bu yapılanmanın modern erkek egemen kabulü, kadınların kendilerini ifade etmeleri için söze ihtiyaçları olmadığıdır, çünkü onların çıkarlarını gözetecek ve onların yerine konuşacak yurttaş kocalar ve babalar vardır. Evli bir kadın mülk sahibi olamaz, sözleşmeler yapamaz, kendi adına mahkemeye gidemez, çocuklarının vesayeti konusunda hak sahibi olamaz ve kocasına karşı hak iddia edemez (Philips, 1995) 19.yüzyıl düşüncesinin temsilcilerinden Bonald'a göre kadınlar, "siyasal toplumun değil, ailenin malidirlar, doğa onları kamu hizmetleri için değil, ev işi için yaratmıştır" (Aktaran: De Beauvoir, 1970a: 127). Auguste Comte da kadın ve erkek arasındaki ayırmadan yanadır ve bu ayrımı şöyle ifade eder; "Dişilik, kadını insan soyunun yetkin örneğinden ırak düşüren bir çeşit sürekli çocukluk gibidir" (Aktaran: De Beauvoir, 1970b: 127). Biyolojik olarak yetişkin olamama durumu tabii ki aklın da olgunlaşmamışlığını göstermektedir. Erkeğe göre eksik aklın temsilcisi kadının görevi, bir erkeğin karısı olmak, soyun devamını sağlamak ve evin hizmetini görmektir. Erkek eşit bir şekilde kamusal alanı paylaşarak yönetim mekanizmalarında görev almak istese de bunlar özellikleri gereği

beceremeyeceği şeylerdir. De Beauvoir'e göre 19. yüzyılın kentsoylu sınıfının özgürlükçü düşüncesinin temsilcilerinden Balzac'ın kadın hakkındaki düşüncelerinin özgürlük temasını taşıdığı söylenemez. "Kadın sözleşme yoluyla elde edilen bir mülktür; taşınabilir mallardandır, çünkü kim alırsa onun olur ve son olarak kadın, aslında erkeğin eklentisidir" (De Beauvoir, 1993: 128). Bu düşünürler, hakim erkek egemen düşüncesinin kadına yönelik tutumlarından sadece birkaç örneğini bize gösterir. Kadının erkek iktidarı tarafından diğeri olarak aşağılanışının tarihsel, kültürel örüntüleri, buzdağının görünmeyen büyük kısmını oluşturmaktadır.

Tarihsel süreç içinde kadın, cinsel haz sahibi değil, erkek hazzının nesnesi konumunda, soyun yeniden üfiminin bir aracı olarak kurgulanmıştır. Akıldan uzak salt bedene indirgenen kadın, taşıdığı beden üzerinde denetim sahibi değildir (Kaylı, 2010). Çocukluktan itibaren hayatının her aşamasında inisiyatif kullanabilme yetkisi kendisine değil bir erkeğe aittir. Eş, anne ve hizmet odaklı yetiştirilirken, ne zaman evleneceği, kiminle evleneceği, kaç çocuk doğuracağı, nasıl konuşacağı, nasıl davranacağı, nasıl giyineceği kadının istemlerinden çok eril tasavvurlarla şekillenen süreçlerle belirlenir. Kürtaj hakkı yoktur, doğum kontrolü yöntemlerinden bahsetmek mümkün değildir, çünkü doğurganlık kadının doğasında olan şeydir ve bu doğayı engellemek her şeyden önce dine aykırı bir edimdir. Bedenin izin verdiği/doğurabildiği kadar çocuk doğurur; zor hamileliklerde, doğumlarda, geleneksel yöntemlerle hamileliğini sonlandırma süreçlerinde yaşıma veda eder.

Modern aklın dışında tutulan ve ev içi/özel alana hapsedilerek, yaşamı gibi bedenleri de erkek kontrolüne verilmiş kadınların, haklı eşitlik taleplerini, insanlığın eşitliğini evrensel değerler arasına koyan feminizm, moderniteyle birlikte tarih sahnesine çıkmıştır (Mitchell & Oakley, 1992, Tong, 2005, Donovan, 1997). Bilinçli bir siyasal ideoloji olarak feminizm, kadınların tarih ötesi ayrımcılığa karşı bir protestosu değildir. Mitchell'e göre, aksine çok özel tarihsel koşullarda ortaya çıkan bir olgudur. "Feminizm 17. yüzyıl İngiltere'sinin tarihsel koşullarında, bir orta sınıf kadın düşüncesi olarak, bu sınıfa özgü konuşan ve onlara hitap eden bir düşünce olarak ortaya çıkmıştır (Mitchell & Oakley, 1992, Berkday, 2003). Eşitlik tarihi de denilebilecek olan modernitenin tarihi yolculuğu, feminizmin tarihine oldukça benzerdir. "Bilinçli yani kendi kendisinin bilincinde olan bir protesto hareketi olarak feminizm, insanlığın eşitliğini en yüksek ülkü sayan devrimci burjuva geleneğinin bir parçası olarak doğdu" (Mitchell & Oakley, 1992: 32). Mitchell gibi Durakbaşa da moderniteyle birlikte tarih sahnesine çıkan feminizmi, "Kadınların modern hayatın bütün alanlarına erkeklerle eşit olarak katılabilmelerini savunduğu ve modern dünyanın özgür bireyleri olmalarını engelleyen sosyal kısıtlamalara, geleneğin zincirlerine

karşı mücadele ettiği için modernist bir hareket olarak” (Durakbaşı, 2002: 53) değerlendirir. Bu noktada, modern söylemin erkeği merkeze alarak kadını hangi karşıtıllıklarla kurguladığı önem taşımaktadır.

Modernist Söylemde Kadın Erkek Karşıtlığı

Aklın kadınlar tarafından işlenmesinin önündeki engeller, büyük ölçüde akıl ideallerimizin tarihsel olarak kadınlığı dışlamış olmasından ve kadınlığın kendisinin de böylesi bir dışlama işlemi yoluyla oluşmuş olmasından doğmaktadır (Lloyd, 1996: 20).

Geçmişten günümüze, erkek kadın ayrımının kendisi, tanımlayıcı bir ayırım değil; bir değer ifadesi olmuştur. Erkeklik üstünlükle bir tutulmuş, değerli sayılan her şey erkeklikle özdeş sayılmıştır. Bu çerçevede kadınsı özelliklerin, akıl dışı, erkekten aşağı düşünülmesi bir tesadüf değildir. Kadınlığın aşılması olarak kavramsallaşan rasyonalitenin ve rasyonel akıl sahibi erkeğin üstünlük tarihi, Pisagorculara kadar götürülebilir ve Lloyd’a göre, aklın erilliği, uydurma, dilbilimsel bir önyargı değildir.

Rasyonel bilgi, kendini doğaya karşı tanımlayan Batı kültüründe, doğanın aşılması, dönüştürülmesi ve kontrol altına alınması olarak anlaşılmıştır. Adeta akıl kutsanarak, inancın, akıl dışılığın, şüphenin, duyguların, bilinmez olanın yerine konmuştur. “Buna karşılık kadınlık, rasyonel bilginin aştığı, tahakküm altına aldığı veya sadece geride bıraktığı şey ile eş tutulmuştur” (Lloyd, 1996: 22). Aklın dışında olan şeyler, hep kadına ait görülmüştür; erkek, düşüncenin açık ve kesin yönüne, kadın ise muğlak ve belirsiz yönüne karşılık görülmüştür. Düşünce tarihinde kadınlık ve erkeklik durumları karşıtıllıklarla ifade edilir olmuştur. Aklın eril tasarımı, “17. yüzyıl sonrası modern toplumun kültürü içinde, kadına ve bedenine ilişkin kurumsal görünümünün bel kemiğini oluşturacak ve bize aklın erkek olduğu düşüncesini kanıtlayacaktır” (Nazlı, 2006: 11).

Lloyd’a göre, Yunan felsefesinin daha geç dönemlerinde ortaya çıkan form madde ayrımının gelişim sürecinde de bu düşünce varlığını korur. Erkeklik etkin belirlenmiş formula, kadınlık edilgen belirlenmemiş maddeyle aynı safta yer alır. Yunanlıların insanın üremesine ilişkin geleneksel anlayışında, baba biçimlendirici ilkeyi sağlayandır, üremenin gerçek nedensel gücüdür; buna karşılık anne, sadece formu, belirlenmiş olanı kabul eden, maddeyi sağlayan ve babanın ürünü olan şeyi, besleyendir. Erken dönem Yunan düşüncesinde bilgi

nesnesiyle, akıl, arasında keskin bir ayrım yoktur. Platon'a göre dünya, sadece form bakımından rasyoneldir. Platon zihin madde düalizminde, kadınlık çağrışımlarıyla yüklü olan maddeyi, rasyonel bilgi arayışı içinde aşılması gereken bir şey olarak görür (Platon, 1999). Yunanlıların bilgi anlayışlarını ifade ederken başvurdukları egemenlik metaforu erkeğin kadınla olan ilişkisinden çok, efendinin köleyle olan ilişkisidir. Lloyd'a göre, yine de bu Platoncu tema, Batı düşünce tarihinin daha sonraki aşamalarında da erkeklik ve form, kadınlık ve madde arasında kurulan bu uzun ömürlü çağrışımları, hem kullanan hem de pekiştiren biçimlerde yinelenmiştir.

Aristoteles, form-madde ayrımını, farklı bir yaklaşımla dönüştürerek, zihin beden ilişkisini değişime uğrattır. Platon'un idealar evrenindeki formu, yeryüzüne indirerek, duysal ve değişken olan şeyleri, akılla kavranabilir hale dönüştürür. Rasyonel ruh, beden formu olur. O, beden tutsağı değil anlaşılabilirlik ilkesidir. Böylece rasyonel bilginin de ruhun bedenden kurtuluşu olarak düşünülmesi, sona ermiş olur. Yunan düşüncesinde kadınlık, simgesel olarak gayri rasyonel, düzensiz ve bilinmez olanla, bilgiyi geliştirme sürecinde uzak durulması gereken şeylerle eş tutulmaktadır. Bacon'un Yunan düşüncesinden farklı olarak, madde ve formu birleştirmesiyle, doğa artık bilinebilir özelliğiyle kadınsı bir nitelik kazanmış olur. Bilinebilir doğa kadınsı bir şey gibi sunulur ve bilimin görevi bu kadın üzerinde doğru türden bir tahakküm kurmaktır. Bacon şöyle der; "zihin ile doğayı iffetli yasal bir yolla evlendirelim" (Aktaran: Lloyd, 1996: 33) Lloyd'a göre, egemenlik ilişkisi artık zihin-beden arasında veya zihin içersindeki zihinsel işleyişin farklı yönleri arasında değil; zihin ile bilgi nesnesi olan doğa arsında kurulur. Bilginin kendisi, doğanın tahakküm aracı haline gelmiştir. Madde, bundan böyle bilgi elde etmek amacıyla tahakküm altına alınması gereken bir şey olarak değil; yönlendirme ve dönüştürme gücü olarak yorumlanan bilginin gerçek nesnesi gibi yorumlanır. Erken dönem Yunanlılarının kurduğu kadınlık-madde benzetmesi, felsefi düşüncenin gelişim aşamalarında etkili olmuştur. Nihayetinde Bacon'un metaforlarında kadınsı olanın kontrol altına alınması, bilginin doğası ile açık bir biçimde bağlantılı hale gelmiştir (Russell,, 2000).

Lloyd'a göre, 17. yüzyılda akıl, sadece insan doğasının ayırt edici bir özelliği olarak değil; öğrenilebilen, yöntemli bir düşünme olarak görülmeye başlanmıştır. En etkili yöntem ise Descartes'in yöntemidir. Bu noktada Descartes'in açık niyeti bu olmasa da, kadınlık ve erkeklik kalıplarının değişiminde müthiş rol oynamıştır. Eski Yunanlıların ilk kullanımında yöntem, izlenecek yol veya çıkış anlamına gelmektedir. Descartes, Platon'un, insanların, olguları açıklamak için doğru yöntemin ve belli bir sıranın insanları körlemesine gitmekten

kurtaracağına ilişkin metaforunu kullanmıştır. Böylece düşünsel gelenekte merkezi bir yere sahip olan akıl yöntem ilişkisi bütünüyle değişmiştir.

Descartes, Ortaçağdaki öncellerinden farklı olarak zihin beden ikiliğini ortaya atar (Descartes, 1983). Rasyonel olmayan artık zihnin bir bölümü değil, bedendir. Descartes'in yönteminde, erkek ve kadın zihinleri arasında herhangi bir farklılık izine rastlanmaz. Descartes, kendi yönteminin bilgi alanında, yeni bir eşitliğe kapı açtığını söyler. Sistemli formel eğitim alanların yalnızca erkeklerin olduğu Rönesans'ın ilk dönemlerinde, kadının yöntemden dışlanması, doğrudan doğruya yöntemin arandığı yer olan okuldan da dışlanmasının sonucudur. Descartes'in eşitliğinin göstergesi, *Metot Üzerine Konuşma'yı*, öğrenim dili olan Latince'yle değil yerel dilde yazmasında kendini gösterir. Erkekler için açık, bilimin okullarına girme şansı olmayan kadın için bu, bir anlamda bilimin kapılarını açmıştır denebilir. Fakat Bacon için olduğu gibi, onun için de bilim, kolektif bir çalışmanın ürünüdür ve Descartes'in hakikat arayışını günlük hayatın pratik işlerinden keskin bir şekilde ayırmıştır. Günlük işlerin tekrarına ve tek düzelğine mahkum olan, bu kolektif çabaya katılamayan kadın, hakikat arayışında nasıl yer alabilecektir?

Aydınlanma düşüncesini reddeden Rousseau için, akıl ile doğa arasında uygun bir ilişki kurulması, bilgiye yaklaşımda, önemli bir yer tutar. Rousseau'nun akıl ideali, doğaya hükmeden dışarıdan dayatılan bir kontrol mekanizması olarak değil, doğadan gelen dinamik bir gelişmedir (Rousseau, 1931). Aklın kaynağı doğadır ve gerçekliğini de doğaya olan yakınlığından alır. İnsanlığın ilk oluşumu olan aklın ortaya çıkışı ve aklın ilerleyişi, bir hastalığın ilerleyişidir. Rousseau'ya göre, doğayla özlenen yakınlığı simgeleyen ve bu yakınlığı hiç yitirmeyen kadınlar, akıl tarafından ehlileştirilmelidir diyerek, kadınlardan şöyle şikâyet eder; "Hiçbir halk hiçbir zaman aşırı şaraptan mahvolup gitmemiştir; mahvolanlar hep kadınların kural tanımazlığından mahvolup gitmişlerdir" (Lloyd, 1996: 89). Rousseau, tüm bunları söylerken doğaya olan yakınlıkları nedeniyle kadınlara, ahlaki bir örnek oluşturma işlevi kazandırır. Kadın aklın hem aştığı, hem de arzuladığı şeydir. Fakat Lloyd'a göre, bozulmuş akıldan doğaya yolculuğu yapacak olan erkeklerdir. Rousseau'nun kadınları hiçbir zaman gerçek anlamda bu yolculuğa çıkamazlar; çünkü doğaya yakınlık aklın başarısı değil doğal bir durumdur.

Modernitenin bir diğer önemli kuramcısı Kant'a göre, aydınlanmanın genel kabulü, '*Sapere aude*' bireyin kendi aklını kullanma cesaretidir. Akıl ancak kamusal alanda kullanılarak özgürleşebilir (Russell, 2000). Aydınlanmanın ön koşulu olan aklın olgunluğu, insanların, kendi akıllarını kullanma ve kendi adlarına konuşma konusunda, sınırsız bir özgürlüğün tadını çıkaracakları bir kamusal alana ulaşabilmekle doğrudan doğruya bağlantılıdır. Bu alanda

özgürlüğü sınırlamak, insanın özgürleşmesini sekteye uğratabacak ve onu verimsizleştirecektir. Kant felsefesinde, olgunlaşmamış aklı temsil eden kadının yerinin, özgür aklın kullanıldığı kamusal alan olmadığı açıktır.

Toplumsalın Eril Tasarımı: Özel Alan/ Kamusal Alan Ayırımı ve Kadınsı Alt Dünya

Fatmagül Bertkay'a göre, modernleşme, ulusu bir 'erkek kardeşlik' olarak kurgulamıştır. Kendini egemen olarak kuran birey, anneyi değil, özünde babayı ve onun iktidarını bastırmayı hedeflemektedir. Babanın iktidarının bastırılması, bir yandan oğlu özgürleştirirken diğer yandan böyle bir koruyucudan onu mahrum bıraktığı için güvensizleşmesine neden olmaktadır. "bilincinde meydana gelen çatlama ile baş etmeye çalışan erkeğin, yeni bir kimlik özelliği olarak, dışarıdaki ötekiyle (dış düşman/lar) karşı olduğu kadar, içerdeki ötekiye (kadın) karşıda paranoya geliştirmesi şaşırtıcı değildir" (Bertkay, 2003: 154). Bu paranoyayla da ötekileştirdiği ve bedeninden ayırdığı kadını, elinden geldiğince kamusalın dışında tutmaya çalışmıştır. Bu mücadelesini modern rasyonel aklı teorize ederek meşrulaştırma yoluna gitmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz teorisyenlerden biri olan, kadını diğeri olarak erkekten ayrı görüp ona özel alanın dışında bir yaşam öngörmeyen Rousseau, kamusal yaşamın iyi biçimlerinin korunması ve geliştirilmesinde kadınlara, belirli roller verir. Özel alan, toplumsal yaşamın çürümüşlüğünden ve sahteliğinden uzak, kadının denetiminde, özel bir erdem alanıdır. Bu alan, yalnızca erkeklerin çağdaş toplumun çürümüşlüğünden kaçıp sığınacakları bir alan değil, aynı zamanda kamusal yaşamı dönüştürecek olan iyi yurttaşların yetiştirildiği de bir yerdir. Bu nedenle özel alan, Rousseau'nun toplumsal ilişkiler idealinin bütünleyici bir parçasını oluşturur. Bu parçanın içinde kadına düşen görev, aile kurmak, soyun devamını sağlamak, Davidoff'un kavramı olan "bedensizleştirilmiş" (Davidoff, 2002) erkeğin karşısında, cinsellik ve arzuyu çağırıştırarak bedenin içinde toplumu değil günlük yaşamın ihtiyaçlarını, tekrar tekrar karşılamaktadır.

Hegel, kamusal özel ayırımının özel alanına açıkça kadınsı olanı yerleştirir. Hegel'e göre, kadınlar yurttaş olmadıklarına göre, kamusal alan değil, özel alan, kadınların alanıdır. Kocalar, eşlerinin aksine, evrensel olan için çalıştıkları ek bir alana daha sahiptirler. Bu nedenle bir erkek, etik yaşamına zarar vermeksizin aile içi ilişkilere, tekil bir şey olarak yaklaşabilir. Oysa kadın, koca ve çocuklarına yaklaşabilmesi ölçüsünde etik yaşama sahip olabilir. Dolayısıyla kadına, taşıdığı bedenin zorunlulukları gereği, evrensel olan dış dünyanın kapıları kapatılmıştır. Bu nedenle özel alan, kadının baskı altında tutulduğu,

kadınlığın karşıtlıklarla, erkeğe göre eksikliklerle yeniden inşa edildiği ve yaratılan durumdan da kadınların mutlu olmasının beklendiği kadınsı bir alt dünyadır.

Kamu alanındaki tutumlarda görülen bazı değişimlere rağmen, günümüzde aile üyelerine, hizmet etmekten, onları tozun, atıkların, kirlenmesinden ve düzensizlikten korumaktan, çiğ olanı pişmiş hale getirmekten ve küçük vahşileri uygar erişkinlere dönüştürmekten esas sorumlu hala kadınlardır (Davidoff, 2002: 186).

Modern toplumların, gerçekliğinin somut göstereni olarak özel /kamusal ikiliğini, Savran, "Kamusal ya da toplumsal dünyadan ayrı kendine özgü bir alanın oluşması, bazı kadınların gerçekten etkin bir biçimde denetlenmesinin bir yolu"(Savran, 2004) olduğunu, kamusal/özel ayrımının toplumsal gerçeklikle arasındaki ilişki ve bu ilişkinin toplumsal bütün içine yerleştirilmesinin, feminist eleştiriye, üzerinde çalıştığı alan üzerinde daha sağlam açılımlar sağlayacağını düşünür. Davidoff'a göre, kamusal- özel ayrımının kendi içinde belli bir gerilimi içermesine rağmen aynı zamanda kadınlar için bir güç ve güçlenme alanı sağlar: "Evin içinde yalnızca kadına ait bir alan tarzında özel alanın inşası, bazı 19. yüzyıl kadınlarına bir güç kaynağı sağladı. Kadınlar buradan hareketle, sivil topluma karşı taleplerini yükseltebiliyor, bir kadın kültürü oluşumuna olanak sağlayacak ortamı yaratıyorlardı" (Davidoff, 2002: 186). 20. yüzyıla gelindiğinde Davidoff, özel/ kamusal ayrımının hala bir tartışma zemini olarak varlığını sürdürdüğünü, "istikrarsız ve değişebilir olmalarına rağmen, tüm toplumsal ve ruhsal dünyamızın düzenleniş şeklinin vazgeçilmez bir bölümü haline geldiğini" söyler (Davidoff, 2002: 190)

Olumlu niteliklerin erkeği, olumsuzların kadını işaret ettiği, karşıtlıklarıyla kurulan modern söylemi inşa eden Antik Yunan'dan, Platon'a, Descartes'ten Bacon'a ve Rousseau'dan Kant'a ve özel alanı, kadınsı alt dünya olarak kuran Hegel'e kadar düşün tarihinin yolculuğuna kısaca feminist bir bakış açısıyla baktık. Gördüğümüz tablonun Pisagor'un İÖ. 6. yy. düzenlediği karşıtlıklar tablosundaki kadınlığın, açık bir biçimde sınırlanmışın karşıtı olan, sınırlanmamış olan (muğlak ve belirsiz olan) la ilişkilendirilmesinin dışına çıktığını söylemek zordur (Lloyd, 1996). Özenle muhafaza etmeye çalıştığı kadınlık kurgusunda, modernitenin kadın bedenini hangi değişkenlerle tanımladığı ve inşa ettiği aşığıdaki başlık altında tartışılacaktır.

Modern Bedenin İnşası ve Kadın Bedeni

Modernlik fikri, sıkı sıkıya akılcılaştırma fikriyle bağıntılıdır.... Modernlik, aklın gösterdiği ilerlemelerdir ki bunlar aynı zamanda, özgürlüğün, mutluluğun, inançların, aidiyetlerin geleneksel kültürlerin yıkılmasında kaydedilen ilerlemelerdir (Touraine, 2002: 24).

On yedinci Yüzyılda Avrupa'da başlayan ve bütün dünyayı etkisi altına alan modernlik, "bizi, geleneksel toplumsal düzen türlerinin tamamından eşi görülmedik bir biçimde sökü� çıkarmıştır" (Giddens, 1998: 14) Modernlik, üzerine yükseldiği, rasyonel akılla, yaşamın neredeyse bütün alanlarına nüfuz eden, teknik bilgiyle toplumsal yaşamı yeniden biçimlendirerek "modern insanı da yaratmış/ şekillendirmiş olur" (Nazlı, 2006: 11). Modernlik, düşünceden, günlük yaşama, özel alandan kamusal alana kadar uzanan, toplumsal yaşamın her alanında, kendini bir denetim sistemi olarak sunar. Egemenlik ve denetim sistemi olarak kendini kurgulayan modernlik içinde, kadın ve erkek, farklı kalıplarda kendi varoluşunu gerçekleştirmek zorundadır. Cins ayrımı olmaksızın bireyin ortak özelliği olan akılı, erilleştirerek toplumsal yapının her nüvesine dayatan modernite, erkek düşüncesini merkeze almış, kutsamış; kadını da olabildiğince bu merkezden uzakta tutmuştur. Tüketim odaklı, sahip olan ve olmayan ayrımıyla varlığı / beni, kendi içinde tutarken, öteki cinsiyet, yani kadını kendi dışında kurgulamaktadır. Dolayısıyla modernite, aklın dışında tuttuğu her olguyu aşma, kontrol altına alıp egemenlik kurma idealiyle, kadını ve bedenini, ötekileştirerek, aşılacak, kontrol altına alınacak bir varlık olarak inşa etmiştir. Akılla duyguları birbirinin karşıtı ilan eden modernite, duyguları, düzenlemez, şekillendirilemez olanla eşleştirip, duygu dünyasını da kadınsal bir özellik olarak tanımlamıştır.

Modernitenin üstünde yükseldiği rasyonel akıl ve bunu kullanma biçimi, erkeğe ait unsurları destekler görünmektedir. "Kökene yine Antik Yunan'a kadar uzanan kadın-erkek düalizminin kullanılış içeriğine bakıldığında ise ayrımın doğrudan doğruya betimleyici bir sınıflandırma ilkesi olarak değil de, bir değer ifadesi olarak kullanıldığı gözlenir. Değerli sayılan her şey erkek ile özdeşleştirilirken, tersi durumlar ve nitelikler kadın ile bağdaştırılır" (Nazlı, 2006: 11). Yunan düşüncesinde, akıl dışı, düzensiz, bilinemez, bilgiyi engelleyen/kirleten kadınsılık, Bacon'la birlikte, doğayla eş tutularak dönüştürülmesi ve kontrol altına alınması geren bir nesne olarak anlaşılmıştır. Böylece kadınsı olanın kontrol altına alınması, bilginin doğası ile açık bir biçimde bağlantılı hale gelmiştir. "Bedeni denetlemek isteyen iktidarlar, aynı

şekilde duyguları da kontrol altına almaya yönelmişlerdir” (Çabuklu, 2004: 86). Eserlerini Latince’yle değil de yerli dille yazmakla, kadın erkek, aklına güvenen herkese hitap ettiğini, dolayısıyla eşit bir duruşun yolunu açtığını düşünen Descartes, buna karşın, akıl ve bedeni kesin çizgilerle birbirinden ayırmış ve akli duyguya tabi kılmıştır. “Kadınlıkla ilişkilendirilen duygular, doğal, kaotik, fiziksel, subjektif olana göndermede bulunurken, erkek akli, kültürü, düzeni, evrensel ve zihinsel olanı” (Çabuklu, 2004: 88) temsil eder hale gelmiştir. Moderniteyi reddeden, aykırı bir ses olarak yükselen, kadınlar için bir umut ışığı taşıyabilecek Rousseau ise, geçmişin kadınlara uygun gördüğü örtüyü kaldırmaya niyetlenmemiştir. Kadınları, bozulmamış doğaya yakın görerek övgü yağmuruna tutmuştur. Erkeği bozulmuş olanın, aklın göstergesi ilan ederek, kadını doğal durumunda bırakmış ve bozulmadığı için kendisini şanslı hissetmesini öğütlemiştir. Yine kadın, erkeğin onu görmek istediği yerde, dilsiz, etkisiz, sınırlamalar içinde ve erkeğin gerisinde, varolan konumunda devam etmiştir. Düşünce tarihi değişmeyen bir çizgi içinde kadının, cinsiyetine ilişkin özelliklerini şekillendirmiştir. Cinsel farklılığı göz önünde bulundurmayan, Kant ise, duyguların evrensele ulaşma yolunda engel oluşturduğunu, bu nedenle aşılımları gerektiğini, duygularla özdeşleştirdiği kadının henüz olgunlaşmamış olduğunu ve kamusal yaşamın dışında tutulmasını söylemektedir. Kadını, etik bir varlık olması nedeniyle erkeğe bağlayan Hegel de onu siyasi yaşamdan uzaklaştırarak erkin kadının eline geçmesini tehlike olarak adlandırmıştır.

Akıl ile bedenin kesin çizgilerle ayrımı, aslında modern toplumun da habercisidir. Uyuyan bir dev gibi uyanan akıl, her yerde kaos ve düzensizlik ile karşılaşınca bilgi ve söylemlerin sistematik inşası yoluyla toplumsalı sınıflandırmaya ve kurallara bağlamaya girişmiştir (Nazlı, 2008: 4)

Aydınlanma düşüncesinin temelindeki akıl beden karşıtlığı içinde yukarıda tartıştığımız gibi kutsanan akıl, içdiş edilen, dışlanan ve ötekileştirilen beden olmuştur. Aynılığı temsil eden aklın karşısına beden yerleştirilmiştir. Karşıtlıklarla kendini kurgulayan modernite, erkeğe merkeze olarak karşısına kadını yerleştirmiştir. Böylece her düzensizliği, belirsizliği, duygusal olanı, aklın karşısına koyup, bu nitelikleri de kadınla örtüştürdüğü için, toplumsal olanı, erkek olanla örtüşmüştür. “Duygu bedenin kırılğanlığını, çözülüşünü, çağrıştırdığı için modernlik buna katlanamıyor; sert, sıkı, bükülmez, eril kimlik karşısında akışkan, ele avuca sığmaz bir nitelik taşıdığı düşünülen kadın duygusallığı bir tehlike olup çıkıyor” (Çabuklu, 2004: 88). Kadını ikincileştiren ve evrensel olanın dışında tutan modernlik, Çabuklu’ya göre onu tamamen dışlamaktan ziyade ona tamamlayıcı bir rol vermiştir. “Kadın akıldan yoksun değildir ama onun akli

eksik akıldır. Bu akıl denetlenemeyen bir duygusallık malulüdür ve bu nedenle kamusal alana değil ev/ aile alanına uygun düşmektedir” (Çabuklu,2004: 89). Erkek aklının rasyonelliğini taşımadığı düşünülen kadın, duygularıyla, sezgileriyle, adanmışlığıyla ailenin ihtiyaçlarını karşılamaya daha uygun görülerek özel alan içinde meşrulaştırılma yoluna gidilmiştir.

Tarihsel süreç içinde yukarıda tartıştığımız gibi kadınlık ve erkeklığın şekillendirilmesinde erkeklerin, kadınlar üzerindeki egemenliği/iktidarı belirleyici olmuştur. Connell, ‘hegemonik erkeklik’ ve ‘ön plana çıkarılmış kadınlık’ (Connell, 1998) olarak adlandırdığı kadınlık ve erkeklik tasarımlarının, erkek iktidarını meşrulaştırdığını ve erkeklerin iktidarını pekiştirmek üzere oluşturulduğunun altını çizerek². Foucault’ya göre, önemli belirleyenlerden biri olan iktidar, artık karşımıza “biyo- iktidar” olarak çıkmaktadır. Yeni bir iktidar çağı başlamıştır ve bu iktidar bedenler üzerinden işlemektedir. Uzun ve sağlıklı yaşamının, doğurganlığın/ nüfusun denetimi üzerinde, teknik ve bilimsel bilginin söz sahibi olduğu bir dönem başlamıştır. Çünkü “kapitalizm, bedenlerin denetimli bir biçimde üretim aygıtına sokulması ve nüfus olaylarının ekonomik süreçlere göre ayarlanmasıyla güvence altına alınmıştır” (Foucault, 2003: 103). Burada Foucault’a sorulacak soru bedenlerin denetiminde iktidarı kimin ve kime karşı kullandığı ya da kullanacağı sorusudur. Cevap ise açıkça karşımızda durmaktadır. Siyasi iktidar, tüm kurumlarıyla, ideolojisiyle ve aygıtlarıyla denetimini, kadın bedeni üzerinden işletmektedir.

Tüketilen şeyler arasında diğer nesnelere daha kıymetli, daha eşsiz bir nesne vardır: Bu nesne bedendir Özellikle de kadın bedeninin mutlak varlığı, bedenin etrafını kuşatan sağlık, perhiz, tedavi kültürü, gençlik, zarıflık, erlik/dışılık saplantısı bedenle ilgili bakımlar, rejimler, fedakarca uygulamalar, bedeni kuşatan arzu efsanesi bunların hepsi bedenin günümüzde bir kurtuluş nesnesine dönüştüğünün tanığıdır. Beden bu ahlaki ve ideolojik işlevde tam anlamıyla ruhun yerini almıştır (Giet, 2006: 56).

Kadın bedeninin, belirlenmiş gençlik ve güzellik ideale kavuşması için bir dizi reçete, medya organları ve bilimsel kurumlar tarafından stratejik bir program olarak bilimsel bir dille kadına dayatılmakta güzellik idealleri, iktidarın bir tabiyet aracına dönüştürülerek, normların ağırlığı kadın bedenine yüklenmektedir. Yukarıda ayrıntılı olarak tartıştığımız gibi iktidar Antik Yunandan günümüze kadar erkek kullanımında ve denetiminde olmuştur. ‘Biyo- iktidarın’ kadın bedeni üzerinden nasıl işlediği ve kadın bedeninin akışkanlarına kadar kontrol altına alınma süreci, aşağıda tartışmaya açılacaktır.

Kadın Bedeninin Akışkanlığı, Düzensizliği ve Denetimi

“Modernlik kadın bedenini, kirli sıvılar salgılayan, dışarıya sızıntı yapan, bulaşıcı bir beden olarak kurmuştu” (Çabuklu, 2006: 50). Örneğin kadın bedeninin akışkanlarından olan adet kanı, kadın için üretkenliği, şifayı, gücü simgelerken, Çabuklu’ya göre, patriarkal yapıların güçlenmesiyle birlikte kutsallığından koparılmış ve olumsuz sıfatlarla nitelenir olmuştur. Modernite, ideal, akışkanlığın kirletmediği, temiz erkek bedenini, tanımlayan olarak kabul edip, kadın bedenini kirli/ temiz karşıtlığına, tabi tutarak, kadının ikincilliğini günlük yaşamın ritüellerine yerleştirir.

Uygurluk tarihinin inşasını erkek kendine mal ettiği için, kadına ilişkin kültürü biçimlendiren ideolojiyi de, kendi kafasından geçen düşüncelerle tasarlamıştır. Dolayısıyla kadınlara biçilen kadınlık kavramı da, erkeğin yarattığı ve onun gereksinimlerine karşılık verebilecek biçimdeki kadını, oluşturmaya yöneliktir. Erkek, kendi bedenini, evrensel ulaşma ve geleceği inşa etme yolunda, gücün, otoritenin, kontrolün, hakimiyetin göstergeleri olarak simgeleştirip bu bedenden uzaklaşmayı görevi sayarken, kadın bedenini, kirli, cinsel işlevlerini pis, erkeği kirleten simgelerle özdeşleştirmiştir. “Akıl sahibi olmayı, bilgiyi, rasyonelliği ve düzeni kamusal alanda temsil eden erkek, bedeniyle de bu görünüme eşlik eder” (Nazlı, 2006: 14). Bedensizleşen erkek, akışkanlığı olmayan (kanamayan), düzgün işleyen, normal bir bedeni simgelerken kadın, bu kurgunun karşısında ötekileşerek adeta anormalliği temsil etmektedir.

İçinde yaşanan kültürün bir parçası olan ritüelleri inceleyen Douglas, bunları “belli bir kültürün ve deneyimin kontrol edilmesini sağlayan bir dizi varsayım oluşturma ve muhafaza etme çabası olarak” (Douglas, 2007: 160) kabul etmek gerektiğini düşünür. Douglas, kirliliğe ilişkin fikirlerin, aynı zamanda sembolik sistemlerin bir parçası olduğunu ve dünyanın her yerinde ortak bir kirlenme davranışı olmadığını söyler. “Dünyanın farklı yerlerinde düzenlenen ritüellerde bedenin farklı veçhelerinin ele alınış tarzındaki ipucu” (Douglas, 2007: 153) bedensel deneyimin toplumsal deneyimle iç içe olduğunu gösterir. Douglas’a göre, bedendeki delikler, bedenin özellikle savunmasız noktalarını simgelemektedir ki “bu noktalardan çıkan maddelerin marjinal olduğu gün gibi ortadadır. Tükürük, kan, süt, idrar, dışkı ve gözyaşı dışarı çıkararak bedenin sınırlarına karşı gelir” (Douglas, 2007: 153). Buna karşın, bedenin sınırsızlığını simgeleyen adet kanı, süt, bekaretin bozulmasıyla ortaya çıkan ilk kan, kadın bedeninin birincil sınırlayıcı olmuştur ve kadın saflığı ve temizliğiyle, cinsel temizlik birbirini tamamlar olmuştur. “Kadının bedeninin saflığı ve temizliği, ahlak ve namus kavramlarıyla örtüşerek, ailenin saflığı ve temizliğiyle örtüşmüştür” (Douglas, 2007: 179). Kadın bedenin başta gelen kiri, olan, adet

kanı, bir çok kültürde, büyük ölçüde gizli tutulan bir durumdur. De Beauvoir, Mısır'da adet gören genç kızların eve kapatılıp kimseyle görüşürülmediğini ve kimseyle temas kurdurulmadığını, özellikle, Yahudilerin kutsal kitabında da "Etinden kan boşalan kadın tam yedi gün pis" (De Beauvoir, 1970b: 183) kaldığını bizimle paylaşır. Douglas'ın Yeni Gine Engo kabilesi üzerine yaptığı bir araştırmada erkekler, adet kanının, kendilerini hasta edeceğine, vücutlarındaki sıvı dengesini bozarak, tenlerinin kararıp, ciltlerinin kırıyıp, akıllarının karışacağına neden olduğunu düşünürler. "Adet gören bir kadın, ormana girerse bütün topluluk için tehlike arz eder.... Böyle bir kadının ormana girmesinin ardından, avlar uzunca bir süre verimsiz geçecek, ormandaki bitkilerle yapılan ritüeller etkisini kaybedecektir" (Douglas, 2007: 186). Yahudilik, Hıristiyanlık, Müslümanlık, adet gören kadının kirli olduğunu bu nedenle, dinsel ritüellerden dışarıda tutulması gerektiğini düşünür. Adet kanaması bağlamında kadın bedeni, öteki olarak, anormal olarak, temiz olmayan bir beden olarak kurulduğu için sağlıklı temiz beden olarak erkeğin bedeni esas alınmıştır.

Douglas'a göre kir, kültürün kontrol mekanizmalarından biri olarak bir düzen verme işlemidir. Ortak kabullerle, kirli olan şey, sakıncalı, tehlikeli olduğu kabulüyle, kültürün dışına atılır. "kir, düzen yaratma çabasının yan ürünü olarak, zihnin ayırma etkinliğiyle ortaya çıkar" (Douglas, 2007: 197). Erkek zihni, yarattığı düzende, kendi bedensel varlığına karşı çıkıp, cinsel deneyimleri kendisine serbest kılıp, kadın bedenini, saflığın, namusun, taşıyıcısı olarak, bir tek erkeğe adanmak istemektedir. Egemenlik altına alamadığı kadınların, büyücü sayılma olasılığı çok daha fazladır, çünkü kadının yazgısı başka bir varlığa adanmak olduğundan, erkeğin boyunduruğundan kurtulmuşsa, mutlaka şeytanla işbirliğine girmiş demektir. Ortaçağ, yazgısına hayır diyen ve bu nedenle cadı olarak adlandırılan kadınların katliyle doludur. "Saflık, değişimin, muğlaklığın ve uzlaşmanın düşmanıdır" (Douglas, 2007: 200) der Douglas. Cinsel saflığın ve temizliğin kadınlara ait görülmesi, kadını her türlü, değişimin dışında tutma beklentisinden kaynaklanmaktadır. Kültürel sembolleştirmenin temel şeması olan bedeni reddetmek mümkün değildir. "Hayat bedenedir; bu yüzden beden büsbütün reddedilemez ve hayatı olumsuzlamak gerektiğinden William James'in de dediği gibi en bütünlüklü felsefeler, reddedilmiş olanı, olumsuzlamanın nihai yolunu bulmak durumundadır" (Douglas, 2007: 200). Douglas, kültürün öncelikle bir otorite sahibi olduğunu, kamusal karakteri belirleyerek sağlamlaştırdığını ve değiştirilmesinin mücadeleye bağlı olduğunu düşünür. Bunların yanında, belli bir kültür, kendi kabullerine ters gelen olaylarla da hesaplaşmak durumundadır. Modernite, karşısına koyarak, aklın aşırıp kontrol altına alması gereken bir varlığa indirgelediği kadın ve bedeni için,

"kendi özgürlük alanlarını genişletebilmeleri için mücadele edebilecekleri bir alan yaratır ve mücadeleyle adım adım kadına ilişkin toplumsal algılama değişmeye başlar" (Berktaş, 2003: 155) Modern kamusal dünya içinde, geleneksel ritüellerin sorgulanarak, kadın bedeni için sınırların aşılmasın da, anatomi yazgı olarak, doğal bir durum olmaktan çıkarıp, cinsiyetin toplumsal boyutunu göz önüne getiren toplumsal cinsiyet (gender) tanımı önemli bir çıkış sağlamıştır. Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadın bedenlerini modernitenin inşa ettiği kültürel yapıyla bağlantılı, bir şekillendirme sürecine tabi tutmakta ve onların "eylem sınırlarını" belirlemektedir. Nazlı, toplumsal cinsiyetleri farklılaştıran şeyin sadece kadın ve erkek rolleri olmadığını, "toplumsalın alıp şekillendirdiği nesne (biyolojik olan), kadın ve erkek bedenleri" olduğunu, bu durumun "toplumsal cinsiyetler arasındaki ayrımı, belirginleştirdiğini" vurgulamaktadır. "Zira modernite içindeki hakim kültür, kamusal ile özel alanın niteliklerini belirlerken, bu alanlarda öncelliği araçsal akıl ile, karşıtı duygusal bedene vermiştir" (Nazlı, 2006: 12-13).

Modernite, erkeği bedensizleştirirken, kadın bedeninin ötekiliğini, iktidar ve otorite alanlarından biri olan tıbbi bilgiyle, kurumsallaştırdı. 19. yüzyılda, tıp, kadın bedenini, doğal döngüsünden kopararak, "steril bir sayılar dizgesince oluşturulan, standart bir düzenliliğin içine yerleştiriyordu.... Kadın biyolojik olarak kırılğan, zayıf, hasta kabul ediliyor ve bu durumun baş sorumlusu rahim görülüyordu" (Çabuklu, 2006: 48-49). Böylece kadın bedeninin kadınsal göstergelerinin, (adet kanaması, menopoz, doğum, emzirme, kürtaj) kadının sinirsel bütünlüğünü bozarak onu, belirsizliğe, düzensizliğe ve duygusal çöküşe götürdüğü varsayımıyla histeri bir kadın hastalığı olarak tanımlandı. "Nitekim, tıbbi bakışın, kadında zihinsel aktivitenin, yüksek öğrenimin, meslek edinme çabasının, histeriye neden olabileceğini öne sürüp, çare olarak da geleneksel rolleri edinmeyi önermesi bunun bir kanıtıdır" (Nazlı, 2006: 14-15). Histeri, özel alanın sınırlayıcılığından kendini kurtarmış, kamusal yaşamda var olmak isteyen kadına biçilen alan sınırlaması ya da , erkeğin egemenliğini yitirmeye başladığı alanlardaki kaygısının Latince adı gibidir. "Kadın ile erkek birbirleri karşısında gerçekte insandırlar ve eğer cinslerden biri cins olarak lekelenirse, o zaman kaybeden insanlığın kendisi olur" (Mitchell & Oakley, 1992: 23).

Sonuç

Tarihsel süreçte iktidar mekanizmaları, cinsiyet ve kadını mahrem alanla sınırlayarak bedeni disipline altına almıştır. Bedensizleşen erkeğin karşısında kadın bedeniyle, dolayısıyla öteki oluşuyla kurgulanmıştır. Modernitenin devam

ettiği yüzyıllar boyunca eril iktidar, kadın bilincini disipline edebilmek amacıyla, cinsiyet ve beden politikalarını biçimlendirmiştir. İktidarın kendini gösterdiği en kaotik alanlardan birisi olan beden ve cinsiyet ilişkileri, erkek bedeninden çok kadın bedenini biçimlendirilmeye çalışmıştır. Çünkü bedeninin denetimi bilincin de denetimi anlamına gelmektedir. Bu denetim uygarlık tarihinde pek değişmeyen bir kurguyla, erkek düşüncesini merkeze alarak kutsamış, kadını da olabildiğince bu merkezden uzakta tutmuştur. Erkeklik üstünlükle bir tutulmuş, değerli sayılan her şey erkeklikle özdeş sayılmıştır. Bu çerçevede kadını özelliklerin, akıl dışı, erkekten aşağı düşünülmesi bir tesadüf değildir ve aklın erilliği, uydurma, dilbilimsel bir önyargı olmaktan uzaktır. Felsefi düşünceden, günlük yaşama, özel alandan kamusal alana kadar uzanan, toplumsal yaşamın her alanında, kendini bir denetim sistemi olarak sunan modernite, aklın dışında tuttuğu her olguyu aşma, kontrol altına alıp egemenlik kurma idealıyla kadını ve bedenini, ötekileştirerek, aşılabacak, kontrol altına alınacak bir varlık olarak inşa etmiştir. Bu inşa içinde beden, kadın için bütünlüğünü sağlama yolunda, tehlike ve yük olarak, kadının önemli bir sınırlandırıcı olmuştur.

Modernitede erkek, kendi bedenini, evrensel ulaşma ve geleceği inşa etme yolunda, gücün, otoritenin, kontrolün, hakimiyetin göstergeleri olarak simgeleştirip bu bedenden uzaklaşmayı görevi sayarken, kadın bedenini, kirli, cinsel işlevlerini pis, erkeği kirleten sembollerle özdeşleştirmiştir. Kadın saflığı ve temizliğiyle, cinsel temizlik birbirini tamamlar olmuş ve kadın bedeninin saflığı ve temizliği, ahlak ve namus kavramlarıyla örtüşmüştür. Adet kanaması bağlamında kadın bedeni, öteki olarak, anormal olarak, temiz olmayan bir beden olarak kurulduğu için sağlıklı temiz beden olarak, erkeğin bedeni esas alınmıştır. Modernite, kadın bedeninin ötekiliğini, iktidar ve otorite alanlarından biri olan tıbbi bilgiyle, kurumsallaştırmıştır. 19. yüzyılda, tıp, kadın bedenini, doğal döngüsünden kopararak, standart bir düzenliliğin içine yerleştirmiş ve kadının, biyolojik olarak kırılgan, zayıf, hasta kabul edilmesinin baş sorumlusu olarak rahim görülmüştür. Böylece kadın bedeninin kadınsal göstergelerinin, (adet kanaması, menopoz, doğum, emzirme, kürtaj) kadının sinirsel bütünlüğünü bozarak onu, belirsizliğe, düzensizliğe ve duygusal çöküşe götürdüğü varsayımıyla histeri bir kadın hastalığı olarak tanımlanmıştır.

Modernite, tüm bunlara karşın, kadına ve bedenine kendi özgürlük alanlarını genişletebilmeleri için mücadele edebilecekleri bir alanı da açmıştır. Bu alanda kendini gösteren Modern hayatın tüm alanlarında erkeklerle eşit bir biçimde var olmak için geleneksel ataerkil zihniyetle mücadele eden modernist bir hareket olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Modernlik projesi kendi içinde ve kadın tasarısında bir çok açmazları içinde barındırmasına karşın, yola çıktığı evrensel değerleri, kadın hareketinin de mücadelesiyle, kadınlarla da paylaşmak

durumunda kalmıştır. Bu paylaşım, kadınların tarih ötesi ezilmişliğini tam olmasa da yasalar önünde erkekle eşitleyebilmesinin önünü açmıştır. Eşit yurttaşlık hakkı, eğitim ve meslek edinme hakkı, kürtaj ve doğum kontrolünün yaygınlaşması, cinsel özgürlük gibi kazanımlarla, modernitenin kadına özgürleşme olanakları yarattığı söylenebilir. Ancak eril iktidar ve söylemlerle kurulan modern devlet aygıtının cinsiyetçi duruşları, özel alanda ve kamusal alanda, özü geçmişten pek de farklı olmayan yeni kavramlarla, kadını tahakküm altında tutmaya devam etmektedir. Kadın bedeni, modern kurumsal düzenlemeler ve söylemlerle disipline edilebilecek bir olgu gibi ele alınmaktadır. Erotik bir şekilde sunulmakta, hem bir fetih aracı hem de potansiyel bir tehlike, bir meta olarak tasarlanmaktadır. Erkeğin meta olmaksızın ne kadar özgürleştiği sorulmadan, modern söylem tarafından önerilen özgürleşme, daima kadın özgürleşmesi olarak sunulmaktadır. Kadınlara yapılan çağrı, ötekini baştan çıkarmak için, kendi bedenlerini ön plana çıkarmaları ve mükemmelleştirmeye çalışmaları yönündedir.

Binlerce yıldır toplumun tarihine, edebiyatına, ninnilerine, masallarına, adetlerine, ahlak yapısına nüfuz etmiş cinsiyetçi öğelerden arınmak kuşkusuz daha sistemli mücadeleleri gerektirmektedir. Bir kadın olarak kadının, aklın, kamusal yaşamın dışında, ötekileştirilerek bedene indirgenen, sürekli erkek belirleyiciliğinde korunmaya muhtaç yaşam olanaklarının doğallaştırılması kabul edilebilir bir kurgu olarak durmamaktadır. Bu nedenle bütünü değiştirilmesinde önce bütünü oluşturan parçaların dönüştürülmesi gereğinden hareketle bu çalışma bu dönüşümün sağlanmasına yönelik minik bir adımdır.

Notlar

¹ Feministler, doğuştan özgür doğan insanlık idealine karşın, nasıl oluyor da kadınlar erkek iktidarının bir parçası haline geliyor? sorularını genişleterek kadın özgürleşiminin yollarını açmışlardır. Mithcell'e göre, eski düzene meydan okuyan devrimci burjuva nasıl ki tüm ezilenler adına yola çıkmışsa, ilk feministler de bütün kadınlar adına evrensel bir dille özgürlük ve insanlık kavramları için mücadele etmektedirler. 17.yüzyılda bilinçli bir siyasal ideoloji olarak başlayan 'feminist sorgulama', eşit yurttaşlık hakkı için tarihteki yerini almıştır. Millet'e göre, "kadınların eşit yurttaşlık yolundaki mücadelesi ve sonucundaki kazanımları "bugün ve yarın bu alanda çalışacak olanların üzerine kurabilecekleri bir temel meydana getirmiştir... ataerkil öğreti ve toplumsallaşmanın altyapısına yeterince işleyememekle beraber politik ekonomik ve yasal üst yapının en öndeki kurumlarına saldırmış ve vatandaşlık hakları, kadın hakları eğitim ve çalışma alanlarında büyük reformlar sağlamıştır. Tarihin bütün devirlerinde en ufak özgürlükten yoksun olan kadınlar için bu reformların başarılması bir tek yüzyıl içinde ulaşılabilecek büyük bir başarı noktasıdır" (Millet, 1987, s.110). Kadının özgürleşebilmesi kuşkusuz bedeni üzerindeki denetim hakkının sahipliğiyle mümkündür. Fakat bedensizleşen erkeğe karşın bedeni içine hapsedilen kadın için öncelikli problem özgürlüğün tüm perspektiflerinin inşa edilebileceği bir alt yapının gerekliliğidir. Feminist sorgulamanın aydınlanmacı liberal kanadının mücadele verdiği alan, tam da kadının

özgürleşme mücadelesinde ilerleyebileceği bir zemin oluşturmaya yöneliktir ve kadınların sadece bedenden ibaret değil, erkekler gibi akıl sahibi bireyler olduğu düşüncesiyle özgürleşmenin eşit yurttaşlıktan geçtiğini iddia etmişlerdir.

² " hegemonik erkekliğin", kültürel ve ideolojik öğelerle üstünlükle, şekillendirildiğini ve kadınları baskı altında tuttuğunu vurgular. "ön plana çıkarılmış kadınlık" ise kadınların erkek tahakkümüne sessiz kalıp bu yöndeki iktidarı içselleştirme sürecidir. Connell şöyle ifade eder; "Erkeklerin iktidarına uyum sağlama olarak örgütlenen ve boyun eğme, çocuk terbiyesi ve empatiyi kadınca erdemler olarak ön plana çıkaran bir kadınlık, pek de öteki kadınlık biçimleri üzerinde hegemonya kuracak bir konumda değildir" (Connell, 1998, s.252). Erkle, güçle dolayısıyla erkek olmakla ilişkilendirilen iktidarın gönderme yaptığı şeyin fallus sahipliği olduğu görülmektedir. Foucault'ya göre de iktidar bir belirleyendir, "İktidar bir töz değildir. İktidar, kökeni uzun uzadıya araştırılması gereken esrarengiz bir şey de değildir. İktidar yalnızca bireyler arasındaki bir tür ilişkidir. Bu tür ilişkiler spesifik ilişkilere; yani mübadeleyle, üretimle, iletişimle hiçbir ilgileri yoktur; ama onlarla birleştirilebilirler. İktidarın karakteristik özelliği, bazı insanların başka insanların davranışlarını az çok bütünüyle (ama asla tamamen ya da zorlamayla değil) belirleyebilmeleridir" (Foucault, 2004: 55).

Kaynakça

- Beauvoir S. D. (1970a). *Kadın "İkinci Cins" Genç Kızlık Çağı* (Çev. Bertan Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.
- Beauvoir S. D. (1970b). *Kadın "İkinci Cins" Evlilik Çağı* (Çev. Bertan Onaran) . İstanbul: Payel Yayınları.
- Beauvoir S. D. (1993). *Kadın "İkinci Cins" Bağımsızlığa Doğru* (Çev. Bertan Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.
- Berktaş F. (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler J. (2008). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi* (Çev. Başak Ertür). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman Z. (1996) *Yasa Koyucular ile Yorumcular*. İstanbul: Metis Yayınları
- Çabuklu Y. (2004). *Toplumsalın Sınırında Beden*. İstanbul: Kanat Kitap.
- Çabuklu Y. (2006). *Bedenin Farklı Halleri* . İstanbul: Kanat Kitap.

- Connell R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Descartes R. (1983). *Felsefenin İlkeleri*, çev. Mesut Akın, İstanbul: Say Yayınları.
- Donovan J. (2005). *Feminist Teori* (Çev. Bora A., Gevrek M.A. & Sayılan F). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Durakbaşa A. (2002). *Halide Edip: Türk Modernleşmesi ve Feminizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Douglas M. (2005). *Saflık ve Tehlike: Kirlilik ve Tabu Kavramlarının Bir Çözümlemesi* (Çev. Emine Ayhan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Foucault M. (2003). *Cinselliğin Tarihi* (Çev. Hülya Uğur Tanrıöver). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault M. (2003). *İktidarın Gözü* (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giet S. (2006). *Özgürleşin Bu Bir Emirdir: Kadın ve Erkek Dergilerinde Beden* (Çev. İdil Engindeniz). İstanbul: Dharma Yayınları.
- Giddens A. (1998). *Modernliğin Sonuçları* (Çev. Ersin Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Işık E. (1998). *Beden ve Toplum Kuramı*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kandiyoti D. (1997). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler* (Çev. Aksu Bora ve Diğerleri). İstanbul: Metis Yayınları
- Kaylı D. Ş. (2010). *Özgürleşme ve Kadın Bedeni*. İzmir: İlya Yayınevi
- Lloyd G. (1996). *Erkek Akıl* (Çev. Muttalip Özcan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Michel A. (1995). *Feminizm*. çev. Şirin Tekeli. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Millett K. (1987). *Cinsel Politika* (Çev. Seçkin Selvi). İstanbul: Payel Yayınları.

- Mitchell J. (2006). *Kadınlar: En Uzun Devrim* (Çev. İnal G., Savran G., Tekeli Ş., Tınç F., Tarun Ş., Zihnioğlu Y.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Mitchell J. & Oakley A. (1992). *Kadın ve Eşitlik* (Çev. Fatmagül Berktaş). İstanbul: Pencere Yayınları.
- Nazlı A. (2006). Modernitenin Ötekisi: Kadın ve Bedeni, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 1: 11-15.
- Platon (1999). *Devlet*. (Çev. Sebahattin Eyuboğlu – M. Ali Cimboz). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Russell B. (2000). *Batı Felsefesi Tarihi: Ortaçağ* (Çev. Muammer Sencer). İstanbul: Say Yayınları.
- Rousseau J. J. (1931). *Emile* (Çev. Ali Rıza). İzmir: Cumhuriyet Matbaası.
- Sarup M. (2004). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm* (Çev. Abdülbaki Güçlü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Savran G. A. (2004). *Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*. İstanbul: Kanat Yayıncılık.
- Phillips A. (1991). *Demokrasinin Cinsiyeti* (Çev. Alev Türker). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Tong, Rosemary (2004). *Feminist Düşünce* (Çev. Zafer Cihrioğlu). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Touraine A. (2002). *Modernliğin Eleştirisi* (Çev. Hülya Tufan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

The Otherization of Women Body in Modernity

Derya Şaşman Kaylı
Ege University

Abstract

In history of thought, since Ancient Greek till now, even though the women share the same world with man , She couldn't obtain the same social circumstances. The social reason which place the women and men to different worlds, has made the the limitation in the border of freedom very normal. The fiction that is the women need to be cared as her body is fragile than men has become valid.

The social authority shaped by the men's wit, has given the women a very limited private area which is constructed by the irrational features. With that said, in modernity the acceptance of the mind's superiority, equality, freedom and universality, and in this study women's impoverishment and otherization her are evaluated according to the contrast between men and women in history of thought and a critical perspective in feminism.

Key words: Modernity, Power, Feminism, Women Body, The Other, Liberalization of Women

Eser Tanıtımları/ Book Reviews

Ayşen Akpınar, Gönül Bakay, Handan Dedehayır (Der.) (2010). Kadın ve Mekan. Tutsaklık mı? Sultanlık mı? (384 sayfa) İstanbul:Turkuvaz Kitap ISBN:6055596170

Mekan İçinde Kadın ve Kadının Mekanı

Giriş

Sosyal bilimlerde “mekan” tartışması genelde “zaman” kavramıyla karşılaştırılarak yapılır. Bu karşılaştırma aynı zamanda coğrafya ile tarihsellik karşıtlığıdır. Bu konudaki ortak görüş mekanın 20. yüzyıla kadar zaman karşısında ikinci planda kaldığı, felsefi problemler ile toplumsal süreçlerin ağırlıklı olarak tarihsellik bağlamında, yani zaman olgusu çerçevesinde ele alındığı yönündedir. Mekanın sosyal bilimlerde yükselişini en iyi anlatanlardan biri sayılan Edward Soja (1989) mekanın bu ikincil konumunun 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle Marxist teorisyenler tarafından domine edilen mekan tartışmasıyla birlikte değiştiğini ifade eder. Mekan böylece yalnızca coğrafya, mimarlık, şehir planlamacılığı gibi yer/mekanla doğrudan bağlantılı bilimler değil, fakat aynı zamanda felsefe, sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi diğer sosyal alanların da ilgi alanına giren bir olgu olmaya başlamıştır. Smith’in (1984:4) ifadesiyle mekan, gerçekliğin temel koordinatlarından biri haline gelmiştir.

1980’lerden itibaren yükselen feminizm tartışmalarıyla birlikte Türkiye’de kadın üzerine yapılan çalışmalar, özellikle artan sayıda kadın akademisyenin bu alandaki çabaları neticesinde artmış ve çeşitlenmiştir. Bugün kadın üzerine yapılan araştırmaların sosyal alandan, kültürel alana, ekonomiden, siyasal alana dek kadının hem gündelik yaşam içindeki konumu hem de kamusal alandaki görünümü gibi toplumsal yapıya ilişkin cinsiyet tartışmalarının bir hayli zenginlik kazandığı görülmektedir.

Kadın çalışmaları konusunda yeni sayılabilecek alanlardan biri de kadın ve mekan tartışmasıdır. Üretilen, dönüştürülen, anlam kazandırılan, kimlik kazanan, fakat aynı zamanda kimlik kazandıran mekanın cinsiyet bağlamında

analizi ve bu analizde kadının ayrışan duyarlılığı bu tartışma bağlamında ele alınabilecek konulardan bazılarıdır.

Ayşen Akpınar, Gönül Bakay ve Handan Dedehayır'ın derlediği *Kadın ve Mekan, Tutsaklık mı? Sultanlık mı?* kitabı, hem kadın çalışmaları hem de mekan sosyolojisi alanlarını ilgilendiren, fakat mekan ile kadın olgusunu bir araya getirmesi bakımından Türkiye'de yayımlanmış başlıca eserlerden birisi olma özelliği taşıyor. Farklı alanlardan akademisyen ile diğer profesyonel mesleklerde çalışan yazarın kaleme aldığı, toplam otuz makalenin yer aldığı kitapta kadın ve mekan tarihsellik, gelenek, modernleşme, gündelik yaşam gibi farklı konularda inceleniyor.

Aydın Boysan'ın çeşitli kültürlerde ve bilinen farklı isimlerin kadın ve erkeklere ilişkin çeşitli özdeyiş ve sözlerinin bir kompozisyonda toplandığı oldukça ilgi çekici bir önsözle başlayan kitaptaki makaleler, "yoktan var eden kadınlar", "mekanın sınırladığı kadınlar" ve "kadın hallerinden yansımalar" şeklinde üç ana başlık altında toplanmakta.

Kadının Başlıca Mekanı: Ev

Kitapta yer alan makalelerin önemli bir kısmı toplumsal cinsiyet bağlamında bir mekan olarak ev olgusu üzerinde yoğunlaşmakta. Birincil işlevi barınma olan ev, aynı zamanda kişinin, ailenin ortak hafızasını oluşturan, bunu koruyan, aynı zamanda kimliğini de şekillendiren bir mekan haline gelir. Benjamin'in "bir mekanda yaşamak orada izler bırakmaktır" sözü zaman içerisinde yaşanan mekanın kimliksel bir geri dönüş sağladığını özlü biçimde ifade eder. Mimar Ercink Edgü de makalesinde (72-79)mekanın sosyallik üzerindeki geri dönüşünü Winston Churchill'in bir sözüyle aktarır: "Önce biz binalarımızı biçimlendiririz, sonra da binalar bizi" (72).

Barınağın ötesinde evin diğer işlevlerini Edgü, Hummon'dan (1984) yaptığı bir alıntıyla örneklendirir.

Hummon'a göre evler, sınırları belirleyen duyguları, düşünce yapısını ve sosyal süreçleri ifade eden, ayrıca fiziksel barınak oluşturduğu gibi kültürel işlevleri de yerine getiren ortamları sağlayan, anlamlı sosyal ve kültürel objelerdir. Örneğin evler kendi iç düzenlerinden oluşturdukları şehir ölçeğindeki çevrelere kadar insan yaşamını, insan davranışlarını ve toplum düzenini etkileyecek güce sahiptir. Evler bireylerin kişisel başarılarını, dünya görüşlerini yansıtan ve yaşam döngüsü sürecinde gerek duyduğu molaları verebileceği bir duraktır

Bir durak olmalarının yanında evler diğer evlerle birlikte kentin dokusunu oluştururlar. Böylece sokaklar ve bu sokaklarda yaşamlar, paylaşımlar, sokaklardan da mahalle ve elbette mahalle kültürü doğar (73).

Edgü evlerin diğer evlerle oluşturduğu bu dokuya dikkat çeker;

Oysa evlerimiz kendilerine atfedilen bu ulvi özelliklerine rağmen, tek başlarına ilginç değildirler. Ancak bir arada oldukları zaman, yani bir sokak, bir meydan etrafında sosyal ortam yaratıtlıkları, yaşam çevresi oluşturdukları zaman, devreye giren kültürel artalanların etkisinde ilginleşmeye başlarlar (73)

Kitapta yer alan diğer makalelerin önemli bir kısmı evin kadın için başat mekanlardan biri olduğu tartışması bağlamında ele alınmakta. Yapılan tartışmalardan anlaşılıyor ki ev, kadın için başlıca mekanlardan biri olduğu kadar, sınırlayıcı/kapatıcı bir nitelik taşıması açısından da oldukça tartışmalı bir kavram.

Tarihsellik içinde bakıldığında ev dişil bir özellik taşımıştır. Yuva gibi, ev ve düzeni kadınıla ilişkilendirilmiştir. Bir bakıma o kadın için "doğal" bir mekandır. Bu durum muhtemeldir ki yerleşik hayatla başlamış ve günümüze dek sürmüştür. Örneğin, akır (138), evin antik dönemden itibaren kadın için özel bir alan olduğu savını Sennett'ten yaptığı şu alıntıyla aktarır:

Kamusal/zel alan ayrımı Eski Yunan dşncesinden ve onun *polis* (kamusal alan) ile *oikos* (hane) kavramsallaştırmasından hareketle üretilir. *Polis* erkeklerin yönetim alanıyken, *oikos* da kadınların ve çocukların yeri olan ev iidir. Antik Yunan sitelerinde erkeklerin yaşam alanları birbirinden ayrılmıştır. Örneğin, erkekler dışarıda *agora* ve *gymnasion* gibi kamusal mekanlarda yaşamlarını sürdürürken, kadınların alanı evle sınırlıdır (Sennett, 2001:63)

Evin kadınıla olan özdeşliği tartışmasına ilişkin bulgular yalnızca tarihsellik bağlamında değil, fakat aynı zamanda çocuğun gelişim evrelerinde de aranabilir. Hale Gezer "Mekanların Kadınısı Anlatımları" (94-109) adlı makalesinde çarpıcı bir örnek sunar: Evcilik oyunu.

Her kız çocuğu, şartları ne olursa olsun, derme çatma da olsa en basit oyuncaklarla kendi mekanını içgüdüleriyle kurmaya çalışır. Dallara sözde perdeler takar, taşların üzerine örtüler uydurur. şansı varsa eline bir kilim ve minder tutuşturulur, ama bunlar çimenlerin üzerine konurken birbirleriyle uygunluğuna bakılıp ya sevinilir ya da hznlenilir. Kız

çocukları ağaçların altında mekanlarını yaratırken, dalların üzerinde dişi kuş da yuvasını kurmaktadır (94).

Kadın Elinin Değmesi

“Mekanlar kadın veya erkek için değil, özünde insan için tasarlanır. Tasarım dünyasında hiçbir yerde kadınsı ya da erkeksi yapı tasarımı yoktur. Ancak cinsiyete özgü duyarlılıklar mekanın algılanmasını, dolayısıyla kullanımını değiştirebilir” (19). Doğan Kuban makalesinde herhangi bir yapı tasarımının eril veya dişil olarak tanımlanamayacağını, ancak kullanımıyla birlikte bu farklılığın mekanın yaşamsal deneyimlerinde ve mekanın algılanmasındaki duyarlılıklarda aranabileceğini ileri sürer.

Bu doğrultuda denebilir ki, bir mekana cinsiyet kimliğini kazandıran başlıca etken; erkek veya kadının o mekanı yeniden üretme süreçlerinde mekana kattıkları ve cinsel kimliklerini çağrıştıran kültürel ayrıntılardır. Mekana cinsiyetçi bir kimlik kazandırma erkekten çok kadına ait bir durumdur. Yaşadığı mekanı kendine göre dönüştüren, ona çeşitli kültürel simgelerle donatan, ona anlam kazandıran yine kadındır. Bu konuda Ayşen Akpınar (27-41) makalesinde Hummon’un (1984) bir sözünü aktarır: “Bizim en çok anlam yüklediğimiz mekanlardır evlerimiz. Özellikle kadınlar yaşadıkları eve duygularını ve kimliklerini yansıtırlar” demektedir. Türkçe’de “kadın eli değmiş” sözü bu durumu özlü biçimde yansıtırken, aynı zamanda bunun toplumsal yapıda paylaşılan yaygın bir kanaati oluşturduğunu gösterir.

“Kadın eli değmiş” özdeyişi kitapta çeşitli makalelerde farklı örneklerle işlenmiştir. Nihal Ekin Erkan (173-183) makalesinde bunu şu şekilde betimler: “Kadının elinin değdiği hemen her mekan yeniden canlanmakta, bir anlamda yaşam belirtisi göstermektedir. Yetkiyi kadınların kullandığı kurumlarda da erkek egemen bir işleyiş sürmekte olsa da, kadın aidiyet duyduğu mekanlara “kadınlık yükler”, kendisi ile birlikte kimlik kazandırır” (179).

“Mekanların Kadınsı Anlatımları” adlı makalesinde kadının mekan duyarlılığını Anadolu mitolojisi, köyleri, gelenekleri üzerinden çarpıcı biçimde aktaran Hale Gezer (94-116) “kadın eli değmiş” olgusunu yine benzer örneklerle yansıtır.

Koku, nasıl insanların üzerine sinip de o insanı çağrıştıran, ona gönderme yapan bir uyaransa; her mekanın da kendine özgü bir kokusu vardır ve bu koku genelde köylük yerde yapılıp serilen tarhananın, kurutulan nanenin, domatesin kokusu, kentte de evde pişen yemeğin, evde kullanılan yapı malzemesinin kokusudur. Yaşayan kadının kokusudur... Anadolu kadını erkeğe anlatamadıklarını da örtülerle anlatır. Oya yapıp “poşu”

olarak erkeğinin başına sardırır. orap örüp ayağına giydirir. Heybe yapıp omzuna taktırır. uval yapıp sırtına taşırır. Erkeğini dokuduğı örtünün üzerine oturtur. Desenini kendi bastığı sofa örtüsünde yemeğini yedirtir, kilimde yürütür. Kısaca en dar alandan ulaşabildiğı en geniş alana kadar tüm çevresini kendisiyle donatır, her alanda kendisini hissettirir (100).

Ayşen Akpınar da (27-41) mekanda kadınısı dokunuşu örnekleme amacıyla 1970'lerde öğrencileriyle birlikte yaptığı mimari araştırma gezisi sırasında Anadolu evlerinde gördüğü, kadınların "eve bereket getirmesi için, nazardan ve kem gözlerden korunmak için evin ve avlunun girişinde bir torbacıkta sarımsak, pirinç, göz boncuğı ve dualar asması ve böylece evi kutsadıkları inancı" (38) notunu aktarır.

"Kadın elinin değmesi"ne diğeri bir örnek büro binaları üreten Can Elgiz'in makalesinde kadın ve erkeklerin masaları arasındaki farkla gösteriliyor. Elgiz bundan önce Kuban'ın da yukarıda vurguladığı gibi, yaptıkları binalarda şirket yöneticilerinin kadın ya da erkek olsun dekorasyon veya kullanma biçimleri arasında şimdiye kadar cinsiyete bağılı bir fark görmediğini belirtir. Ancak, erkeğin masasının genelde kadınınkinden daha kuru ve yalın olmasına karşın, kadının mekanını kişiselleştirmeye daha fazla yatkın olduğunu ve masasına bir çiçek, bir obje koyarak bunu yansıttığını vurgulamakta.

Kamusal Alana Katılım

Kitapta yapılan diğeri yaygın bir tartışma da, kadının özel alan ile kamusal alan arasındaki konumuna ilişkindir. Tartışma daha çok kadının kamusal alana katılımı sorunsalının tarihsellik içinde sosyal teori bağlamında yapılmaktadır. "Mekanın kadınlar açısından kurgulanışına tarihsel süreç içinde bakmak" adlı makalesinde akır da (133-149) bu bütünlüklü bir şekilde yapıyor. Makalesinde akır, feminizm tartışmalarıyla birlikte kadının kamusal alana dahil olma sürecinde yaşanan kısıtlayıcı etkenlere dikkat çekici argümanlar ortaya koyuyor. Ona göre kadının kamusal alanda görünürlük kazanması son yüzyılda rastlanılan bir durumdur. akır'a göre "kadınların tüm haklarıyla donatılmış olarak kentte serbestçe dolaşabilmeleri, değil X. yüzyılda, XVIII. yüzyılda bile mümkün olamamıştır. Bu konudaki olumlu gelişmeler ancak XX. yüzyıldan itibaren gerçekleşmeye başlamıştır" (135). akır, doğrudan demokrasinin yaşandığı Eski Yunan'da bile kadınların ev dışına çıkmalarına, oyunlara, törenlere, kültürel etkinlikler gibi faaliyetlere katılmalarına izin verilmediğini aktarır. Ancak bu konuda istisna oluşturan bir grubun olduğunu ifade eder.

Bunlar hetere (hetairai) olarak adlandırılan fahişelerdir. Sahip oldukları olanaklara bakılırsa, diğer kadınlara göre tartışmasız biçimde daha özgür oldukları ileri sürülebilecek "hetereler akıllı, espirili ve eğitimliydi. Atina toplumunda kendi parasını yönetmesine, cinsel yaşamıyla ilgili kararları kendisinin almasına, caddelerde istediği zaman dilediğince dolaşmasına izin verilen yegane kadınlardı" (138).

Erincik Edgü (72-79) makalesinde yer verdiği bir alıntısında (Rapoport, 1969) kadınların evden bir nebze de olsa uzaklaşıp, diğer kadınlarla sosyalleşmelerine ilişkin bir örnek verir:

Derler ki kişiler, kültürel gerekleri yerine getirmek için fiziksel konfordan önemli ölçüde vazgeçebilir. Kuzey Afrika'da zamanında bir Fransız şirketinin köylere su tesisatı kurması, toplumda hiç umulmayan bir hoşnutsuzluğa ve isyana yol açmış. Çünkü Müslüman kadınlar evlere kapalı bir hayat sürdürdükleri için köy meydanındaki kuyular onlara dışarı çıkma ve sosyalleşme imkanı tanırken, evlere gelen su tesisatıyla bu imkanları ellerinden alınmış. Kuyu onarıp musluklar devre dışı bırakılınca hoşnutsuzluk da sona ermiş (79).

Kadının kamusal alana katılımı yalnızca sokak, çarşı veya meydanlarda özgürce dolaşması, kültürel etkinliklere katılımı gibi serbestçe dolaşmasıyla gerçekleşemez, bu katılımı sağlayan ve bunu sürekli kılacak bir takım mekanlara ihtiyaç vardır. Bu mekanların başında ise tarihsel dönemlere göre en eski mekanlardan biri olan hamamlar gelmektedir.

Anadolu'da yaşayan insanlar için vazgeçilmez mekanlardan bir olmuş hamamlar aynı zamanda kadınların başlıca sosyal mekanlarından biri olmuştur. Kamusal mekan tartışması bağlamında sosyolog Mine Özaşçılar (321-330) makalesinde Osmanlı döneminde hamamların ilk kamusal dışil mekanlar olduğunu ileri sürer. Hamam ve hamam kültürünü tarihsellik, edebiyat, sanat ve yabancı gezginlerin eserlerinde ele aldığı makalede Sühendan K. İlal (117-132) ise hamamın Osmanlı'da kadın için taşıdığı önemi şu notla aktarır:

Sosyolojik açıdan bakıldığında, kadınların yaşamında önemli bir yer tutan hamam geleneğinin kadının toplumdaki yeriyle bağlantılı olduğu görülür. Osmanlı toplumunda dış dünyayla ilişkisi sınırlandırılmış olan kadınlar, ancak hamama gitme ve özel günlerde mezarlık ziyaretleri yapma özgürlüğüne sahipler. Belirli günlerde kalabalık gruplar halinde gidilen hamamlar dostlukların pekişmesini sağlar, hamamda kurulan arkadaşlıklar ve sosyal ilişkiler, gündelik olayların konuşulduğu, kadınların giyimleriyle, davranışlarıyla, kurdukları sofralarla kendilerini etrafa karşı ifade

edebilecekleri, hayatlarının önemli bir parçası haline gelmiştir (Tuğlacı, 1994:45).

Hamam kadınlar için yalnızca yıkanılan, paklanılan, yemek yenilen, sosyalleşilen bir mekan değil ayrıca çeşitli ritüellerin de gerçekleştirildiği bir yerdir. İlal'ın makalesinde (126) buna ilişkin iki gelenekten bahsedilir. Bunlardan birincisi mesleği bırakan hayat kadınlarının kırklanması şeklindedir. Bu ritüel kadının üç kez aptes aldıktan sonra, natırın altın yüzük ya da küpesini suya atarak kırka kadar sayması ve ardından o suyu başından aşağı dökmesi şeklinde gerçekleştirilirdi. Bu ise onun geçmişteki pisliklerinden temizlenerek hamamdan çıkmasını sağlardı. Diğer bir ritüel ise "on beş hamamı"dır. Gelin gerdek gecesinin ardından 15 gün sonra yakınlarıyla birlikte on beş hamamına gider ve genç kızlıktan genç hanımlığa geçişi kutsanmış olurdu.

Kadının sosyalleşmesine örnek diğer bir mekan ise kuaför ve güzellik salonlarıdır. Kadınlar için modern bir kamusal alan sayılabilecek bu mekanları anlattığı makalesinde Mine Özaşçılar (321-330) son derece ilgi çekici bulguları paylaşıyor. İstanbul'da 44 farklı semtte, toplam 102 kuaför salonunda yapılan saha çalışmasının bir ürünü olan bu verilere göre örneğin, bu salonlarda çalışan kuaförler ağırlıklı olarak erkeklerden oluşmaktadır. Öte yandan bu salonlar sadece saç bakımıyla ilgili hizmet veren yerler değil, fakat aynı zamanda kadınlar için birer sosyalleşme mekanıdır. Makalede kendisinden alıntı yapılan Arus Yumul "Kadın Kuaförlerinin Gündelik Hayattaki Yeri: İstanbul Örneği" başlıklı çalışmasında, İstanbul'daki kuaförlerin özellikle 1950'lerden sonra değişmeye başladığını, bu dönemde kuaförlerin zenginlik göstergesi mekanlar olarak kullanılmaya başlandığını belirtmiştir. Ancak 1980'lerden sonraki değişimin kuaförleri sadece zenginlerin mekanı olmaktan çıkardığına, her kesimden kadının kuaförlere devam ettiğine, artık bir statü sembolü olarak algılanmadığına ve artan sayılarına paralel olarak çeşitlenip farklılaştığına dikkat çekmiştir. Özaşçılar, bu bulguya paralel olarak görüşme yapılan kuaför salonlarını sosyal tabakalara göre sınıflamakta ve analizlerini buna göre yapmaktadır.

Kuaför salonları, kendi içlerinde farklılıklar gösterse de her kesimden kadının (çalışan-çalışmayan, üst-orta-alt sınıf, genç-yaşlı) gündelik hayatlarında, görünürde bakım amacıyla gittikleri, ancak aynı zamanda "birincil" ilişkiler kurmalarına olanak sağlayan, kent yaşamının zayıf düşürdüğü bire bir ve yüz yüze ilişki ağlarının yerine geçen, belirli sosyal gereksinimlere karşılık veren mekan olarak öne çıkmaktadır (329).

Cumhuriyet Sonrası Kadın ve Mekan

Kitapta kadın ve mekan ikiliğine ilişkin oluşturulabilecek diğer bir üst başlık ise Cumhuriyet sonrası kadın ve mekan tartışmasına ilişkindir. Makaleler arasında bu konuda özellikle iki makale dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, Yekta Özgüven'in (220-234) "Yeni Kadın Kimliği: Evin Öznesi/Evin Nesnesi Kadın" adlı makalesi. İkincisi ise, Zehra F. K. Arat'ın (260-278) "Siyasal Partilere Göre Kadınların Mekanı" makalesidir.

Yekta Özgüven 1930-1950 yılları arasında yayımlanmış Yedigün, Yeni Adam, Hayat, Yenigün gibi dergiler üzerinden Cumhuriyet döneminde kadın profilini inceliyor. Cumhuriyet modernleşmesinin en başat göstergelerinden olan Türkiye'de kadın olgusu hakkında yeni bir perspektif sunan bu makaleden, kadının Cumhuriyetle birlikte kamusal alanda daha görünür hale geldiği, eğitim düzeyinin arttığı gibi olumlu gelişmelere karşın, kadının halen geleneksel roller çerçevesinde düşünüldüğünü anlıyoruz.

Erken Cumhuriyet yıllarında her ne kadar devlet tarafından kadınlara bir takım toplumsal ve sosyal özgürlük alanları verilmişse de yine kadınların geleneksel rolleri belirleyici olmuş ve temelde kadınlar süregelen bu rollerini oynamaya teşvik edilmişlerdir. Ancak, modern bir toplumun gerektirdiği biçimde artık bu rollerini eğitilmiş olarak yerine getireceklerdir. Dolayısıyla kadın eğitilmiş ve diploma sahibi olmasına rağmen bir ev kadınıdır ve öncelikli görev alanı ev düzenlemesi ve çocukların yetiştirilmesidir. Bu alanlarda aldığı modern eğitim ve bu eğitimi uyguladıkları modern evleri gibi kendileri de kazandırılan modernliğin bir simgesidir. Modern kadının nasıl düzenlenmiş bir mutfakta rahat çalışabileceği, modern tarzdaki bir yemek odasında kaç kişiyi ağırlayabileceği ve hatta boş vakitlerini nasıl geçirebileceği dönemin idealize edilmiş modern kadını içindir (233).

Türkiye Cumhuriyetinin başat hedeflerinden birisi sayılan Batılılaşma, bir başka deyişle modernleşmesinin en önemli göstergelerinden biri kadın olmuştur. Cumhuriyet kadını modern giyim tarzı, eğitim seviyesi, siyasal katılımı gibi konularda statüsünde yapacağı iyileştirmelerle modernleşmenin bir yönünün gerçekleştirilebileceğini varsaymıştır. Modernleşme sürecinde kadına gösterilen bu ihtimam kimilerine göre Türk modernleşmesini diğer modernliklerden ayıran, ona özgünlük katan bir özellik olmuştur (Kaya, 2006). Oysa bu tam anlamıyla başaramamıştır. Örneğin, siyasal partilere göre kadınların konumunu parti programlarında sorguladığı makalesinde Zehra F. K. Arat'tan kadının 1980'lere kadar parti programlarında nerdeyse hiç geçmediği, geçse bile çok silik kaldığını öğreniyoruz. Kadın statüsü sorunsalına programlarında yer veren

partilerin ise genelde Türkiye’de siyaset alanında güçlü olmamış sol partiler olduğunu okuyoruz. Makaleden bir alıntıyla;

Türkiye’de hemen hemen tüm siyasal partilerin önceleri kadınların “doğru” ve “doğal” mekanları olarak evi gördüklerini ve kadınların kamusal alana girmeleri, ancak kadınlar ekonomik, siyasal ve toplumsal katılımlarını arttırdıkça, yavaş yavaş ve bir anlamda “zorunlu” olarak kabul etmeye başladıklarını; eşitlikçi, katılımcı ve özgürlükçü söylemin ancak 1980’lerde ve çoğunlukla sol eğilimli parti programlarında yer aldığını görüyoruz. Bu söylemin yine 1980’lerde başlayan kadın hareketi ve ülkenin Avrupa Birliği’ne (AB) üyelik girişimlerine paralel olarak gelişmesi önemlidir (276).

Sonuç

Son dönem sosyal bilimler alanında ilgi çeken alanlardan biri olan mekan, mimarlıktan, şehir planlamacılığına, antropolojiden, sosyolojiye bir çok sosyal bilimi etrafında toplayan bir olgu haline gelmiştir. Bu alanlardan biri sayılan mekan sosyolojisi mekan ile toplumsallık arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceler. “Yer”in üretilmesiyle “mekan”a dönüştürülmesi, doğallığından uzaklaştırılıp mekanın sosyal bir nitelik kazanması, kimlik kazanması ve kazandırması, sosyal bir gösterge haline gelmesi gibi süreçler mekan sosyolojisinin inceleme sahasına girmektedir.

Bu bağlamda, Ayşen Akpınar, Gönül Bakay ve Handan Dedehayır’ın derlediği *Kadın ve Mekan* adlı kitap mekan sosyolojisi alanında Türkçe kaynaklarda önemli bir boşluğu dolduruyor. Zengin konu çeşitliliğiyle kitap, mekan tartışmasına kadın imgesi açısından yaklaşarak bu alanda, özellikle Türkiye açısından temel bir kaynak olma özelliği taşıyor.

Kaynakça

- Kaya İ. (2006). *Sosyal Teori ve Geç Modernlikler, Türk Deneyimi*. İstanbul: İmge Yayınevi.
- Sennett R. (2001). *Ten ve Taş: Batı Uygarlığı’nda Beden ve Şehir*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Smith N. (1984). *Uneven Development, Nature, Capital and The Production of Space*. New York: Basil Blackwell.
- Soja E. W. (2011). *Postmodern Geographies*. London, New York: Verso.

Dr. İhsan Çetin

Araştırma Görevlisi

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü

Eğitim Fakültesi

Çukurova Üniversitesi

Adana-Türkiye

E-posta: cetinihsan@gmail.com

Lorraine Code (Ed.) (2003). *Feminist Interpretations of Hans-Georg Gadamer* (Hans-Georg Gadamer'in Feminist Yorumları) (407 sayfa)The University Park: Pennsylvania State University Press. ISBN: 0271022442.

Gadamer, Feminizm ve Hermeneutik

19. yüzyılda eşitlik arayışı ve kadın hakları talebi olarak ortaya çıkmış olan feminist düşünce ve hareket, 20 yüzyılda kendisini geliştirmiş, yeniden konumlandırmış, çeşitlendirmiş, kavram yaratmadaki başarısı ve eleştirel atılımıyla başta sosyal bilimler olmak üzere pek çok akademik disiplini etkilemiş, bir çalışma perspektifi, hatta paradigması haline gelmiştir. Bu paradigma felsefi düzlemde tüm bir felsefe tarihini, problemlerini ve felsefe tarihinin baş aktörleri olan filozofları feminist perspektiften yeniden okuma teşebbüsünde bulunmuş, kendine özgü feminist bir epistemoloji ve metafizik geliştirmiş, politik ve sosyolojik hareketlere bürünmüş, etik ve estetik bir bakış açısı üretme çabası haline gelmiştir. Bu üretimin bir parçası olarak Batı felsefenin başat filozof ve yapıtlarını feminist yönden yeniden okuma çabası ortaya çıkmıştır. *Feminist Interpretations of Hans-Georg Gadamer* (Hans-Georg Gadamer'in Feminist Yorumları) adlı yapıt böyle bir çabanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Kısaca hakkında bilgi vermek gerekirse, Gadamer son dönem hermeneutik felsefenin önde gelen simalarından biri olup hermeneutik geleneğe getirdiği önemli açılımlar bugün edebiyattan siyasete, teolojiden eğitime pek çok alanda tartışılmakta ve yorumlanmaktadır. Gadamer'in hermeneutiğinin sosyal bilimlerin pek çok alanında bu kadar ilgi görmesinin sebeplerinden biri belki de hermeneutiğin sosyal bilimlerin içinde bulunduğu krizleri yeniden anlama ve aşma noktasında ortaya koyduğu ufuktur. Zira hermeneutik felsefe, sosyal bilimleri yöntem tahakkümünü ve incelediği konuları nesnelleştirme patolojisini ciddi biçimde sorgulamakta ve sosyal bilimlerinin temel sorunsallarını tarihselliğin ve göreceliğin otantik formu içinde anlama, yorumlama, keşfetme temelinde sorgulamaktadır. Bu bağlamda son dönemde sosyal bilimlerin en fazla ilgi duyduğu konulardan olan Feminizme hermeneutik bir perspektiften bakmak feminizmin daha iyi anlaşılmasında ve yeniden düşünülmesinde önemli açılımlar getirecektir. Editörlüğünü Lorraine Code'nin yaptığı *Feminist Interpretations of Hans-Georg Gadamer* adlı çalışma hem çağdaş hermeneutik felsefenin en önemli filozoflarından Gadamer'in feminist perspektiften yeniden yorumlanmasına hem de feminizmin hermeneutik açıdan yeniden anlaşılmasına katkı bulunacak bir çalışma.

Girişte editör ironik, ironik olduğu kadar da ilginç söylemlerde bulunmaktadır. “Elinize herhangi bir felsefe tarihi kitabı aldığınızda orda tamamlanmış klasik bir modern felsefeyle karşılaşacaksınız. Alt yapısında sınıfsal tasarımların olduğu bu felsefe tarihi metinlerinde kadın konusu çoğu zaman doğrudan geçmez. Ama dolaylı olarak kadın satır aralarında hep vardır ve bu yerlerde de kadınlarla ilgili üç özelliğin altı çizilir: Duygusallık, Akıldışılık ve Aldatıcılık.” Kadının bu tarz bir tanımlanma süreci editöre göre onunla erkek arasındaki ince farkları belirgin kılmaktadır. Yani aslında kadının tanımı tersinden erkeği tanımlamaktadır. Bu durumda erkek; akıllı, mantıklı ve kendisine güvenilir bir kişidir.

Editörlüğünü Lorraine Code'nin yaptığı *Feminist Interpretations of Hans Georg Gadamer* adlı çalışma hermeneutik faaliyetin merkezindeki bir filozofu Gadamer'i feminist perspektiften yeniden anlama ve yorumlamaya dayalı eleştirel ve yaratıcı bir etkinliğin ürünüdür. Kitap iki ana bölüme ayrılır. Birinci bölüm “Hermeneutik Proje, Feminist Müdahale: Gadameryan Muhafazakârlığın Cinsiyetçiliği” başlığını taşır. Bu bölümde farklı disiplinlerden araştırmacılar çeşitli makalelerle konuyu ele almışlardır. Bu bölümün birinci makalesinde Kathleen Roberts Wright, (-En-gendering Dialogue Between Gadamer's Hermeneutics and Feminist Thought) “Feminist düşünce ve Gadamer hermeneutiği arasında Cinsiyet Diyalogu” başlığını taşıyan makalesinde Gadamer'le Derrida arasındaki bir takım karşılaştırmalar üzerinden ötekini anlamanın, onunla diyaloga girmenin anlamı üzerinde durmuş, ötekiyle ilişkide ben-siz mi yoksa ben-o temelinde mi bir ilişki kurulacağı tartışılmıştır.

Bu bölümün ikinci makalesi ise Georgia Warnke'ye ait olan (*Hermeneutics and Constructed Identities*) “Hermeneutik ve İnşa Edilmiş Kimlikler”. Bu makalede Warnke kadınlık üzerinden kimlik icat etmenin anlamını sorgulamış ve hermeneutik perspektifin cinsiyet ve kimlik inşasını ne derecede mümkün kıldığını araştırmıştır. Anlamanın ve yorumlanın temelde bir inşa süreci olduğunun altını çizen Warnke kimliklerin nasıl inşa edildiğinin hermeneutik analizini yapar. Warnke yine bu bağlamda cinsiyet ve toplumsal cinsiyet yorumlarının altında ister toplumsal ister tıbbi nedenler olsun önemli olanın bu yorumların kamuoyunda nasıl tartışıldığı ve müzakereci demokrasiye ne gibi katkılarının olduğunun altını çizer.

Susan-Judith Hoffmann, (*Gadamer's Philosophical Hermeneutics and Feminist Projects*) “Gadamer'in Felsefi Hermeneutiği ve Feminist Proje” adlı makalesinde Gadamer'in felsefi hermeneutiği çerçevesinde doğa bilimleri için evrensel bir açıklama modeli yerine insan bilimleri için getirdiği anlama modelinin önemine dikkat çeker. Pek çok feministin şu anda tam bir hermeneutik kriz içinde

olduğunu iddia eden Hoffmann, bu krizden ancak hermeneutik bir bilinçle çıkmanın mümkün olduğunu iddia eder.

Marie Fleming, (Gadamer's Conversation: Does the Other Have a Say?) "Gadamer'in Muhafazakârlığı: Ötekilerin Söyleyecek Bir Şeyi Var mı?" adlı makalesinde hem muhafazakâr perspektiften bir Gadamer yorumu yaparak Gadamer'in hermeneutiğinin muhafazakâr içerimlerini serimler ve Gadamer'in ötekiler hakkında konuşma modelinin muhafazakâr yönlerini ortaya çıkarmaya çalışır.

Bu bölümde dikkat çeken bir diğer makale ise Susan Hekman'ın, (The Ontology of Change: Gadamer and Feminism), "Dönüşümün Ontolojisi: Gadamer ve Feminizm" adlı makalesidir. Hekman makalesinde Gadamer-Habermas ve Gadamer-Derrida tartışmalarının içerimlerinde dolaylı veya doğrudan yer alan feminist vurguya dikkatleri çeker. Habermas'ın eleştirel hermeneutiği ile Derrida'nın Batı metafiziğinin söz merkezçiliğine yönelik eleştirilerinin Gadamer bağlamında ele alındığı bu makalede Batı düşüncesindeki farklılık, cinsiyet ve feminist bakış açısına dair tartışmalar Gadamer, Derrida ve Habermas'la ilişkili olarak yeniden ele alınır. Bu bölümden diğer önemli makaleleri ise şunlardır; Gemma Corradi Fiumara, (The Development of Hermeneutic Prospects) "Hermeneutik Rehberliğin Gelişimi", Veronica Vasterling, (Postmodern Hermeneutics? Toward a Critical Hermeneutics), "Postmodern Hermeneutik mi? Eleştirel Bir Hermeneutiğe Doğru", Robin Pappas and William Cowling, (Toward a Critical Hermeneutics) "Eleştirel Bir Hermeneutiğe Doğru".

Kitabın ikinci bölümü ise feminist konularda Gadamerian hermeneutiğin imkânlarını sorgulamak gibi bir amaç güdüyor. Bu bölümün ilk makalesi Linda Martín Alcoff'in (Gadamer's Feminist Epistemology) "Gadamer'in Feminist Epistemolojisi" adlı makalesi. 1960'lı yıllardan itibaren eleştirel feminist teorisyenler tarafından sosyoloji, sosyolojik teori ve epistemolojiye yöneltilen teori inşasında ve araştırmalarda kadın deneyiminin dikkate alınmadığı yönündeki eleştiriler 1980'lerden başından itibaren bilginin inşasını kapsayacak şekilde, daha fazla epistemolojik konulara sevk etmeye, cinsiyetler arasındaki ilişkinin bilginin üretimindeki etkisini incelemeye odaklanarak feminist bir epistemolojinin imkânı sorgulanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Alcoff, Anglo-American felsefe dünyasında Lynn Hankinson Nelson, Sandra Harding, Helen Longino, Elizabeth Potter, Naomi Scheman, Lorraine Code, and Genevieve Lloyd gibi felsefecilerin feminist bir epistemoloji geliştirmeye çalıştıklarını ancak hepsinin ortak özelliğinin ise analitik felsefe geleneği içinden geldikleri olduğunu söyler. Analitik felsefe geleneği ile Kıta Avrupası felsefe geleneklerinin

epistemolojiye bakışlarındaki farklılar üzerinde duran yazar daha sonra Gadamer'in hermeneutiğinin epistemolojiye yaklaşımını analiz eder.

Silja Freudenberger, (The Hermeneutic Conversation as Epistemological Model) "Epistemolojik Model Olarak Hermeneutik Muhafazakârlık" adlı makalesinde hermeneutiğin epistemolojik bir bilme etkinliğinden daha çok bir anlama etkinliği olduğu tespitini yapar. Anlama etkinliğinin ise nesnel ve evrensel değil, özne ve tarihsel olduğunun altını çizen yazar bu bağlamda anlamada önyargıların rolüne değinir. Gadamer'in hermeneutiğinde önemli bir kavram olan anlamada önyargılar özellikle bir varlık alanı olarak kadını ve kadınlığı anlamada önyargıların nasıl bir işlev gördüğünü anlatır.

Grace M. Jantzen, (The Horizon of Natality: Gadamer, Heidegger, and the Limits of Existence) "Doğurganlığın Ufku: Gadamer, Heidegger ve Varlığın Sınırları" adlı makalesinde doğma ve ölmenin bir sonluluk tecrübeleri olmaları bağlamında kadın fenomeninin anlamını üzerinde durmuş. Gadamer'in sonluluk ufku içinde cinsiyet ve ırk gibi unsurlar üzerinde değil ama Heideggerci anlamda ölüme doğru giden varlıklar olarak insan üzerinde yoğunlaştığını söyleyen yazara göre Gadamer-feminizm ilişkileri ancak böyle bir bağlamda anlaşılabilir.

Laura Duhn Kaplan ise (Three Applications of Gadamer's Hermeneutics: Philosophy-Faith-Feminism) "Gadamer'in Hermeneutiğinin Üç Uygulanışı: Felsefe-İman-Feminizm" adlı makalesinde kendi felsefesi, imanı ve feminizmine Gadamer'in hermeneutik anlayışının nasıl uygulandığını göstermeye çalışmıştır. Kaplan Gadamer'in anlama ancak bir kendini anlamadır tezinden yola çıkarak felsefe, iman ve feminizme kendisinin onlardan ne anladığını merkeze alarak onlara Gadamer'in hermeneutiğinin uygulama alanı olarak değerlendirmektedir. Felsefe, iman ve feminizmin içinde bulunduğumuz geleneğin üç temel unsuru olduğunu belirten yazar kendi geleneksel anlamasına yön veren unsurlardan yola çıkarak Gadamer'i anlamaya çalışıyor. bu bölümün diğer önemli makaleleri ise şunlar; Patricia Altenbernd Johnson, (Questioning Authority) "Otoritenin Sorgulanması", Robin May Schott (Gender, Nazizm, and Hermeneutics) "Cinsiyet, Nazizm ve Hermeneutik", Meili Steele (Three Problematics of Linguistic Vulnerability: Gadamer, Benhabib, and Butler) "Dilbilimsel Kırılma Problemi: Gadamer, Benhabib, ve Butler".

Kitap hem Gadamer'le hem de feminizmle ilgilenenler için alanında önemli bir başvuru niteliği kazanıyor. Genelde sosyal bilimlerde özeldir ise feminist paradigmanın daha iyi anlaşılması ve yorumlanmasında hermeneutik perspektif dikkate değer açılımlar getirmektedir. Son olarak şunu ifade etmeliyiz ki feminist paradigma felsefi düzlemde tüm bir felsefe tarihini, problemlerini ve felsefe tarihinin baş aktörleri olan filozofları feminist perspektiften yeniden okuma

teşebbüsünde bulunmuştur. Bu teşebbüsün geldiği yeri ve seviyesini daha iyi anlamak için aşağıda listeye göz gezdirmeniz yeterlidir;

Nancy Tuana, (Ed.), *Feminist Interpretations of Plato* (1994); Margaret Simons, (Ed.), *Feminist Interpretations of Simone de Beauvoir* (1995); Bonnie Honig, (Ed.), *Feminist Interpretations of Hannah Arendt* (1995); Patricia Jagentowicz Mills, (Ed.), *Feminist Interpretations of G. W. F. Hegel* (1996); Maria J. Falco, (Ed.), *Feminist Interpretations of Mary Wollstonecraft* (1996); Susan J. Hekman, (Ed.), *Feminist Interpretations of Michel Foucault* (1996); Nancy J. Holland, (Ed.), *Feminist Interpretations of Jacques Derrida* (1997); Robin May Schott, (Ed.), *Feminist Interpretations of Immanuel Kant* (1997); Celeine Leon & Sylvia Walsh, (Eds.), *Feminist Interpretations of Soren Kierkegaard* (1997); Cynthia Freeland, (Ed.), *Feminist Interpretations of Aristotle* (1998); Kelly Oliver & Marilyn Pearsall, (Eds.), *Feminist Interpretations of Friedrich Nietzsche* (1998); Mimi Reisel Gladstein & Chris Matthew Sciabarra, (Eds.), *Feminist Interpretations of Ayn Rand* (1999); Susan Bordo, (Ed.), *Feminist Interpretations of René Descartes* (1999); Julien S. Murphy, (Ed.), *Feminist Interpretations of Jean-Paul Sartre* (1999); Anne Jaap Jacobson, (Ed.), *Feminist Interpretations of David Hume* (2000); Sarah Lucia Hoagland & Marilyn Frye, (Eds.), *Feminist Interpretations of Mary Daly* (2000); Tina Chanter, (Ed.), *Feminist Interpretations of Emmanuel Levinas* (2001); Nancy J. Holland & Patricia Huntington, (Eds.), *Feminist Interpretations of Martin Heidegger* (2001); Charlene Haddock Seigfried, (Ed.), *Feminist Interpretations of John Dewey* (2001); Naomi Scheman & Peg O'Connor, (Eds.), *Feminist Interpretations of Ludwig Wittgenstein* (2002); Lynda Lange, (Ed.), *Feminist Interpretations of Jean-Jacques Rousseau* (2002).

Mehmet Ulukütük

Araştırma Görevlisi

Felsefe Bölümü

Fen-Edebiyat Fakültesi

Muş Alparslan Üniversitesi

Muş-Türkiye

E-posta: ulukutuk27@hotmail.com

Bu Sayıda Katkıda Bulunan Yazarlar / Authors in this Issue
(Alfabetik olarak / In alphabetical order)

Makaleler / Articles

Assist. Prof. Dr. F. Işıl Bilican
Çukurova University
Adana-Turkey

Prof. Dr. Hatice Nur Erkızan
Muğla University
Muğla-Turkey

Derya Şaşman Kaylı
Sociologist
Research and Application
Center of Woman Studies
Ege University
İzmir-Turkey

Eser Tanıtımları/Book Reviews

Dr. İhsan Çetin
Research Assistant
Çukurova University
Adana-Turkey

Mehmet Ulukütük
Research Assistant
Muş Alparslan University
Muş- Turkey

Bu sayıda hakemlik yapanlar / Referees in this issue
(Alfabetik olarak / In alphabetical order)

Prof. Dr. Betül Çotuksöken
Maltepe University
İstanbul –Turkey

Prof. Dr. Ayşe Durakbaşı
Marmara University
İstanbul –Turkey

Prof. Dr. Hülya Durudoğan
Koç University
İstanbul -Turkey

Prof. Dr. Sevinç Güçlü
Akdeniz University
Antalya-Turkey

Assist.Prof.Dr. Figen Karadayı
Maltepe University
İstanbul -Turkey

Assoc.Prof.Dr. Alev Yalçinkaya
Yeditepe University
İstanbul -Turkey

Assist.Prof.Dr. Hande Eslen Ziya
Bahçeşehir University
İstanbul -Turkey

Kadın/Woman 2000 Yayın İlkeleri

Genel İlkeler

- 1) Yazarlar, *Kadın/Woman 2000*'de yayımlanmasını istedikleri bilimsel çalışmalarını aşağıdaki e-posta adresine göndermelidirler:
jws.cws@emu.edu.tr
- 2) *Kadın/Woman 2000*, Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde yayınlanır.
- 3) *Kadın/Woman 2000*'e gönderilen yazılar, başka bir yerde yayımlanmamış olmalıdır. *Kadın/Woman 2000* Yayın Kurulu tarafından yayımlanmak üzere kabul edilen yazılarda, DAÜ – Yayınevi bütün yayın haklarına sahiptir. Ancak yazarlar yayınlanan bilgileri kısmen *Kadın/Woman 2000*'ne atıfta bulunmak üzere başka yayınlarında kullanabilirler.
- 4) Yazılardaki düşünce, görüş, varsayım, tez ya da savlar yazarlarına aittir. Doğu Akdeniz Üniversitesini veya Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezini bağlamaz.
- 5) Tüm yazılar, yazar(lar)ın kimliği saklı tutularak konu ile ilgili en az iki akademik danışman tarafından incelenir. Yapılan değerlendirme hakem isimleri gizli tutularak yayın kurulu başkanı tarafından yazarların bilgisine sunulur.
- 6) Yayın Kurulu, yayıma gönderilen yazılarda düzeltme yapabilir. Bunlar yayımdan önce yazarın bilgisine sunulur.

Yazım Kuralları

- 1) Yazılar yayına uygun olarak hazırlanmış figür ve tablolar ile birlikte elektronik olarak gönderilmelidir.
- 2) *Kadın/Woman 2000*'e gönderilecek yazılar, tercihen Times New Roman fontu ile 12 punto olarak yazılmalıdır. Yazıların uzunluğu makalelerde 25-30 sayfayı veya 9000 kelimeyi aşmamalı, kitap tanıtımlarında ise 1-7 sayfa veya 500-2500 kelime arasında olmalıdır.
- 3) Türkçe yazılarda Türk Dil Kurumunun İmlâ Kılavuzu esas alınmalı, yabancı sözcükler yerine abildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Türkçede pek alışılmamış sözcükler yazıda kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde Türkçe ve İngilizce olarak verilmelidir. İngilizce yazılarda ise *Oxford English Dictionary* veya ekleri örnek alınmalıdır.
- 4) Yazılar başlık sayfası, ana metin, kaynaklar, ekler, tablolar, şekil başlıkları, şekiller, yazar notları ve yazışma adresi ile yazı Türkçe yazılmış ise İngilizce, İngilizce yazılmış ise Türkçe olarak genişletilmiş özet (Abstract) bölümlerini içermelidir. Yazarın makalesini hem Türkçe hem de İngilizce olarak göndermesi halinde yazısı iki dilde de yayımlanabilecektir.
 - a) Başlık sayfası en fazla 10-12 kelimedden oluşan makale başlığını, (kelimeler arasındaki boşluklar ile beraber en fazla 50 karakter), yazarların adı ve soyadı, ünvanı ve çalıştığı kurumu içermelidir.
 - b) Türkçe ve İngilizce olmak üzere 'Özet' ve 'Abstract' başlıkları altında her iki dilde de 300 kelimeyi geçmeyecek şekilde hazırlanmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetin her biri yeni bir sayfadan başlamalıdır. Bunların altında ayrıca 'Anahtar Kelimeler' ve 'Key Words' başlıkları ile makale ile ilgili önemli anahtar kelimeler (en fazla 10 kelime) yazılmalıdır.
 - c) Ana metin yeni bir sayfadan başlamalıdır.
 - d) Metin içinde atıfta bulunulan kaynak ve şahıslar (Yazar soyadı, Yayın yılı, ve atıfta bulunulan sayfa numarası, (Brown, 2003: 23) şeklinde verilmelidir. Metinle ilgili ek bilgiler üst numaralarla verilmeli, metin sonundaki Notlar kısmında aynı numara ile eklenmelidir.

- e) Şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tablo ve figürlerin üzerinde yer almalı, kaynaklar ve figürlerle ilgili notlar ise alta yazılmalıdır.
- f) Tablolar metin içine konmayıp, her biri ayrı bir sayfaya yazılmalı, metin içindeki yeri marjın içinde belirtilmelidir.
- g) Makalede yer alması istenen resimler veya çizimler yayıma hazır şekilde gönderilmelidir. Resimler makalede yer alışı sıralarına göre numaralandırılmalı, metin içindeki yerleri Resim 1, Resim 2 şeklinde parantez içinde gösterilmeli, resimlerin arkalarına ise resim numaraları, yazarın soyadı ve kısaca makale ismi yazılmalıdır. Ayrıca bunlara ait açıklamalar ayrı bir sayfada sıra ile belirtilmelidir. Resimler disket veya CD üzerinde TIFF formatında gönderilebilir.
- h) Denklemle sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası parantez içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır. Denklemlerin türetilişi kısa olarak gösteriliyorsa, hakemlere verilmek üzere türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada gösterilmelidir.
- i) Metinde yararlanılan tüm kaynaklar ayrı bir sayfadan başlayarak alfabetik sırada Kaynaklar başlığı altında şu sıraya göre verilmelidir: Yazar Soyadı Adı (Yayın yılı). *Kitap ismi* (italik harflerle) veya makale ismi, *Dergi adı* (italik harflerle) Basım yeri: Basımevi, dergide yer aldığı sayfa numaraları. Kitap isimleri *Italik* harflerle, makale isimleri normal harflerle, dergi adı *italik* olarak yazılmalıdır. Ayrıca yayımlanmamış kaynaklardan yapılan alıntılar da tam olarak anlaşılacak şekilde kullanılmalıdır.

Örnekler:

Foucault M. (1979). *Discipline and Punishment: The Birth of the Prison*. Harmondsworth: Penguin Books.

Van Dijk T. A. (2006). Discourse and Manipulation, *Discourse and Society*, 17 (2):359-383.

5) Burada değinilmeyen konular için APA yazım şartlarına başvurulabilir. Kaynak: Hacker, D. (2004) "APA" *A Pocket Style Manual*. Boston, New York: Bedford/St. Martin's:155-182.

6) Bu duyuruda belirtilen kurallara uymayan yazılar, gerekli düzeltmelerin yapılması için yazarlarına geri gönderilir. Yayın Kurulu tarafından yayımı uygun bulunmayan yazılar bir nüsha olarak varsa orijinal tablo ve figürleriyle birlikte yazara iade edilir.

İletişim Adresi

Kadın / Woman 2000
Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
İşletme ve Ekonomi Fakültesi- Ek Binası, BE280
Gazimağusa – KKTC

Tel: (392) 630 2269

Fax: (392) 392 365 1017

E-posta: jws.cws@emu.edu.tr

İnternet adresi: <http://kwj2000.journal.emu.edu.tr>

Kadin / Woman 2000- Journal for Women' Studies Notes for Contributors

General Principles

- 1) Essays should be sent to the following e-mail address. jws.cws@emu.edu.tr
- 2) *Kadin / Woman 2000* publish in Turkish and English.
- 3) Manuscripts submitted to *KADIN / WOMAN 2000* is expected to contain original work and should not have been published in an abridged or other form elsewhere. Acceptance of a paper will imply assignment of copyright by its author to *KADIN / WOMAN 2000 and EMU Press*; but the author will be free to use the material in subsequent publications written or edited by the author provided that acknowledgment is made of *KADIN / WOMAN 2000* as the place of the original publication.
- 4) All ideas, views, hypothesis or theories published in *KADIN / WOMAN 2000* are the sole responsibility of the authors and they do not reflect the ideas, views or policies of Eastern Mediterranean University or Center for the Women's Studies.
- 5) All manuscripts are assessed by at least two academic referees without any sign of the author(s)' identity and the evaluation of referees without their names are sent to the author by the chief editor.
- 6) The publisher and editors reserve the right to copyedit and proofread all the articles accepted for the publication. Copy of edited manuscripts will be sent to authors prior to publication.

Instructions to Authors

- 1) Contributors must submit their manuscripts electronically including the original figures and tables to the editor.
- 2) Manuscripts must be typed in double-spaced, with Times New Roman 12 font. The length of the articles should not exceed 9000 words and the book reviews may be around 500-2500 words.
- 3) The spelling guidelines of The Foundation of Turkish Language for the Turkish manuscripts must be taken as standard for the spelling of loan words in Turkish. Loanwords accepted in English usage should be spelled in accordance with the *Oxford English Dictionary* and its supplements. Other foreign words must be written in Italics and explained in parenthesis or at deep notes if necessary.
- 4) Manuscripts must consist of the title page, the abstract pages, both in Turkish and in English, the main article, appendix, tables, figure captions, figures, end notes, the correspondence address of the author. All these must be written on separate pages. Articles sent in both languages Turkish and English will be published together.
 - a. A title page should be prepared carrying the article title consisting of not more than 10-12 words (maximum 50 characters including the spaces), author's full name (in the form preferred for publication), and author's affiliation including mailing address.
 - b. Abstracts, not exceeding 300 words both in Turkish and English must begin from new pages. Below these the 'Key Words' and 'Anahtar Kelimeler' (not more than 10 words) must be added.
 - c. The article must begin from a fresh page.
 - d. References should be given in the text in this format: (Surname of the Author, Year of publication and page(s) quoted), (Brown, 2003: 23). Other additional information may be numbered consecutively and appear as footnotes.

- e. Quoted unpublished material should have full location reference.
- f. Tables and figures should have captions and numbers. The captions of the tables and figures must be written on the top, and references and explanations related to the figures must be written below the table.
- g. Original drawings or pictures must be submitted in a form ready for the printer. Each illustration should bear a number. Captions should be presented separately on a sheet at the end of the manuscript and should be identified by number.
- h. Equations should be numbered consequently. Equation numbers should appear in parentheses at the right margin. In cases where the derivation of formulae has been abbreviated, it is of great help to the referees if the full derivation can be presented on a separate sheet (not to be published).
- i. The references quoted or referred in the text must be listed alphabetically in the 'References' in this format: Surname initial of the name of the author (date of publication). *Full title of the book* (in italic) or full title of the article/chapter (in regular font) and *The name of the journal/book* (in italic), the place of publication: publisher, pages of the article published in the journal. Quoted unpublished material should have full location reference.

Foucault M. (1979). *Discipline and Punishment: The Birth of the Prison*. Harmondsworth: Penguin Books.

Van Dijk T. A. (2006). Discourse and Manipulation, *Discourse and Society*, 17 (2):359-383.

- 5) The points not mentioned here please consult APA style or Hacker, D. (2004) "APA" *A Pocket Style Manual*. Boston, New York: Bedford/St. Martin's:155-182.
- 6) Articles that do not obey these rules will be returned to the author for the necessary changes. Papers not accepted by the editorial board will be sent back to the author together with the original figures and tables.

Correspondence Address

Kadın / Woman 2000
Center for Women's Studies
Eastern Mediterranean University
Faculty of Business and Economics- Annex Building BE280

Gazimağusa - TRNC
(Via Mersin 10 - Turkey)

Tel: (+90 392) 630 2269
Fax: (+90 392) 392 365 1017

E-mail: jws.cws@emu.edu.tr

Web adress: <http://kwj2000journal.emu.edu.tr>